

CC
~~11~~

M

with 3 fold. maps (1 extra)
and 6 folding plates, woodcut on title

Coenon.

Deze eerste Schippraect der Hollanderen
bevat de drie reisjournalen beschreven door
Gerit de Veer, welke in 1596 en 1597 de tocht
naar Nova Zembla en overwintering aldaar
onder Jacob Koemskerken Willem Barends
hiet bygewoond en behouden in het Vaderland
is teruggekeerd. (Zie bl. 66.)

Gerit de Veer, was de jongste zoon van
Albert de Veer en Cornelia van Eldrichem,
en jongere broeder van Mr. Albert de Veer,
Ridder, Heer in Calantvoog, Secretaris en
Pensionaris van Amsterdamm, laatste byk
Raad ordinaris in den Hoogen Raad van Holland.

Volgens het eigenhandig geschreven Register
van het geslacht de Veer (Inventaris Lib. n. 1
f. 2) is hy ongetrouwd buiten Land gestorven.

De uitgaven van de Veer's reis-
journalen of Seylagien, waarvan de
eerste in 1599, in oblongformaat
verscheen, en ook deze druk, komen
zelden meer voor, waardoor zy tegen-
woordig zeer kostbaar zyn.

W. J. 1060.

The
Robert E. Gross
Collection

A Memorial to the Founder
of the

*Lockheed Aircraft
Corporation*

Business Administration Library
University of California
Los Angeles

15043. **Veer, Girard le**, Vraye description de trois voyages de mer tres admirables faits en trois ans par les navires d'Hollande et Zelande au Nord par derriere Norwege, Moseovie et Tartarie, vers les Roy. de China et Catay, ensemble les decouvrements du Waygat, Nova Sembla, etc. Amst. Corn. Nicolas, 1699. fol. Av. fig. dans le texte. br. .4642 -

L'édition originale hollandaise de ce voyage remarquable parût en 1591; une édition italienne en 1599 à Venise, et une édition anglaise fût publiée par le Hakluyt-Society en 1853.

Een

Schip-vaert der Hollanderen

Nae de

O O S T - I N D I E N

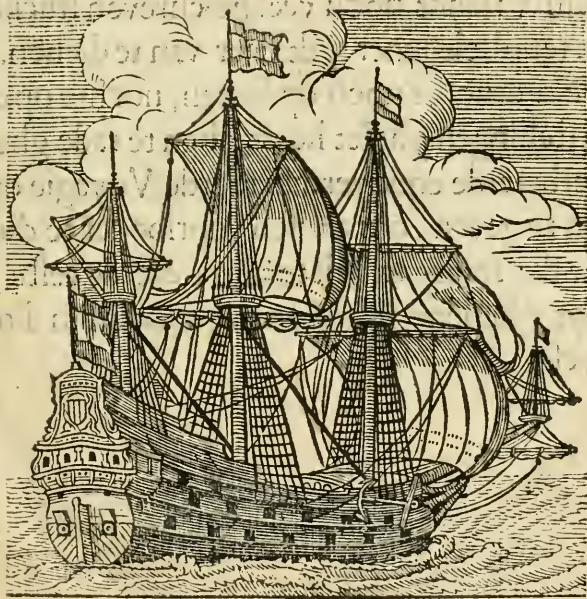
D O O R D E

W A Y G A T S,

By - Noorden Noorweghen, Moscovien ende Tartarien:

Zijnde verrijckt met een beschryvinge veeler aengrensende Landen, noyt in eenige voorige Drucken bekend:

Ende met schoone Copere Platen verciert.

T' A M S T E R D A M,

By J A N J A N S Z. Anno 1648.

Den

DRUCKER

Tot den

LESER.

Y door een goet Vriendt ter hande ghekomen zijnde de principaelste Voyagie by onse Nederlanders na de Oost-Indien ghedaen, soo hebbe ick de selvige met groote kosten, en kopere Platen verciert zijnde, den nieuws-gierighen Lesers door den druck ghemeen ghemaectt; Doch dewijle *Joost Hartgers*, uyt nijdigheydt en om my schade te doen, eenige uytgeeft; soo heeft mijn Vriendt noch veel geschreven stucken te rugge, om hem ter ghelegener tijdt daer van te dienen. Siende dan dat den Na-drucker noch op fauten, nochte op eenighe noodige herstellingen ghelet heeft, ben te rade gheworden dese eerste verbeterde ende vermeerderde Voyagie op nieuws aen den dagh te geven, om als een voorlooper te dienen, en bevindende die smaeckelijck te zijn, dat de reste, ende noch veel noyt ghesiene schriften te voorschijn komen sullen. Vaert wel.

Aenwijinghe waer de Kopere Platen moeten inghevoeght worden.

N ^o . 1.	Strijdt met de Walruffen ——— ———	Fol: 4
2.	Strijdt met een afgrijsfelijcken Beer, voorgevallen onder Willems Eylandt ——— ———	5
6.	Beeren-strijdt te lande daer 2 mannen verslonden worden ——— ——— ——— ———	11
10.	't Eylandt Spitsbergen ——— ——— ———	16
13.	Afbeeldinghe van 3 Beeren die ontrent 't schip quamen ——— ——— ——— ———	24
14.	Hoe sy met een slede hout haelden, om een huys te timmeren ——— ——— ——— ———	25
16.	Hoe (als sy haer laetste goet uyt 't schip haelden) 3 Beeren quamen, die met geweld in 't schip wilden ——— ——— ——— ———	ibid.
31.	Caertje van Nova Sembla ——— ——— ———	54
	<i>NOVA ZEMBLA (extra ingevogt)</i>	<i>4</i>

Journal of the
Board of Directors

1. The Board of Directors met on the 1st day of January, 1900, at the office of the President, and the following business was transacted:
2. The minutes of the last meeting were read and approved.
3. The report of the Treasurer was read and approved.
4. The report of the Secretary was read and approved.
5. The report of the Committee on Finance was read and approved.
6. The report of the Committee on Administration was read and approved.
7. The report of the Committee on Education was read and approved.
8. The report of the Committee on Public Affairs was read and approved.
9. The report of the Committee on the State of the Union was read and approved.
10. The report of the Committee on the State of the World was read and approved.
11. The report of the Committee on the State of the Nation was read and approved.
12. The report of the Committee on the State of the Republic was read and approved.
13. The report of the Committee on the State of the Empire was read and approved.
14. The report of the Committee on the State of the Kingdom was read and approved.
15. The report of the Committee on the State of the Empire was read and approved.
16. The report of the Committee on the State of the Kingdom was read and approved.
17. The report of the Committee on the State of the Empire was read and approved.
18. The report of the Committee on the State of the Kingdom was read and approved.
19. The report of the Committee on the State of the Empire was read and approved.
20. The report of the Committee on the State of the Kingdom was read and approved.

Kort verhael van d'eerste Schip- vaert der Hollandtsche ende Zeeusche Schepen by noorden Noorwegen, Moscovien en Tar- tarien om, nae de Koninghrijcken van Cathay ende China,

Getogen uyt het Iournael van Gerrit de Veer.

E Nederlanders / booznamentlijke die van Hollant/
een volck van allen ouden tijden seer tot den Schip-
vaert en Koop-handel ghenegen / haer alcht te vreden
houdende met den handel diese op de Oosterse quartier
waren drijvende / eyndeljkhe wat verder geraecht zijn-
de / begonnen de Westere deelen des Aert-bodems / als
Engelant / Franckrijck / Spanien / de Middellantse
Zee / en Barbarpen mede te besoeken; 't Profijt des
Westers handel gesmaect hebvende / en dooz verloop
van tijden met den Koninck van Spanien in den Ooz-
log geraecht zijnde; soo hadde hy nochtans haer Sche-
pen om op sijn landen te handelen dooz de vingeren gesien; doch hem eyndeljk-
ke latende wijs-maecten / dat om haer te dwinghen / geen naeder wegh was /
als haer sulchs te beletten / de Schepen ende Koopmanschappen verbeurt te
maecten / en volck op sijn Gallapen te smijten: Sulchs dese Natie in 't ghe-
meen een grooten schrick aen-gejaeght hebvende / soo sijn genootscaect geweest
op andere vaerten te dencken; de Oost-Indien onder anderen mede by haer in
bedencken hoimende / soeckende alsoo den handel van Speterpen (diese dus lan-
ge uyt Spanien ende Portugael ghaelt hadden) aen haer te trecken; Doch
alsoose hem sochten te schouwen / so namense vooz de rijcken van Cathay / Chi-
na ende Jappan dooz 't noozden by Noozwegen / Moscovien ende Tartarpen
om (zijnde wel seftien-hondert mijlen hender / als den ghemeynen Portugesen
weg) eerst op te doen. Ten dien eynde zijnder in den Jare 1594. in de Veree-
nighde Nederlanden / ten verseeke van eene Baltazar Moucheron Koopman
wonende tot Middelburg in Zeelant / ende sijn Compagnie / met consent ende be-
vozderinge van de Edel. Mog. Heeren Staten Generael / ende van sijn Excellen-
tie Maurits van Nassou / ghebozen Prince van Orangien Et. als Admirael van
der zee / daz schepen toegenaecht / een tot Amsterdam / een in Zeelandt / ende een
tot Enckhuyzen. Op 't Schip van Amsterdam is Stuerman gheweest Willem
Barentsz van der Schelling / bozger der selver Stad / een seer kloeck / vermaert /
ende bedzeben man in de konst van de Zeevaert / by hem hebende een Schelling-
ger Disschers Jacht / om hem in sijn voozgenomen repse (by aldien hy van d'an-
dere twee schepen quame te schepden) gheselschap te houden.

Dese schepen sijn op den 5. Junij des jaers voozs uyt Cerel gheseylt / ende
den 23. dito / met goeden voozspoet ghekomen tot Kilduyn in Lay-landt / onder
Moscovien behoorende.

1594.

Luis s.
Kilduy.

1594.

I N W E R P.

Junij.
Befchry-
vinghe van
Laplant.

Rangifer.

„ Dese Lappen / ofte Oost-lappen / in haer spzaeck Dicki Loppi, dat is wilde
 „ Lappen / also genaemt ten insicht van de West-lappen (anders Sericfiani) onder
 „ den Kroon-Sweedden behoorende / bewoonen een hoeck lants dat tegens Oosten
 „ aen de Witte Zee gelegen is / zijnde so hout dat het gedierte daer meest wit van
 „ is; te landwaerts tusschen 't geberghte heeft een Meer / van soet water Lulum,
 „ wel 300. Italiaensche mijlen lang / en 120. breeet / dat seer Wis-rijck is : 't heeft
 „ veel gebogelt ende wilde beest / booznamentlijck een secker soort van Hertten /
 „ Kangers ghenaemt / doch grooter / byzomer ende snelder / met dzy hoornen
 „ op 't hoofft gewapent zijnde / de twee uystersten grooter ende meer getackt / als
 „ die van een Hert / doch de middelste klepnder ; sijn spijs is witte-bergh-mosch /
 „ en dat meest in de winter / als alles met dicke sneeuw bedeckt is / weet 't selbi-
 „ ghe als dan daer onder uyt te woeten ; des somers de bladen en strupcken van
 „ boomen etende : Tam ghemaecht zijnde is 't sijn meester profijtelijck / want
 „ alles nevens den melck / daer aen boozdeel geeft / soo dat se in de weyden / dooz
 „ de Herders als het tamme Dee in overbloedt geweydt werden / sijn niet last-
 „ dragende / dan booz een Sleetde snel in 't loopen / soo dat se in een etmael 150.
 „ mijlen affeggen konnen. De Lappen sijn dooz den hant klepn van persoon /
 „ doch sterck van leden; haer Vrouwen kleender / schoon van aengesicht en blanck
 „ van vel / also dat van de Son niet seer verbrant wozt / seer vruchtbaer / dan niet
 „ seer aengenaem in 't singen ; sijn ghemeynelijck byesachtigh / dan ghetrecht /
 „ wozeet tegens haer weder-parpen ; byzom in woort-houdende in haer handel /
 „ maer achter-kouffigh : haer meest met de Jacht en 't Visschen erneerende :
 „ woonen onder logien ofte Tenten / diese berplaatsen en berboeren kommen / of
 „ te in Speloncken ende dicke uptgeholde boomen : bekleeden haer met beeste vel-
 „ len. Hebben een eygen tael / haer gebueren onkundigh. Haer kinderen te hou-
 „ welijck besiedende / geschiet 't selbige in tegenwoordigheydt der Ouderen en
 „ Vrienden / als dan met een pser byer uyt een kay-sceen slande / daer mede te
 „ kinnen gebende / dat in de jongheliens soo een kupsche liefde moet sijn / als 't
 „ byer in den kay berbozen is ; dat voltrocken / wozt de Bruyt / na haer staet in
 „ kostelijck peltwerck gekleet zijnde / van des Bruydegoms Vrienden op een Ran-
 „ ger geset / en soo al danssende den Bruydegom (om beslapen te werden) in sijn
 „ Tente toegeboert.

„ Onder de byzlijcke maeltijden diese somwijlen houden / hoewel een droevigh
 „ land bewoonen / hebbende des jaers maer eens nacht ende dagh / is dit danssen
 „ seer gemeen / daer een harpenaer onder speelt / op welcks geluyt sy al singende
 „ de byzome daden haerder booz-ouderen verhalen. Haren handel bestaet meest
 „ in mangelinghe / alsoo van Goudt ende Silber geen wesen hebben ; dese doense
 „ dagelijchs met de Moscoviters / booz vis ende pelterpen alle lijfs onderhoudts
 „ middelen daer booz bekomende. Haer geweer sijn Booghs en Pylen / met welc-
 „ hen soo vaerdigh in 't schieten sijn / dat by naer niet in 't berstet bekoomen / ofte
 „ sullen 't treffen / haer kinderen van jonghs op in 't selbigh opboedende. Sijn
 „ gansch tot geen oorlogh genegen / doch jalours ende byzigh booz haer verheyt ;
 „ een te hozt komende begeben haer in 't geberghte / daer niet konnen verbolghit
 „ werden. Hebben hare besondere Gouverneurs diese Bergehara noemen / dat
 „ Berg-mannen te seggen is / dese woorden niet gemeene toestemminge der volche-
 „ ren verhooren ; gaen tot onderschept van anderen in 't root gekleet / bergaren

de Tribuut van bishende pesterpen / diese den Groot-Dozt van Moscobien „
jaerlijchs betalen/ geen als hem booz opperheer erkennende. Besangende haer „
Godtsdienst is wilt weten van geen Christelijcken doop/bidden het vier/ eeni- „
ge sterne beelden/ ofte 't geene haer des mozgens eerst ontmoetet/ aen. „

1594.

Julij.

Vervolgh van de Voyagie.

Op den 4. Julij pepide Willem Barentsz 's Nachts de Sonne doen sy op 't laegste was/ te weren tusschen het N. N. O. ende O. ten N. ende vond hem selven op 73. graden 25. min. Pools hoogte. Dit geschiede ontrent 5. ofte 6. mijlen van 't landt genaemt Nova Sembla. Daer na wenden sy 't oostwaert ober/ende quamen na 5. mijlen zeplens by eenlaghe upsteeckende hoeck/die sy noemden Langenes:recht aen desen hoeck na't ooste was een groote bay/alsoer sy met het boor aen lant boeren/ maer en bonden gheen volck. Tusschen Capo Baxo, dat 4. mijlen van Langenes lept ende de west-hoeck van Loms bay. waren twee inwijckje.

Nova Sembla.

Langenes.

Capo Baxo.

Lom, bay.

Loms bay is een groote wijde Bay/ende heeft aen de west-zijde een schoone haven 6. 7. 8. badem diep/ Daer boerense/ met de Jacht aen land/ende steldender een bakken van een oude mast die sy daer bonden. Dese Baey noemdense Lom-baey van wegen eenerelep aerdt van bogelen alsoo genoemt / diese daer in groote menigte bonden/ wesende groot van lichaem / maer so kleyn van vleugels/ dat het wonder is/ hoe die cleyne vleugels dat sware lichaem dragē connen. Sy hebben haer nesten op steyle bergē/ om van de beesten beschermt te zijn/ broeden maer een op teffens / ende zijn booz de menschen so weynig bezeeft/ dat/ al grijpt men der eenige op haer nest/ so en blieden nochtans de andere daer ontrent niet wech.

Lommen, oft Noord-sche Papegayen.

Van Lom-baey zeplense na het Admiraliteyts Eyland, 't welck aen de oost-zijde niet schoon maer verre black is/ ende daerom een groot stuck weeghs moet gheschiet zijn/ te meer om dat het seer onessen is / soo dat men met eenen wozy sal 10. badem hebben/ met den anderen wozy maer 6. ende strac daer na weder 10. 11. 12. Den 6. Julij/ als de Son noorden was / quamense met schoon weder neffens de Swarten hoeck, leggende op 75. graden/ 20. minuten/ ende ontrent 8. mijlen van daer / aen Willems Eyland, op 75. grad. 55. minuten. Op dit Eylandt bondense seer veel dzif-hout/ ende veel Walruschen, wesende wonderbaerlijke sterke zee-monsters/ veel grooter als een Os / ende hupden hebbende seer als de Zee-robber/ met heel kort hazz/ haer muyl is der leeuwē muyl ghelijck/ sy houden 't dieckmaels op 't ys/ende men kanse seer qualijck dooden / 't en zy dat mense slae in de slagh van 't hooft/ hebben vier hoeten/ maer geen ooren / bzen-gen maer een oft twee jongen booz / ende als de Disschers haer op een scho ys betrappen met haer jonghen/ so werpense de selve jongen booz haer in 't water/ nemense in haer armen/ ende dompelen daer mede op ende neder/ ende alsoe haer aen de schuyten willen vzekē / oft te were stellen / soo werpense haer jonghen weder wegh/ ende komen met gewelt na de schuyten toe. Sy hebben twee grote tanden aen weder-zijde van de muyl upsteeckende / langh ontrent een half elle/ dese werden soo waert geacht als Vbooz oft Oliphants tanden / sonderlingh in Moscobien / Tartarien/ ende elders daerse bekent zijn/ want sy soo wit/ hart/ ende effen als Vbooz zijn / de hazzhens van hare baerden zijn klepne hoerentkens/ byhangen eben als d'ysere verchens hebben/ daer zijnder anno 1612. soo tot Amsterdam/ als elders in Holland/ twee te sien geweest/ een oud/ dat al dood was/ ende een jongh/ dat noch leefde/ de welcke wy den nieuwgierighen Leser alhier vertaonen na 't leven afghebeelt/ d'Engelsche noemense Zee-paerden, de

Admiraliteyts Eyland.

Julij.

Swarten hoeck.
V Willems Eyland.
V Walruschen.

1594. **Fraussen** Vaches de mer, de Kussen die de beste kennisse daer van hebben / Morfen.

Julij.
Berentot.
Voor-der-lijckelijck-heit van een Beer.

Den 9. Julij liepense in Berenfort onder Willems Eyland op de reede/ende vonden aldaer een witte Beer/ die sy/ flux in 't boot ballende/ dooz zijn lijf schooten/ maer de Beer dies niet tegenstaende bewees een wonderbaerlijcke kracht/ dierghelijcke misselien nopt ghehoort en is / want hy sprangh noch op / ende swoom in 't water/ dies 't volck dat in 't boot was hem na roepden / ende een strick om den hals wierpen/ meenende hem alsoo lebendig in 't schip / ende boort tot een monster in Hollaud te brengen/maer waren in 't eynde noch blyde datse van hem ontslagen waren/ ende lieten haer wel ghenoegen met het vel. Want hy maecte soo eyffelijck een geluyd/ ende toonde soodanigen kracht/ dat het qualijck om segghen/ ende noch min booz den onerbarenen om gheloooben ware. Sy lieten hem na veel moepte wat rusten / ende gaben hem wat meer bors met het touw dat hy om den hals hadde/ stepende hem soo van langer handt na / om hem mat te maecten / ende Willem Barentz palmdde hem altemet wat aen/ maer de Beer swoom aen 't boot/ ende sloegh sijn pooten daer achter in / komende boozts so geweldigh aen / dat hy met sijn halbe lijf al in 't boot was / waer dooz 't volck soo verbaest wierdt/ dat sy bluchten van achteren 't boot naer booren/ meynende anders niet dan dat sy alle lijbeloos waren/ doch werden noch dooz eersonderlinge abontuere verlost/ mits de strick die de Beer om den hals hadde aen 't vingherlingh van het roer vast gheraecte/ soo dat hy niet boort en moecht. Toen hy nu alsoo in onmacht lagh / verstone sijn een van 't volck / ende stach hem met een halbe lancie dat hy van 't boot neder te water biel / roepende soo te met boort na 't Schip ende hem nasepende / tot dat hy heel kracheloos zijnde / boort werdt doodt gheslaghen/ ghebilt/ ende sijn vel t'Amsterdam ghebracht.

Den 10. Julij zijn sy ghekomen aen 't Eylant met de Kruyden, alsoo ghenoemt van twee groote Kruyden die daer op stonden/ ende leggende ontrent twee groote mijlen van 't vaste lant / heel onbzychbaer / ende seer klippigh / streckende oost ende west ontrent een half mijl lang / met een rif op elck eynde. Ontrent 8. mijlen van daer leyt den Hoecck van Nassouwen op 76. graden / zijnde een laghe ende blacke Hoecck / die men byz schonwen moet / want daer was dzoogte van 7. badem seer verre van 't landt. Van desen hoecck zepdensen Oost ten Zuiden ende O. Z. O. vijff mijlen / ende doen docht haer datse lant sagen in 't N. O. ten Oosten van haer/ daer sy na toe zepden/ meynende 't was een ander lant dat noortwaert van Nova Sembla lagh / maer 't begon soo stijf te waven / datse strack alle de zeylen in nemen moesten / ende de Zee ging soo hol / dat sy 16. uren lang dzeben sonder zeyl / s anderdaegs wert dooz een groote Zee water haer roep-jacht in de gront ghesmeten / alsoo dat sy 't berlozen / ende noch lang sonder zeyl dzeben / tot dat sy met de Z. Weste Sondicht aen 't lant van Nova Sembla quamen.

Den 13. Julij ontmoeten sy groote menigte van ys / soo veel als menuyt de mars oversien moecht / ende den 14. dito zepden sy tot de hooghte van 77. graden/ ende quamen doen weder aen een effen belt ys / soo groot dat men niet oversien konde. Den 19. s morgens quamen sy weder dicht by 't lant van Nova Sembla ontrent de boorz Cap de Nassou, ende den 26. aen de Cap de Troost.

Den 29. dits bonden sy haer op 77. graden / ende doen sach de alleruoordelijckste hoecck van Nova Sembla, ghenaeamt Ythoecck, recht O. van haer. Daer bondense eenighe steentjens die glinsterden als Goudt / ende noemdense daerom Goudtsteentjens. Den 31. Julij laeerden sy tusschen 't landt ende ys henen met

Capo de

Troost.

Ythoecck.

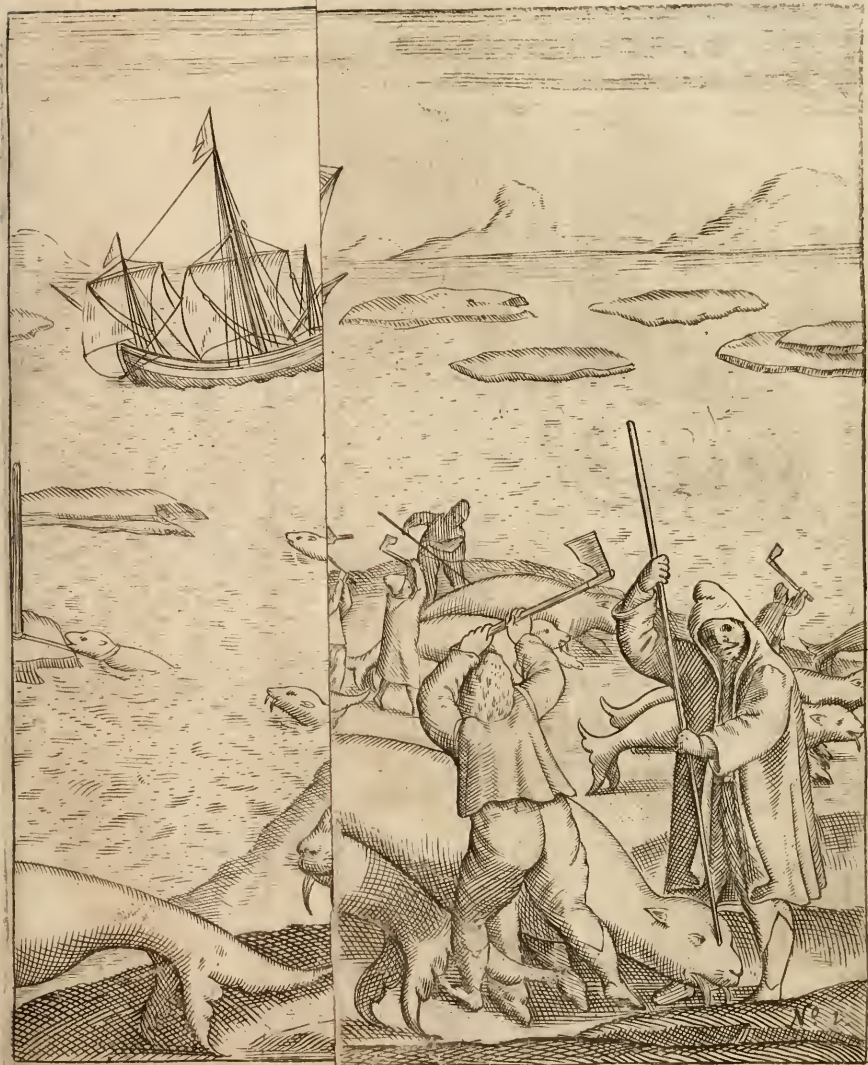
Goudtste.

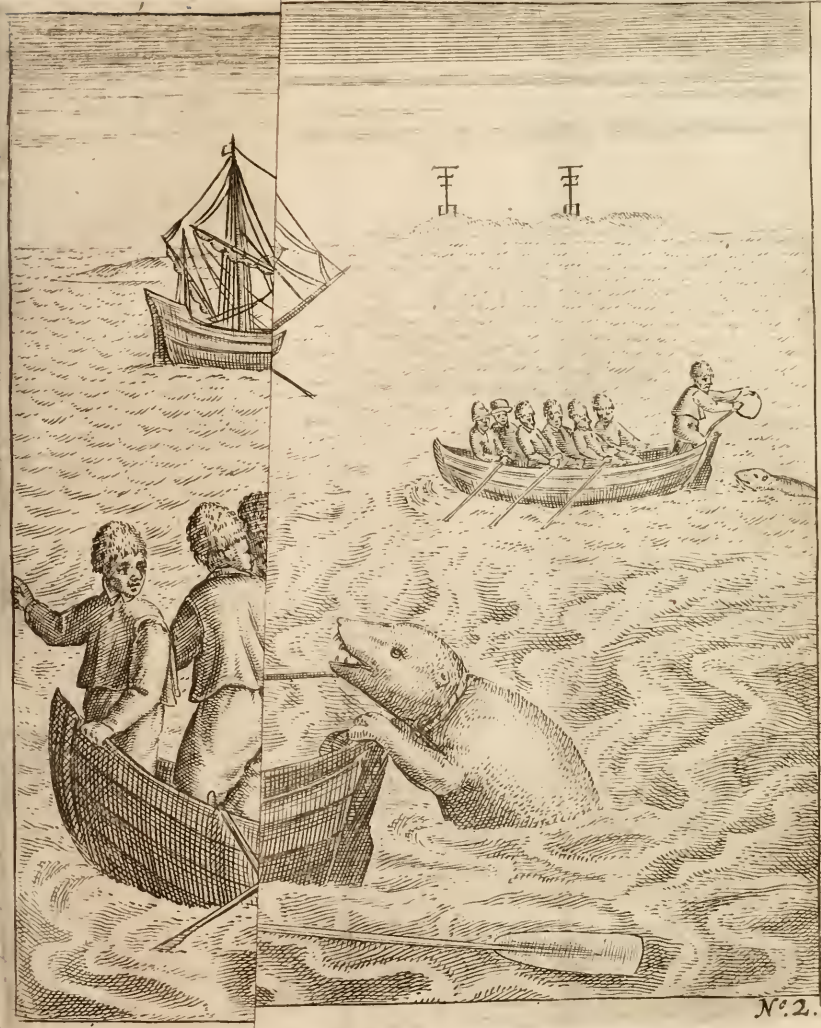
NOVA ZEMLA
 Wygats Straet
 Nalou en Land
 der Samoeden Ider
 Ider naoukenen
 ut selkent

No. 2.

met lieflijck stil weder/ ende quamen aen de Eylanden van Orangien, omtrent een van de welcke sy wel bonden by de 200. Walruffchen/ die haer iaghen en bakerden op het fant in de Son. 't Schipf-bolck / meynende dat dit ghedierre sich te lande niet weren konde/ ginghen tegen haer bechten / om de tanden te kryghen/ maer sloegen alle haer bylen / kozrelaffen/ ende spieffen daer op in stukken/ sonder een daer van dootd te slaen / dan dat sy'er eenen een tandt uyt sloegen / die sy mede namen. Siende dan datse met bechten niet op haer winnen konden/ soo beslootense t'scheep te barem om groef gefchut te halen / maer het bestond soo seer te waepen / ende 't ys aen groote stukken te scheuren / dat sy 't na-laten moesten. Op deselve tijdt bondense oock een groote witte Beer slapende/ende schoten hem in sijn huyp / maer sy liep noch weegh / ende begaf hem in 't water / doch het bolck roepde hem met het Nacht na / sloeghen hem boort dootd / ende sleepren hem op 't ys / daer sy hem aen een halbe lancie vast maecten / ende meyniden te komen halen / dan mitsdien het hoe langer hoe harder begon te waepen / ende het ys te scheuren / soo is daer mede niet van gevallen.

Na dat nu Willem Varentsz / met soodanigh abontuer als verhaelt is / tot de Eylanden van Orangien ghekomen was / ende na alken ghedaen arbepdt ver- nam / dat sy daer qualijck mochten deur-komen om de begonnen reyse te vol- boeren / ofte 't landt boozder op te doen / ende 't bolck oock bestond verdzietigh te woerden / soo werdt het booz goet aengesien datse wederom souden keeren/ om also by de ander Schepen te komen die na de Weygats, ofte Straet de Nassiou , haer cours genomen hadden / ende te vernemen wat openinge die aldaer ghebonden hadden.

Soo hebbense dan den eersten Augusti haer cours weder te rugge gewent/ ende zijn booz-by den Ys-hoeck Capo de Troost, Capo de Nassiou, ende andere hoec- ken meer / op den 8. dito gekomen aen een laegh kleyn Eplandeken / leggende op een half mijl aen 't landt / 't welck sy noemden het Swarte Eylandt, om dat het bobenswart was. Daer pepide Willem Varentsz de hoogte des Pools op 71½ graden/ ende daer was een grooten inwijck/ 't welcke Willem Varentsz giste de plaets te wesen daer Olibier Bommel te bozen geweest hadde/ghenaemt Conkint- sarch. Dyp mijlen van't Swarte Eyland bondense noch een andere slechte hoeck/ daer een kruys op stond / ende noemden hem daerom de Kruyf-hoeck. Van daer zepdense by de wallangs 4. mijlen / ende quamen doen aen een andere slechte hoeck / daer achter een grooten inwijck was / die noemden sy den vijfden hoeck/ ofte S. Laurens hoeck. Dyp mijlen boozder lept de Schanf-hoeck, met een lage swarte klip dicht aen't landt / daer een kruys op staet. Hier boerense met het boot aen land / ende vernamen datter volck geweest was / die om haren't wille gelucht waren / Want sy bonden aldaer ses sachen met roggem-meel begraven / ende een steen-hoop by't kruys. Een gotelinx schoot van daer stond noch een kruys met dyp hupsen van hout gemaecht op de Noordse maniere. Sy bonden daer oock in de hupsen veel tonnenduppen / waer uyt sy vermoeden datter eenigen Salmbang moeste sijn: Daer stonden oock vijf of ses dootkisten by de graben boben der aerden/ en waren met steenen gebult. Dit was een schoone haven booz alle win- den / ende sy noemdense de Meelhaven, om des meels wille datse daer bonden. Tusschen de Meelhaven ende de Schanf-hoeck lept de Baeye van S. Laurens, die seer schoon is booz N. O. ende N.W. wind. Hier maten sy de hoogte van de Son op 70½ graden. Den 12. Augusti quamen sy by twee Eplandekens / daer van het upterste een mijl van't land lagh / dese noemdense S. Clare. Den 15. dito Z.W.

1594.

Julij.
Eylanden
van Oran-
gien.Schipluy
ende VVal-
ruffchen
strijd.Beer doot-
gelagen.

August.

Swarte
Eyland.Conkint-
sarch.Kruyf-
hoeck.S. Laurens-
hoeck.
Schanf-
hoeck.Meelhavē.
S. Laurens
Baey.Eylandea
S. Clare.

1594.

Augustus.
Matthoe en-
de Delgooy.

Son heeft Willem Barentsz gemeten des Pools hoogte op 69. graden 15. min. ende doen gingense noch 2. mylen Oost aen / ende verbielen op de Eplanden van Matthoe ende Delgooy, alwaer sy 'smorgens quamen by de compagnie van d'ander Schepen van Zeelandt ende Enckhupsen / die des selven daegs uyt de Weygats ghekomen waren / ende meyndden dat Willem Barentsz rondom Nova Sembla ghezept hadde / ende alsoo weder gekeert was dooz de Weygats. By malkanderen komende dedense tepchens van blyschap met eerschoten ende anders / vertellende elck anderen waer sy al gheweest waren / ende wat elck bezept ende op ghedaen hadde.

Dit ghedaen zijnde / hebbense haer cours wederom naer hups ghevoent / ende Willem Barentsz met sijn Jacht quamen op den 16. Septembz is dooz Amsterdamb / mede bryngende een Walrusch van wonderbaerlijche gestalte / die sy op een schos ps ghevangen ende ghedoodt hadden.

Kort verhael van de tweede Schip-vaert by
de Hollantsche ende Zeeusche Schepen, gedaen A°. 1595.
achter Noorweghen, Moscovien ende Tartarien
om, naer Cathay ende China,

Ghetrocken uyt het Journael des voorz Gerrits de Veer.

1595.

Of wel de booznoemde drie schepen op den Herfst wederom t'hups ghekommen waren / soo wasser echter goede hope datmen dooz de Weygats de booznoemde reyse soude moghen doen / ende dat meest dooz 't boozgheben van 't Zeeusche ende 't Enckhupsen schip / daer Jan Hupghen van Uinschoten Commis op gheweest was / die de saecke by wat bzeedt booz-ghestelt hadde / Soo datter by de Ed. Mog. Heeren de Generale Staten ende sijn Princelijcke Excellentie besloten werdt teghen 't boozjaer wederom eenighe schepen toe te vraken / om niet alleelijck / als te boren / de baert op te doen ende te bespieden / maer oock eenighe waren ende koopmanschappen derwaerts te senden / daer in de koopluden mochten schepen soodanigh goedt als 't haer beliefsde / met eenighe Commisen om 't selbe te verhandelen ter plaetse daer sy aen-komen souden / ende dit alles bzaecht ende licent byz.

Petrus Plancius, een vermaert Wereldt-beschryjver / is mede een van de booz-naemste belepders van dese Schip-vaerd gheweest / die de principale ozdye van de coursen ozdonmeerde / als oock de streckinge der landen van Tartarien, Cathay, ende China, maer wat van de selbe te ozddeelen zy / is noch onbekent / alsoo de drie tochten daerom ghedaen tot gheenen ghewenschten eynde ghekomen / noch de coursen by hem ghestelt volkomentlijck achter-volghyt sijn / ende dat dooz eenighe booz-gheballen beletselen / die wegens de kortheyt des tijds niet konden verbeter woorden.

Daer sijn dan in den boozsz jare 1595. van weghen de Generale Staten der Vereenighder Nederlanden ende sijn Excellentie seben schepen toe-ghemaecht om te seplen dooz de Weygats of Straet van Nassouwen, nae de Coninghrijcken van

van Cathay ende China, twee tot Amsterdam / twee in Zeeland / twee tot Enchupfen / ende een tot Rotterdam / de sesse met allerley koopmanschap ende het gelt gheladen / met Commis van daer by om de koopmanschap te drijven / ende het sebende een Yacht / die bevel hadde / als de andere Schepen om de Caep de Tabin (ghehouden zijnde vooz den uystersten hoeck van Tartarien) zijn suden / of immers soo verre / dat sy zuydelijck mochten aengaen / ende gheen quaert of berlet meer en hadden te vreesen van 't ys / als dan wederom te keeren / ende de tijdinghe daer van te brenghen. Op 't groot Schip van Amsterdam was Schipper ende Stuurman de vooznoemde Willem Barentsz, tot Commis hebende Jacob van Heemskerck, de selve die ontrent twaelf jaren daer na / namentlijck anno 1607. in dien gheweldighen Scheep-strijdt binnen de Baye ende onder 't gheschut des Kasteels van Gibraltar, den ghemeynen Vaderlande ende hem selven een onsterflijcken naem heeft verworpen. Met dit selve Schip boer oock Gerrit de Veer, upt wiens Journalen wy desen / ende den nae-bolghenden derden tocht koztelijck hebben ghetrocken.

Den tweeden Julij zijn sy upt Texel gheseylt in 't rijzen van der Sonne / ende kregghen den 14. dito 't landt van Noorweghen in 't gesicht. Den 22. nae den naene 3. 3. w. Son sagghen sy een groote Walvisch recht vooz de boegh legghen slapen / die vooz 't gheduyfch van 't aenseplende schip ende 't gheroep van 't volck wacker werdt / ende alsoo ontfwommen is / anders hadden sy hem op 't lijf moeten seplen.

Julij.

I N W E R P.

Doch eer wy met dese beschrijvinghe voortbaeren / soo dunct het ons niet ongheraden een wepnigh 't Coninckrijck Noorweghen aen te roeren.

Noorweghen, (als of men seyden den wegh nae 't Noozden) by de ouden Neri-
gon, en van haer inwoonders Norrige ofte Norge genaemt / is een groot woest
Coninckrijck / zijnde eertijds seer machtigh / haer volckeren aldoen gantsch
Europa by nae berwoest hebbende / heeft de lengthe van ontrent de 300. mijlen /
is ghegrenst ten zuyden aen Denemarcken, ten oosten aen Zweeden, van 't welc-
ken met seer groote altydt sneeuw-bedeckte berghen (Dofreliell) gescheyden is /
te Noozden aen Laplandt, ende ten Westen aen de groote zee Oceanus. Wordt
heden ten daghe in vijf Gouvernemen ten gescheyden / als het eerste Bahus, on-
der welke behooren de steden Markrandt, in een half eylandt ghelegghen / ver-
maect weghens den Haringh hanghst / daer nae Koengeeff, Kongel ende Odde-
woldt. Het tweede Aggerguse, daer dese steden onder ghelegen zijn / Anso ofte
Opflo, by de inwoonders Anso, een Bisschoppelijcke stoel / daer nae Tons-
Koninghs-berghen, seiven mijlen van Anso, Frederick-stadt, Saltzburgh, en Schin
ofte Schon, daer veel Kooper ende Yser Mynen zijn ; Doozts hoogh ende laegh
Hammarien, zijnde wel eer een Bisdom / doch nu onder de stoel van Anso staen-
de. Het derde Gouvernement is dat van Berguse, onder welke staen de steden
Bergghen / op Noozts Baerne, ende Staffanger een Bisschoppelijcke woonplaetse.
Bergghen weghens den Stockbis handel en goede haben van alle natien seer be-
socht / is rijk / welbarende / en een Packhuys van gantsch Noorwegghen / doch
dooz den laesten bzyant seer verarmt / den Gouverneur en Bisschop aldaer
haer woonplaetse houdende. Het vierden is dat van Nidrosien, nae de stad
Ironoon, nu Truntheyn ofte Gruntheyn, op 't Nederlandschs Drunten, de naem
boerende ; hondert mijlen van Bergghen ghelegen / zijnde eertijds des Conincks
en Hertf.

Beschryvinge
van Noor-
wegen.

1595. „ en Aertsbiffchoppelijcke wooninge / gehad hebbende de kostelijckste Herck van
 Julij. „ alle de noortse rijken/S. Olif ghenaeemt. Van 't welcke tegenwoordigh het der-
 „ dedeel oberigh is / zijnde met haer stad soo te niet geraecht / dat het nu maer een
 „ Burgh is. Het vijfde en laetste Goubernement is dat van Wardhus, ofte War-
 „ dahus, in Neerlandts so veel te seggen als wachthuis / zijnde een kasteel niet ge-
 „ stercht / daer by een blecken van biffchers hupfen zijnde / alwaer den Gouer-
 „ nent sijn woonplaets heeft / is gelegen op een kleyn eplandenken Ward ghenaeemt/
 „ zijnde by Noozden de laetste plaets / en uyperste grensen van Christenryck.
 „ Noozwegen lept onder een koude climaet / seer periculeus / booz den ghenen die
 „ sulcks niet ghewoon zijn / de Noozde winden niet wel verdraghelijck / is vol bos-
 „ sen / die met alderhande wildt verbult zijn / haer Zee en Meeren seer Distryck/
 „ daer onder veel hier te lande onbekende monsters.
 „ Haer inwoonderen sijn veel slechte luyden / doch wat koppigh / beminders
 „ der byndelinghen / seer dienstigh / en behulpsaem / booz een geringh loon / upt de
 „ nauwer geen dieben ofte zee-roobers ; 't sijn goede soldaten / geoeffent zijnde / ver-
 „ mitse grof / sterck / en gheen wellusten ghewoon sijn / konnende haer 20. ende
 „ 30. dagen / met sout en drooghe stockvis onderhouden ; toch seer tot toveren ge-
 „ neeghen / soo datmen haer nae gheeft / datse t'zee met alle winden konnen boozt-
 „ komen : Erneeren haer meest met den jacht / beesten te hoeden en te biffchen. De
 „ inwoonderen van Bergen, bestaen meest upt Nooren, Hooghduytschen en Needer-
 „ landers, doen op veel quartieren van Europa grooten handel. Hoe meer nae
 „ 't Noozden / hoe armer boeren / wantse daer sonder byoot / en niet dan by ghe-
 „ droogghde vis leven.

Vervolgh van de Voyagie.

August. Den 4. Augusti / onse Vice-Admirael / een wepnigh booz upt wesende / stic
 op een klijp : doch dooz moy weder gheraechten daer lichtelijck van / wy sulcks
 vernemende hebben 't boozts ghewent. Den 6. dito / quamen wy ende den Vi-
 ce-Admirael tegens den anderen te stoten / maeckende malkanderen seer redde-
 loos. Den 7. dito ontmoete daer een Enchupser schip komende upt de witte
 zee. Den 14. dito werdt de hooghte des Pools behonden 70. graden 47. minu-
 ten / ende den 18. saghen sy twee Eplanden / die d' Enchupfers den naem gaben
 van sijn Excellentie ende van sijn broeder Graef Henrick, sagen oock wester Son
 ten selven daghe de Weygats o. n. o. van haer legghen omtrent 5. mijlen. Van
 de 70. graden tot aen de Weygats seylben sy meest al dooz ghebzoken sy / ende
 't rechte gat tusschen de Beeld of Afgoden-hoeck ende der Samoieden land was
 daer soo vol af / dat het niet wel mogelijk was te passeren / daerom sy op de ree-
 de ghelooopen sijn in de Baep die sy noemden de Traenbaey, om dat sy daer veel
 traen bonden. Dit is een goede Baep booz den ysgangh / meest booz alle win-
 den beschut / ende men mach soo verre daer in seplen als men wil / 5. 4. ende 3.
 baden goede steeck-grondt / doch by de oost-wal is 't diepste water.

Den 21. Augusti trocken sy op 't landt van de Weygats met 54. personen / om
 te vernemen nae de gheleghentheidt aldaer. Omtrent 2. mijlen te landwaert
 in-komende / hebben sy ghevonden verscheyden sleden met vellewerck / traen / en-
 de diergelijcke waer / oock voetstappen van menschen ende rbeeden / daer dooz sy
 vermoeden datter menschen omtrent moesten woonen / oft immers komen han-
 teren. Dit mocht men te meer besporen aen de menighte van beelden / die men
 albaer op den Beeld-hoeck (alsoo van haer ghenaeemt) seer veel vant. Wijders
 te lande-

Afgoden-
hoeck.

Traenbaey.

te landewaerts inkomende / hebben sy alle middelen aen-ghewendt om eenighe hupsen ende menschen te binden/waer dooz sy onderwesen mochten worden van de ghelegentheyt der zee-baert daer omtrent / maer en hebben noch volck noch hups konnen binden / daerom sy tot naerder onder-rechtinghe met sommighe van haer volck noch verder 3. d. aen-trochen nae den oever van der zee / Aldus treckende hebben sy een ghemaecte wegh ghebonden in 't mos oft moras / ontrent ter halber knye diep / want alsoe diep tredende bonden sy harden grondt / op 't aller-ondiepfte was het ober de schoenen diep. Men den geber ghekomen zijnde hebben sy haer verblift / obermits haer docht dat sy openinghe saghē / ende so wepnigh ys / dat sy daer wel meynden dooz te komen. Dit hebben sy 's avondes weder 't scheep komende boozt een nieutwe tydinge aen boozdt ghebracht / De Schipper hadde mede een roep-jacht upt-ghesonden om te sien of de Tartarische zee open was / maer sy mochten in de zee niet komen om des ys wille / dan voeren aen de Cruys-hoeck , lieten de Jacht daer legghen / ende liepen ober landt nae de Twist-hoeck , daer saghēse dat het ys van de Tartarische zee aen de kusten van Rusland ende Weygats in den hoek vol ghestout was.

Den 23. dito hebben sy een Lodgie van Pizore gebonden/die van bast te samen genaemt was / ende hadde noozdwaert op geweest / om aldaer eenighe Walruschranden / traen / en gansen te bekomen / diese in hadden tot ladinge van de schepen die upt Rusland komen souden deur de Weygats , seggende / doen wy haer verspreken / dat de selve schepensouden komen om te seplen in de Tartarische zee boozt by de riviere Oby tot een plaerse in Tartarien genaemt Ugolita, om aldaer te verwinteren / gelyckse alle jaers ghewoon waren te doen. Sedden boozder / het soude noch 9. of 10. weken aenloopen / eer 't gat soude toe-bziesen / maer toe wesende / dat men dan ober ys mocht loopen tot in Tartarien , ober de zee / die sy noemden Marmare. Den 25. Augusti zijn de Hollanders wederom na de Lodgie gegaen / ende hebben vriendelijck met de Russen gesproken / daer sy noch vriendschap aen vernamen / want gaben haer stracks in 't aenkomen acht vette gansen / die sy seer veel in 't rupen van haer Lodgie hadden leggen / De onse versochten / sy wilden een of twee met haer aen 't schip varen / waer op sy terfondt seer blydelijck met gebaren zijn tot seve toe: In 't schip komende verwonderde sy haer seer van de grootheydt ende goede toerustinghe des selven / ende nae dat sy 't van booren tot achteren wel besten hadden / hebben de onse haer 't eeten boozt gheset blypsch / boter / ende haers / doch sy hebben 't gewepgert / seggende dat het dien dagh haere vasteldagh was / maer siende ten laetsten pekelharingh / hebben daer alle te samen van gegeten / met hoofst met steert met al / van boven afbijtende. Gegeten hebbende / zijnsē met noch een back met haringh bereert gheworden / daer van sy de onse seer bedachten / niet wetende wat vriendschap sy haer daer boozt bewijsen souden / ende werden boozts met de Jacht in de Traenbey gebracht.

I N W E R P.

Die van Petzora bewoonen een Provincie onder den Grootbozst van Moscovia behoovende (den naem van haer doozbloepende Rivier voerende) ten Noozt-westen van 't selve Rijk gelegen zijnde / streckende Noozden aen tot aen de Hs. zee / hebbende ten Oost de Provincie Dwine, ende andere landen / alle met Samojeden bewoont / en onder den selbighen Groot-Bozst staende / de Fortresse van dese Provincie is op de selbighē Riviere ghelegen : als yemant van daer na der Moskoy repfen wil / seyt men hem een gantsch jaer onder wegen te moeten zijn. Men ghene zijde de Rivier Petzora , zijn seer hooghe berghen by de ouden Riphes

1595.
August.Cruys-
hoeck.
Twist-
hoeck.
Lodgie van
bast te samen
ghenaeyt.Beschry-
vinge van
Petzora.

1595.

August.

„ genaemt / sonder groente / daer haer veel vatsken op onthouden; doch bequaem
 „ booz den Cedar-boom; daer veel schoone swart Sabels gheschooten werden;
 „ streckende teghens 't gheloof van velen / die schryben dat in die konde landen
 „ niet als witte pelterpen ghebonden werden.

Vervolgh van de Voyagie.

Samojeder.

Den 31. Augusti boer Willem Barentsz aen de zuydt-zjde van de Weygats aen
 't vaste landt / alwaer sprengighe wilde menschen / genaemt Samojedon gebon-
 den hebben / doch niet al te wildt / want sy zijnde 20. in ghetale / met de onse / die
 neghen waren / spraeck ghehouden hebben omtrent een mijl weeghs te lande-
 waert in. 't Was heel mistigh weer / soo dat sy inoghelijck van gheen volck en
 vermoeden / ende de onse saghense in twee hoopen vijf ende vijf te samen gepar-
 tuert / ende waren seer dicht by haer eer sse ghewaer werden. De Colck van
 de onse is booz upt ghegaen om met haer te spreken / als sy dat saghen hebbense
 mede een man booz upt ghesonden / die by onsen man komende een pijl upt sijn
 koker trock / hem dzeppghende te schieten / waer deur de Colck / sonder gheweer
 zijnde bezyest werdt / ende riep in Russcher sprake / schiet niet / wy zijn vrien-
 den / d' Ander dit hoorende / heeft sijn pijl ende boogh ter aerds ghetworpen / daer
 mede te hemmen ghebende dat hy wel begeerde met onse Colck sprake te houden /
 de welke andermael segghende / wy zijn vzienden / heeft de Wilde geantwoort /
 zijt dan wellekoom / ende groeteden boozts malkanderen / beyde haer hoofden
 neder buygghende ter aerden / nae der Russen maniere. Doen heeft hem de
 Colck ghevraecht nae de ghelegghenheyt van den lande ende der zee oostwaert
 booz de Weygats, waer van sy hem goed beschrept ghebdaen hebben / segghen-
 de / als men een hoock ghepassert soude zijn omtrent vijf dagh repfens / wijfen-
 de nae 't n. o. datter dan een groote zee is / 3. o. op / ende dat sy 't selve seer wel
 wisten / obermits een van haer daer gheweest hadde van wegen haren Coningh
 met een partje volckts / daer hy oberste van geweest was.

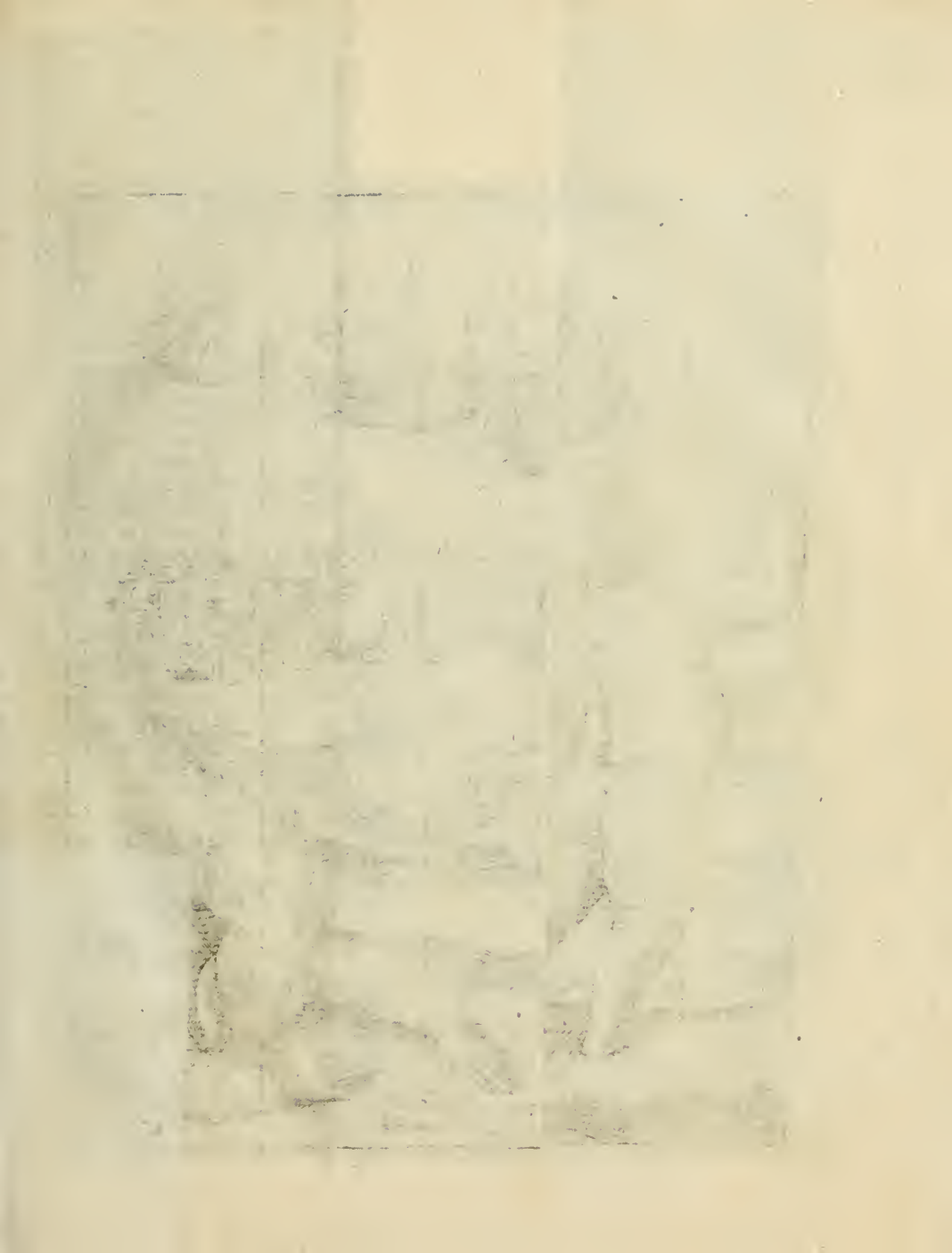
Hare wijse
van groeten.

Kleedinge.

De ghedaente harer kleederen is ghelijckmen by ons de wilde menschen af-
 maelt / maer sijn ebenwel niet wildt / want gebuyckten goet verstant. Sy sijn
 gekleet met vellen van t heeden van den hoofde tot de voeten / upt gesondert de
 boornaemste / die 't hooft bedecken met eenigh ghelokert lacthen gheboedert
 met pelterie / De andere dzaghen alle mutsen van Rheens-bellen / het ruggh
 buyten / dicht aen 't hooft gheboeght / ende wel passende. Sy dzaghen langh
 hant in een blecht ghevlochten hanghende buyten hare kleederen op den rugge /
 sijn meest kort van staetere / niet byede platte aensichten / klepne ooghen / korte
 beenen / haer knyen staan uprewaerts / ende sijn seer rasch in 't loopen ende sprin-
 ghen. Den vzienden Ratten betrouwen sy weynigh / dat bleech daer aen / dat
 als de onse / (die haer nochtans alle eere ende vziendtschap bewesen hadden) den
 eersten Septembzts andermael aen landt quamen / ende een boogh van haer
 eyschen om die te bestien / dat sy 't weygherden / ende een tepchen beden niet
 daer toe te willen verstaen. De gheene die sy haeren Coningh noemden hadde
 schildwacht upstaende / lettende op 't gheene datter omme-gingh / ende gekocht
 of verchocht werdt. Een van de onse genaechte hem wat naerder / ende bekoec
 hem vziendtschap na de wijse by haer gebuyckelijck / hem gebende een biscuyp /
 't welck hy met grooter eerbiedinghe aemam / ende terfont op at / maer in het
 eten / als oock booz ende naer / nam hy scherp regard op al datter omgingh.
 Haer steden stonden altydt beerdigh met een oft twee r heeden ingespaunen / die
 alsoo

Gedraente.

Septemb.

Nº 6.

1595.

Septemb.
Rheeden.

alsoe easch konnen loopen met een man oft twee daer op / dat het geen van onse paerden daer by herden moghen. Een van de onse schoot met een musket t' zee- waert in / daer van sp soo seer verschyckten / dat se liepen ende sprongen als uyt- sinnighe menschen / doch besatighden sp haer weder / siende dat het uyt gheen quaedwillighepdt oft arghepdt geschiede. De onse deden haer segghen dooz ha- ren Colck / sp gebuyckten die buffen in plaetse van bogen / ende om haer boozts te doen sien wat kracht men daer mede konde / soo heeft een van de onse een plaats steen van een halve palm groot een stuck woeghs van hem op een bergh gestelt / ende sp wel siende dat sulchs yet te beduyden hadde / zijn in 't ronde gaen slaen wel 50 oft 60 in ghetale / soo wat afwijckende. Doen heeft hy die de bus hadde / nae de steen geschoten / ende die soo geraecht / dat hy in stucken viel / hier ober waren sp noch meer verwondert als te boren. Daer nae namen wy ons af- shepdt van malkanderen met groorer verbiedinghe aen weder zijde / ende in het Nachte zijnde lichten wy andermael onse musen / ende deden de trompetten bla- sen tot haer eere / ghelyck sp mede nae hare wijsse ons alle eerbiedinge en bzient- schap bewesen / gaende boozts nae haer sieden.

Nae dat sp van ons ghescheyden ende soo wat te lande waert in geryft waren / offer een van haer op strandt komen ryden / om te halen een beeldt uyt den rou- wen ghesneden / dat de onse van 't strandt mede ghenomen hadden / ende in het Nachte geleydt: Als hy nu in de Nachte was gekomen / heeft hy dit beeldt gesien / ende de onse een teycken gegeven / sp hadden groot quaedt daer aen gedaen dat sp dat beeldt genomen hadden / De onse dit merckende hebben hem het beeldt we- derom gegeven / ende hy selde 't daer op een bergh dicht aen den oeber / sant daer een siede om / ende liet het alsoo halen. Nae 't gene de onse bemerkten konden / soo hieldense sulcke heelden boozt haer Goben / want op den hoek van de Wey- gars, die de onse de Beeld-hoek noemden / bonden sp ettelijcke honderden sul- ker ghesneden beelden / veel rouw / boben wat rond / ende in 't midden een heu- belken gelaten in plaets van een neus / boben de neuse twee sneden in plaetse van oogen / ende onder de neus een snede in plaets van de mondt. Sy bonden oock boozt de beelden / veel affche ende beenen van Rheedden / daer uyt te gissen is dat de inwoonders aldaer hare offerhanden gedaen hebben.

Afgoden.

Den derden Septembz is hebben sp 's morgens sepl gemaecht / ontrent twee upren boozt 't rijzen van der Son / ende quamen metter Sonnen opgangh on- trent een mijl beoosten de Twick-hoek, seplende op ten noorden / tot de zijpder Son / ontrent ses mijlen / maer doen moesten sp 't boozt de veelhepdt des ys ende d'ongestadigheyt des winds / als mede dooz de dicke mist / dickmaels wenden / ende verbielen eyndelijck op de oost-zijde van het Staten Eylant, ontrent een mus- ket-schoot van 't landt. Op dit Eylant ginghen sp altemet Hasen schieten / die daer seer veel waren / ende den 6. Septembz is des morgghens zijnder eenighe Boozts-ghesellen aen 't vaste landt ghegaen om gesteenten te soecken / zijnde een maniere van Diamanten / die op 't Staten Eylant mede seer veel waren. In 't soecken van de steentjens is 't geschiedt / sooder twee maets by malkanderen la- gen / datter een witte magere beer is listelijck aengekomen / ende greep d'een van dese twee in de neck / hy nier wetende wat het was / riep / wie grijpt my daer van achteren ? Sijn maet / die by hem in de kuyt lagh / lichte sijn hooft op om te sien wie 't wesen mocht / ende siende dat het een beer was / riep / och maet 't is een beer / staende mits dien wel wacker op / ende loopende al sijn best wegh. De beer beet den eenen terstont 't hooft in stucken / ende soogh het bloet daer uyt. 't Ander

Staten Ey-
land.Noordische
Diamanten.Een Beer
verniet
twee men-
schen.

1595.

Septemb.

volck dat mede aen landt quam/liep flux derwaert wel 20. sterck / om de man te verlossen / oft ten minsten den Beer het doode lichaem te ontjagen / maer als sy haer roers ende spiefsen ghevelt hebbende nae den Beer toe quamen / die nach stont ende at van het doode lichaem / soo is hy seer woede ende onbeschzeunt tot haer in-ghelooopen / ende heeft noch een man uyt haer wech gheruckt ende verscheyt / waer dooz de andere al te samen de blucht genomen hebben. Die van het Schip ende Yacht siende dat haer volck geblycht quam nae den oever / zijn met aller haest in de schuyten geballen / ende nae den oever geroept om haer volck te ontsetten. Men lant komende hebben sy dat deerlijck schouw-spel van haer volck gesien / ende spracchen derhalven malkanderen een moet aen / datse ghelijcker handt tegen den Beer souden aentrecken met roers / coztlassen ende halbe lanzen / sonder dat peemandt wijcken soude: Doch dit en konden sy alle soo niet verstaen / want sommige sepden / onse maets zijn doch al doodt / wy sullen den Beer wel krijgen al en stellen wy ons in soo openbaren perijckel niet / mochten wy onse maets noch haer leven reddden / soo mochten wy ons haesten / maer nu is het niet gheen haest te doen / dan wy moeten hem gewis nemen / ende dat tot onse meeste versekerthepdt / want wy hebben met een woede / sel ende verflindende beest te schaffen. Doen zijnder drie van de maets wat bet boort aen-getreden / de Beer eventwel boort-barende sijn aes te verflinden / ende op alle hare menich-te / hoemel sy wel 30. sterck waren / niet achtende. Dese 3 waren Cornelis Iacobsz Schipper van Willem Barentz, Willem Gijzen Stuurman van de Yacht / ende Hans van Ufelen, Schijber van Willem Barentz: Als nu de Schipper ende Stuurman diemael gheschooten ende niet uptgerecht hadden / is de Schijber noch wat bet boort uyt getreden / ende den Beer binnen schoots siende / heeft met sijn roer daer op aenghelepd / ende hem dooz 't hooft by de oogen in-ghetrest / maer de Beer bleef noch al de man by de neck houdende / ende beurde sijn hooft noch op met man niet al / doch begonst wat te supseballen : daer ober hebben de Schijber ende een Schotfman hem op de huyt geslagen niet hare coztlassen / so datse in stucken sprongen / sonder dat hy sijn aes noch verlaten wilde / in 't eynde is Willem Gijzen toegelooopen / en heeft den Beer met sijn roer ober de snuyt geslagen dat hy doen eerst ter aerden viel / ende Willem sprang hem op het lijf / ende sneet hem de srot af. Daer na hebben sy de doode lichamen den 7. Septembrijs op het Staten Eylant begraven / den Beer gebilt / en 't bel t'Amsterdam gebeyacht.

Den 9. Septembrijs zijn sy van 't Staten Eylant t'sep ghegaen / maer het ys quam soo veel ende geweldigh in / dat sy niet dooz en mochten / ende 's avondts moesten weder keeren daer sy 's morgens waren af-ghewaren / seplende den Admirael ende 't Yacht van Rotterdam op de klippen / doch sonder groote schade daer af rakende. Den 11. dito sepden sy weder in de Tartarische Zee / maer geraeckten anderwerf in veel ys / alsoo dat sy wederom nae de Weygats sepden / ende setteden 't by de Cruys-boeck. Den 14. begost het weer te beteren / de windt liep ten N. W. ende de stroom quam stijf uyt de Tartarische zee loopen : Des selven daeghs voeren sy aen d'ander zijde van de Weygats nae 't vaste landt / om 't Canael te diepen / ende voeren heel in de bocht achter het Eylant met de keert. daer sy een kleyn huyshen van hout bonden / ende een groot afwateringhe. 's Morgens wonden sy 't ancker aen boozde ende de stengh om hoogh / meent de ander-mael te versoecken om hare repse te verhoorden / maer d'Admirael van andere meeninge zijnde is blijven leggen. Den 15. 's morgens quam het ys wederom het oost-eynd van de Weygats indrijven / soo dat sy strax gedwongen waren

Vvordt be-
spychenende omge-
bracht.

waren

waren hare anchors te lichten / ende zijn des selven daeghs 't west-eynde van de Weygats weder upt-gesept met de heele blote naer huys toe. Den 30. dito quamen sy in 't Eplandt Wardhuys, dat wy hier boren onder Noorwegen Pag. 8. beschreven hebben / ende laghen daer tot den 10. Octobris / op welcken dagh sy wederom t'sepl gingen / ende zijn den 18. Novembz is daer aen in de Maes ghekomen / nae dat sy upt geweest hadden vier maenden ende seftchien dagen.

1595.

Septemb.

Kort verhael van de derde, ende allerwonderbaerlickste, seldsaemste, jae te voren noyt diergelijcke gehoorde Seylagie, by den voornoemden Willem Barentsz, achter Noorwegen, Moscovien ende Tartarien om, naer Cathay ende China gedaen, uyt de name ende van weghe des Eerbaren Raedts der vermaerder Stadt Amsterdam, in den Jare 1596.

Mede getogen uyt het Journael des voornoemden Gerrits de Veer.

NAe dat nu / soo hier boren verhaelt is / de seben schepen van de Noorder reyse wederom t'huys ghekomen waren / ende dat niet met soodanighen bzeught als men wel ghehoopt hadde / soo is by de Ed. Mog. Heeren Staten Generael op alles goed ondersoeck ghedaen / ende de saecke in beraedt ghenomen / of men noch ten derden male van 's landts weghe eenighe toerustinghe soude doen / om de selve booz-ghepladen reyse / indien 't doenlijck ware / tot een goed ende gheuenscht eynde te bzenghen / Doch is nae langhe ende rijpe deliberatie 't selve by de booz-ghemelde Heeren af-ghestemt. Van soo daer noch eenighe waren / 't zy seden of kooplieden / die sulchs bzeeder souden willen versoecken tot haren koste / dien wilden sy / by aldien de reyse wel volbracht wierde / ende het blijcken konde dat men de passagie beseplen mocht / geerne een goede bereeringhe van 's landts wegen doen / noemende tot dien eynde een merckelijcke somme geldes. Oberfulchs zijnder echter by den Eerbaren Raedt der wijt-vermaerde koopstadt Amstelredam in 't beginsel des jaers 1596. twee schepen toe-gheerust / daer van het scheeps-volck op tweederley conditie aenghenomen zijn ghewozden / te weten / wat sy hebben souden / soose onberrechter sake wederom quamen / ende daerentegens watse hebben souden / indien sy de reyse volbrachten / haer in sulcken geballe belobende / om haer moedigh te maken / een merckelijcke goede belooninge / ende soo veel ongehoudede persoonen daer toe nemende als sy eenighsins mochten / om te min dooz den treck tot wijf ende kinderen in 't werck te verfsagen / of van de reyse afgetogen te woorden. Op dese conditie zijn de twee schepen in 't beginsel van Mey des boozs. jaers sepl-reede geweest / op 't een was als Schipper ende Commis van de koopmanschappen de booznoemde Jacob van Heemskerck Heyndricksz, ende Willem Barentsz als Opper-suerman: Op 't ander Ian Cornelisz Rijp, als Schipper ende Commis van de koopmanschappen by de kooplieden daer inne ghescheept.

1596.

Den 18. Mey seplden sy booz de tweede mael uyt het Dlie / ende den 22. hrezgen sy de Schotsche Eplanden van Hithlandt ende Fayerhil in 't gesichte. Den

Mey.

1596.

30. waren sy op de hooghte van 69 graden 24 minuten / ende en hadden den eersten Junii geen nacht.

Junii.
Vvonderlijck Hemel-
tecken.

Den 2. dito / ontrent Z. Z.-O. Son saghen sy een seer wonderlijck Hemel-teken / aen elcke zijde van de Sonne schein noch een Son / ende daer liepen twee Regen-bogen dooz alle drie de Sonnen henen / ende daer-en-boven noch twee Regen-boghen / de eene wijt rondomme de Sonnen / de andere dwars dooz het groote rond / dit groote rond stont de onderste kant verheben boven den horizon 28. graden. Des middaeghs als de Son op sijn hooghte was / bevant men dooz 't meten des Astrolabijs / dat sy waren op de hooghte van 71. graden.

Geschildt-
schen de
Stuerliuyden
van de twee
Schepen.

't Schip van Ian Cornelisz hielt de loef van Willem Barentsz, ende quam niet tot hem af / maer dese gingh den anderen een streeck in 't ghemoet / N. O. aen / want hem docht sy was al te Westelijck / soo 't oock namaels bleek. Als sy nu des avondts by malkanderen quamen seyde hem Willem Barentsz dat sy noch het Gostelijck moesten aengaen / om dat sy te verre Westwaert waren / maer Ian Cornelisz Stuerman gaf tot antwoorde / dat sy niet en begeerden in den Inham van de Weygats te wesen. Haer cours was N. O. ten N. ende waren wel 60. mijlen t'zeewaert van 't landt / daerom had men doen meynde Willem, veel eer behoort O. N. O. aen te gaen / als N. N. O. vermits sy sulcken stuck om de West waren / jae men hadde veel eer behoort Oost aen te gaen / ten minsten een deel mijlen / tot dat men weder te recht ghebracht hadde dat dooz de quade winden verloren was. Doch en wilde dies niet teghenstaende Ian Cornelisz anders niet dan N. N.-O. aengaen / meynende als sy Gostelicker aengaen souden / dat sy dan in de Weygats souden komen / dies hem Willem een streeck te ghemoet gingh / ende seylde N.-O. ten N. aen / daer sy anders N. O. jae noch Gostelicker souden aengegaen hebben.

Den 5. Junii sagen sy 't eerste ys / dat haer seer wonder gaf / ende meynde in 't eerste dat het witte swanen waren / soo dat een van haer wandelende op het verdeck onversiens begon te roepen met luyder stemme / datter witte swanen swommen: Die onder waren sulchs hoorende spzongen flux op / ende sagen dat het ys was / 't welck van de groote hoop af quam drijven / ende mitsdien het tegen den avondt was / wel swanen geleck. Des middernachts seylde sy daer dooz / ende doen was de Son wel ontrent een graedt boven den horizon in 't Noorden. Den 7. dito bebonden sy des Pools hooghte 74. graden / ende seylde al langhs het ys henen / als of sy tusschen twee landen gesept hadden : Het water was soo groen als gras / ende sy vermoeden datse by Groenlandt waren / komende lanck hoe meer in nochdicker ys.

I N W E R P.

Beschrij-
ghe van
Groenlandt,
onder de
Croon De-
nemarcken
behoorende.

Dit Groenlandt onder Denemarcken behoorende (alfoo ghenaeint / ofte om dit
" het groente van nooden heeft / of dat het groender als sijn by-ghelegen Eplan-
" den is) was eertijds Engrouelandt, en nu van haer inwoonders Secanunga ge-
" heeten / leyt Oost Noordt-oost van Yslant / op de hooghte van 65. graden ;
" 't wort gheruyffelt een Eplandt te wesen / hoe wel Guillian Bassin, die 't in 't
" jaer 1616. bereyft heeft / staende houdt 't selbige een groot gedeelte van Terra
" firma te zijn / al ist na alle appearance aen America niet vast gheheyt. De ouden
" hebben 't hier se hout geoozdeelt dat het niet te bewoonen was / echter by erba-
" rentheyt warmer dan Yslant en Noorwegen bebonden / 't heeft warme wateren /
" booznamentlijcke een fonteyne ontrent het klooster van S. Thomas, ghelegen
" dicht

dicht by een brandende Berg/verwarmende de Kerck ende Cellkens der Mo-
nicken / so dat sy haer spijs sonder hout te branden (also 't niet en hebben / dan
dat haer van anderen toegevoert wert) gaer hoochen. Dit lant heeft oberbloet
van Dirsch / meenichten van Beecken ende Rivieren ; gheeft Marber van al-
derhande coleuren / Coorn / Beeren / Vossen / Hasen werden daer ghebonden/
oock oberbloet van alderhande ghevogelte / niet als hout ghebreck hebbende ;
haer jacht-honden by Dirsch lebende.

De menschen aldaer zijn van ghemeenne stature / en byyn ; hoewel daer ee-
nighe heel kleyn ghebonden werden / die soo moedigh zijn datse teghens een
kreus souden bechten : zijn dooz den vant actif en ghelooftwaerdigh / eeten het
bleesch soo wel raeuw als gekoocht / meest met de beesten hupden bekleet zyn-
de. Des Somers gaense met heele troepen te jacht ende upt visschen / haer
tenten van tijt tot tijt versettende. Haer gheveer zijn pijlen / die dooz een
sekerpte van been hebben. Die ontrent de Zee woonen waren eertijds de Ko-
ninghen van Noorweghen ; nu die van Denemarcken onderdanigh ; hoewelse
binnen 's lants noch haer eyghen Coninck hebben / die van de sijnen op de
schouderen gedzagen woordt.

Olaus Coninck van Noorweghen heeft haer met die van Pflandt / in 't
jaer 1000. het Christen ghelooft doen aennememen. Heeft een Bisschop / zijnde
Suffraaen van den Aertsbisschop van Nidrosien ofte Drunten , met veel Ab-
dpen ende Kercken : hoewel de binnelanders noch de Son aanbiddend.

Vervolgh van de Voyagie.

Den 9. vonden sy een Eplandt leggende op de hooghte van 74. grad. 30. min. Beeren-Ey-
landt.
ende was na haer gissinge ontrent vijf mijlen groot. Den 11. aen landt waren
de vonden sy daer seer veel Meeruwen eyeren / ende waren in groot perijckel van
haer lijf / want sy ginghen een steple snee-bergh op / ende in 't afgaen scheen het
schier dat sy alle den hals souden gebroken hebben / soo stepl was 't / maer sy set-
ten haer neder / ende gleden alsoo daer af / 't welck breeffelijck was om sien / als
ghenoeghsaem gheschapen zijnde armen ende beenen te sullen bzeken / om datter
aen de voer van den bergh seer veel klippen waren / doch sy quamen dooz Gods
hulpe noch onbeschadicht neder. Willem Barentsz , die terwijlen in de schuyt
was / ende dit aensagh / was noch meer verschyck als sy selbe. Den 12. dito
saghen sy 's morgens een witte beer / ende roepden met de schuyt naer hem toe /
meenende hem een strick om den hals te werpen / maer by hem konnende / von-
den hem soo gewelddigh / dat sy 't niet en dorsten bestaen / haelden derhalven meer
geweer ende volck / ende Jan Cornelisz maets quamen haer mede te hulpe / Daer
bestreden sy 't samen den beer wel vier glasen langh / ende hieutwen hem ten laet-
sten met een bijl 't hooft in stucken / soo dat de doodt daer nae volghde : Daer
nae bzachten sy hem in Jan Cornelisz schip / ende bildten hem / zijn huyp was
12. boeten langh / aten oock van sijn bleesch / doch bequam haer niet wel. Dit
Eplandt noemden sy 't Beeren-Eylandt. Den 13. dito seplden sy van het Eplandt
af / ende den 14. teghens den avond sagen sy een groot dingh in zee dzyben / meyn-
nende dat het een schip was / maer daer by komende was het een doode Wal-
bisch / daer groote menighte van Meeruwen op saten / ende gaf van hem een
groote stanch.

Den 17. ende 18. Junij saghen sy weder ghewelddigh ys / ende seplden daer
langhs henen / tot dat sy aen den hoeck quamen / die zuyd van haer af lagh :

1596.

Iunij.
Landt gele-
gen op 80
graden.

Sp laeberden een tijdt langh om daer boben te komen/maer konden niet bedry-
ben. Den 19. saghen sp weder land / ende namen der Sonnen hooghte / bebin-
dende dat sp waren op 80. graden / 11. minuten. Dit landt was seer groot / en-
de sp seplden daer by henen westelijck aen tot de 79 $\frac{1}{2}$. graden / daer sp een goede
reede vonden / doch konden niet naerder het landt komen / vermits de windt
N. O. was / recht van 't landt af / ende de Baeye strechte recht noorden ende
zyden in zee. Den 21. dito wierpen sp 't ancker in de grondt op 18. badem
booz 't landt / ende voeren te samen met Ian Cornelisz volck aen de west-zyde
van 't landt / om ballast te halen / waer met sp aen boozdt komende / weder een
witten Beer saghen / die nae haer schip toe quam swimmen. Hier dooz stonden
sp van haeren arbejdt af / vielen ghesamender handt te boot / ende roepden hem
nae / maer hy swom wel een mijl t'zeewaert in / Sp volghden hem met drie
schuyten achter aen / ende sloeghen meest al haer gheweer op sijn huyl in stuc-
ken : Hy daer-en-tegghen sloegh sijn klaubon eens booz aen de steben van d'een
schuyt / 't welck indien het soo wel in 't midden gheweest hadde / hy soude mis-
schien de schuyt om gherucht hebben / soo gheweldigh zijne met haer klaubon
Eyndelijck hebben de drie schuyten met volck hem vermeestert / doot geslagen /
t' scheep ghebracht ende gebijt / sijn huyl was 13. voet langh.

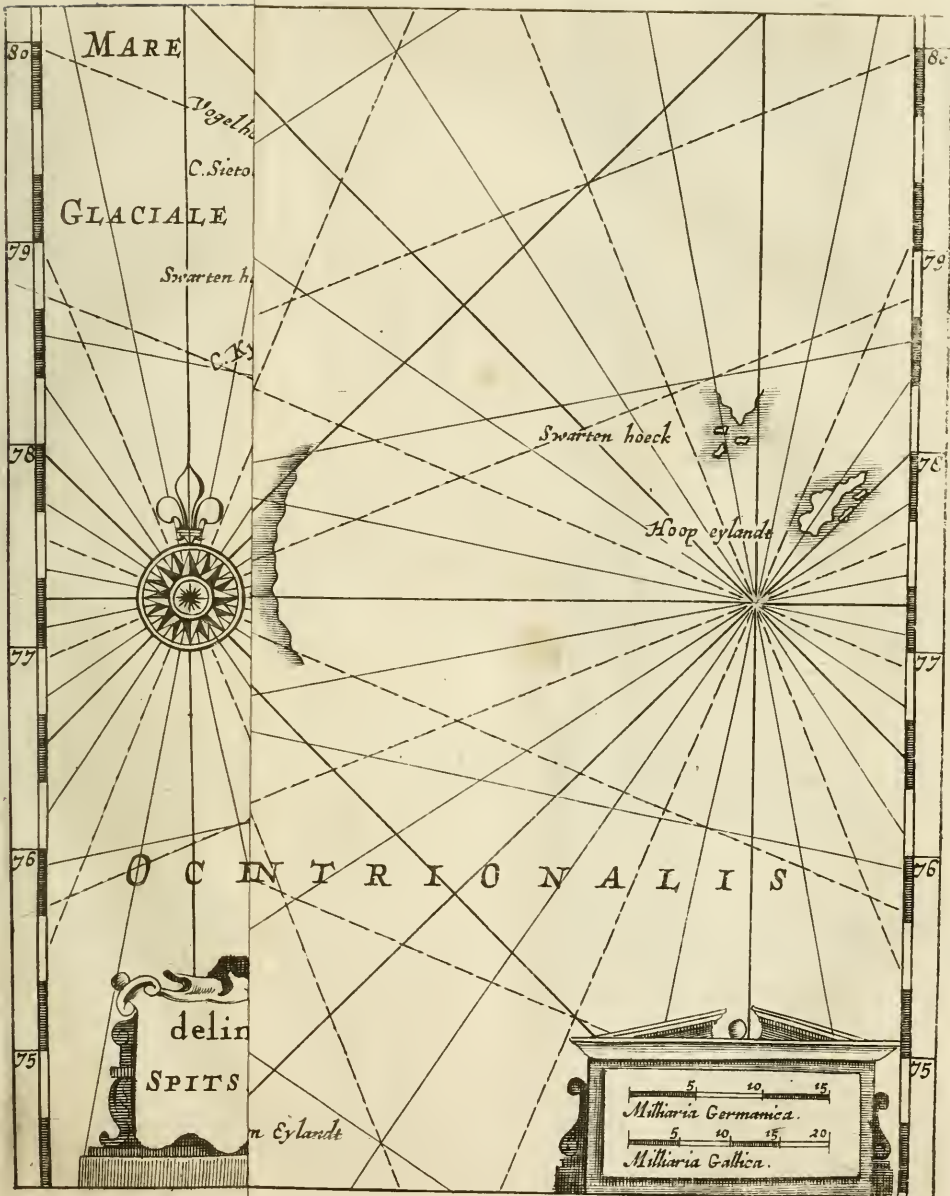
Daer nae roepden sp met haer schuyt wel een mijl te landewaert in / daer was
een goede haven / 16. 12. ende 10. badem diep / ende al boozt roepende bevonden
sp dat aen de oost-zyde twee Eplanden waten / die haer oost in zee strekten.
Aen de west-zyde wasser mede een gheweldighen Inham / ende leeck wel mede
een Eplandt te wesen. Doen roepden sp boozt aen 't Eplandt dat in de midden
lagh / ende vonden daer veel eperen van Rotganssen / die sp op 't nest sagen sitten /
ende verjaeghden / smijtende een van de selve met een steen doot / die sp hoochten
met ontrent 60. epers daer toe. Dit waren oprechte Rotganssen alffer in Hol-
landt op Wieringen in grooter menighte alle jaers ober-komen ende gheban-
ghen worden / die men tot noch toe niet gheweten en heeft waer sp haer eperen
leggen ende uyt-bzoeden : Daerom sommige haer niet ontsien hebben te schij-
ven / datse in Schot-landt aen boomen wassen / ende dat de vruchten der selve
boomen die in 't water ballen ganskepuckens zijn / ende strax beginnen te swim-
men / maer die op 't landt ballen / bersten in stucken / ende komen te niet. Dit
blijckt nu contrarie / ende is niet te verwonderen dat niemandt tot noch toe ghe-
weten heeft / waer dese voghels haer eperen leggen / nadien noyt mensche / dat-
men weet / op de 80. graden gheweest heeft / ende dit landt noyt bekend is ghe-
weest / veel min dat de Rotganssen daer op haer jonghen bzoeden.

Hier staet noch te bemercken / hoewel dit landt ('t welck wy achten Groen-
landt te zijn) op 80. graden ende noch hooger is leggende / datter ebenwel loober
ende gras op wast / oock gras-etende dieren op zijn / als Rheeden ende andere /
daer nochtans op Nova Sembla, dat wel vier graden stijf verder van de Boozt-
pool leyt / noch loober noch gras en wast / ende niet dan vleesch-etende dieren /
als Beeren ende Dossen op zijn.

I N W E R P.

„ Dit landt / dat de schryber deses Journaels vermeynt Groenlandt te zijn / is
„ het aller-noordelijckste landt dat tot noch toe opt in kennisse is ghekomen / en-
„ de leyt tusschen Groenlandt (dat onder kroon van Noorweghen behoort / daer
„ wy hier booren van gesproocken hebben) ende Nova Sembla (dat den Muscovijt
toe-

Nader te be-
schrijvinge
van 't Landt
op 80 graden.

MARE

GLACIALE

O C E A N U S A R C T I C U S

delin
SPITS
m Eylande

Swarthen hoec

Hoop eylands

5 20 15
Milliaria Germanica.
5 20 15 20
Milliaria Gallica.

toe-komt) recht teghen ober ten noozden van Finmarken, ofte (soo 't in 't ghe-
 meen ghenoemt werdt) Noortlandt in Noorwegen, stretchende (nae soo vele als
 van de onse tot noch bevonden is) van de 76de. tot boven de 80de. graed / ende
 volgens dien / 60. Duytsche mylen langh zijnde. Het geschil tusschen Willem
 Barentsz ende Jan Cornelisz, hier boren geroert / is eygentlyck de oorzaeck ge-
 weest van deses landes vindinghe / 't welck aen de west-kust by haer ontdeckt
 zijnde / wederom anno 1608. van Henrick Hutsen booz d'Engelschen is beseylt
 gheworden / die (soo l. Hondius in sijn groote Planispherische werelt-kaart
 seyt) ten N. W. van dit lant op de hooghte van 81. ende 82. graden een vaste
 ys-kust gebonden heeft. Sedert dien tyd hebben sy alle somers eenige sche-
 pen derwaert gesonden / om Walrusch-tanden / ende Walvisch-knawens / ofte
 Walvisch-been (soo men dat noemt) te halen / ende traen te handen / welke
 visscherpe de Russische Compagnie van Londen alleen heeft ghehad / tot dat
 anno 1612. die van Hollant / Biscapen / ende Vranckrijck mede begonnen heb-
 ben hare schepen derwaerts te senden. De kennisse die wy tot noch toe van dit
 Pleutwe lant / by de onse Spitsberghen / by de Engelsche Grenlandt genaemt /
 hebben konnen bekomen / sullen wy hier na in een kaartjen afbeelden / waer
 in wy ten meesten deele noch volghen de teekeninghe van Iohn. Daniel tot
 Londen gheschreven anno 1612. 't Is gelegen (soo booren geseyt is) tusschen
 de 76. ende 80. grad. N. N. W. van 't Beeren Eplandt (dat boven Boozwe-
 ghen leyt) in een strecke die by d'oude niet sonder reden booz onbewoonlyck is
 ghehouden gheweest om haer groote koude / daer dit landt meer van mede
 deelt als eenigh ander / ende al ist datter geen landt ter werelt gebonden wort /
 daer minder nacht ofte duysternis aen den Hemel komt (want behalven dat
 de Sonne des somers nae den langhen dagh van hondert seben ende twintigh
 mael xrijj uren (die in de Bape der Engelschen is) des nachts in 't noozden so
 weynigh onder den Horizon daelt / dat het licht in 't geheele Somersche half-
 jaer gheensins en kan van den Hemel wegh gaen / ende behalven datter in 't
 wintersehe half-jaer twee volle maenden zijn dat de Sonne in 't zuwen daghen
 maecht van twaelf / elf / tien / ende soo booz tot een uren langh / soo komt hy
 noch / selfs als hy op sijn allerlaeghste in 't zuwen is / te weten in 't hartjen van
 de langhe nacht aldaer op 12¹/₂. graden nae aen den Horizon / soo dat daer ter
 plaetsen / te weten op 80. graden / noch alle etmalen 't licht des dagheraets
 aen den Hemel ghesien wordt / want (ghelijck Prolomeus ende andere seggen)
 wy sien den dageraet als de Sonne noch 18. graden beneden den Horizon is.]
 Soo en is 't nochtans in gheenighe landen / van alle die benoozden de linie
 equinoctiael zyn gelegen / minder of korter tyd Somer / noch oock met minder
 warmte. Want den 13. Junij des boozleden Jaers 1613. lagh 't ys noch so
 dicht aen de kust ende in de monden van de havens / datter de Schepen niet in
 en konden / en de sneeuw (die daer op veel plaetsen altoos blijft leggen) was
 noch soo weynigh gedopt / dat de Rheen gheen boedtsel wisten te krijghen / en
 de soo magher waren als stocken. d'Oorzaecke van dese ober-langhe winter
 ende koude is dat de Sonne aldaer ten hooghten maer en kilmt tot de 33.
 grad. 40. min. boven den Horizon / ende sijn stralen derhalven aldaer so selvee
 by 't veldt henen schieten / dat sy de grond swaerlyck konnen tot warmte vren-
 gen / daerom oock de nevel ende damp / die upt het aerdrick rijst / niet en kan
 van de warmte wech ghedreven worden / maer blijft op 't gheberghte ende op
 de zee drijven / dat het scheeps-volck altemet qualijck een schips-langhte van

1596.

Junij.

Dagh van
127. cume-
len.

1596.

Iunii.
't Gewas
van dit land.Sijn ghe-
derten.

„ haer konnen sien. Hier dooz is het oock dat dit landt ('t welck noch maer en
 „ is bekent aen de Zee-kusten / daermen niet en siet dan hooghe besneekude
 „ bergien met sommighe pleynen) niet en is bewassen met gheboomte / noch
 „ strupcken / oft eenighe brychten / ende men sieter anders geen groente dan hozt
 „ dicht mosch / dat upt den geelen siet / ende daer onder veel blauwe bloemtjens /
 „ doch seggen de schip-luy dat sy daer oock groen gras ghesien hebben. 't Ghe-
 „ dierte dat men daer ghesien heeft zijn witte Beeren (grooter dan Ossen) ende
 „ Herten oft Rheen: Dese Rheen weyden op 't mosch daer booz af gesept is / ende
 „ waren / in min dan een maent tijds dat onse schepen daer op de kust lagen / soo
 „ bet geworden / dat het een lust was daer af te eten / hebben rupge hooznen / ende
 „ zijn wat kleynder dan onse Herten / waren de menschen soo ongewoon / ende so
 „ weynigh schouw daer booz / dat het gebeurt is / dat seker man een Rhee met een
 „ musket-loot getreft hebbende / het gequetste beest selfs tegen de man aen liep /
 „ soo dat hy om verre viel. Sy hebbender boozts witte / griyse / ende oock eenige
 „ swarte Dossen gesien / ende d' Engelsche hebbender seker hooznen gebonden /
 „ welcke de kenners seggen dat oprechte Eenhooznen zijn / daer van dat oock de
 „ hoozleden Sumer een is ober-gebracht by de onse / maer van wat gedierte sy
 „ komen en kan men als noch niet weten. In de monden van de habens komen
 „ groote Walvisschen van verscheden soozten / die veel al 80. ende meer boeten
 „ langh zijn / ende soo bet / dat het speck daer af komende meest al versoden
 „ kan worden tot traen. Daer zijnder die gheen binnen en hebben op de rugge /
 „ maer binnens monds hebben se groote langhe baerden / dat zijn blijmen / die
 „ de grootste een baem langh zijn / ende sommighe noch langer / soodanighe booz-
 „ dender upt een bakhups 600. ghehaelt / ende hanghen haer kams ghetwij-
 „ se boben upt de mondt ter plaetse daer andere visschen haer tanden hebben /
 „ doch alleenlijck boben / de boozste ende achterste zijn seer kleyen / soo datter
 „ maer 400. booz koopmans goet ghetelt worden / ende dit is booz dees tijt een
 „ van de pzojtelicte waren die op dese kust te halen zijn. Ter spden achter
 „ 't hooft hebben sy groote binnen / daer sy achter gheschoten worden met de
 „ harpoenen / om dat sy daer de quetsuer best gevoelen. Als sy de wonde voelen /
 „ ende 't bloedt haer in 't hooft loopt / soo blasen sy 't water ende bloedt tot de
 „ neusgaten upt / die sy boben op 't hooft hebben / soo hoogh als de toppen van
 „ de masten. Als de visch nu zijn tocht ghedaen heeft nae de grondt / ende hem
 „ selben moede gemaect / soo palmen de saloupen aen / ende schieten hem met
 „ sichichten in 't dal dat hy op 't hooft heeft / want anders konnen sy hem qua-
 „ lijck dooden. Sy hebben een dicke swarte huyt daer een bliessen ober heen
 „ loopt soo glad ende swart als satijn. Haer aes is een soozte van viskens kleyen-
 „ der als garnae / die sy met open kele al swimmende vanghen / ende 't bakh-
 „ hups toesluptende inswelghen. Behalven dese swarte Walvisschen zijnder
 „ oock witte / doch en worden niet booz goet ggehouden. Men vint'er oock
 „ Swaerdvisschen ende Schelvis / maer weynigh. Water-vogels zijnder seer
 „ veel ende sonderlingh Meekwen / die by menighte op de kringen van de Wal-
 „ visschen gaen sitten / tweederley Dupckers / Papegaven oft Lommen / hier
 „ vooren beschreven / Gansen / Eynden / die daer seer groote eyeren leggen / en-
 „ de wonder veel Kotgansen. Wat innelwaerts vintmen de Walrussen / die wy
 „ wel mochten Zee-Olifanten noemen / om dat sy in grootte van lichaem ende
 „ tanden den Oliphant schier gelijk zijn. Hare huydt / al is 't dat hy uptermaten
 „ dick is / jae soo seer datmen t'Amsterdam een ghesien heeft van 400 pondt
 „ swaer /

Eenhoo-
ren.VValvisschē,
ende hoe sy
gevangen
worden.

Gevogelte.

V Valrussen,

swaer/ is nochtans weynigh weerd/ om dat hy te blarigh is. Sy hebben seer „
 veel speck om traen af te bzanden. Wanneer sy haers gelijcke sien doodt ghe- „ 1596.
 slagen leggen/ soo klimmense op de doode by sulcken menighte dat sy die doen „
 broepen ende verderben. Djs mijlen innetwaerts op 't versche afwater leggen „
 de zee-honden seer van eener aerdt met de onse. Ende dit is de innerste kennis- „
 se die wy van dit landt ende sijn ghedierten tot noch toe bekomen hebben. „

Vervolgh van de Voyagie.

Den 23. Junii voerder een deel van haer volck aen landt / om te sien hoe veel
 de naelde van 't Compas wzaeckte. Terwijl en quam daer een witte Beer
 nae 't schip swennen / ende soude daer in geklommen hebben hadden sy gheen
 geroep gemaect / sy schoten nae hem met een roer/waer dooz hy weder affswom
 van 't schip nae 't Eplandt daer d'andere maets op waren / 't welck sy t'schepe
 siende nae 't landt toe-seplden / ende seer bestonden te roepen / soo dat d'andere
 meynden sy hadden 't schip op een klip gheseylt / ende daer ober seer bange wa-
 ren / gelijck oock de Beer dooz 't gheroep soo verschrachte dat hy wederom van
 't landt afswom / daer in sy op 't schip seer verblijt waren / overmits de maets
 die aen lant waren geen geweer en hadden. Aengaende de wzaeckinghe van het
 compas / werdt bevonden dat het scheelde 16. graden. Den 24. dito roeyden sy
 een groot stuch innetwaerts aen / ende te lande ghEGAEN zijnde / vonden aldaer
 twee Walrusse tanden / weghende t'samen ses pondt / met noch eenighe klepne.
 Den 25. seplden sy langhs het landt heuen op de 79. graden / daer vonden sy een
 gheweldig Inham / ende seplden daer wel 10 mijlen in / dan moestender we-
 derom upt laberen vermits contrarie windt. Den 28. raecten sy boven den
 hoek die aen de West-zijde lagh / daer de vogels in soo groote menighte waren/
 datse plotselijck tegen de seplden aen vloegen. Den 29. moesten sy van 't landt af-
 wijcken om des ys wille / ende seplden tot op de 76. graden 50. minuten. Den
 eersten Julii kregen sy wederom 't Beeren Eylant in 't gesichte / ende doen quam
 Ian Cornelisz met sijn Officiers haer aen boort/allwaer sy van contrarie meynin-
 ge zijnde / eyndelijck t'samen verdoegen dat elck sijn cours soude volgen / ende
 Ian Cornelisz soude / volgens sijn begeerte / wederom seplden op 80. graden / ver-
 mits hy hem in-beelde aen de Oost-zijde van dat landt lichtelijck dooz te sullen
 raecken / gelijck hy oock dadelijck Noorden aen is gegaen: Daerentegen Wil-
 lem Barentsz Zuyd aen / van weghen 't ys. Den 11. dito gisten sy haer te wesen
 recht Z. ende B. van Candinoes, dat is de Ooster-hoek van de Witte zee / die
 Z. van haer lagh / ende gingen Z. ende Z. ten O. aen op de hooghte van 72.
 graden. Den 13. bevonden sy des Pools hooghte 73. graden / ende vermoeden
 dat sy waren by Sir Huygh Willoughbys landt.

Den 17. Julii waren sy op de hooghte van 74. grad. 40. min. ende ontrent
 Zuyder Son saghen sy het landt van Nova Sembla ontrent Lomsbaey. Den 18.
 raecten sy boven den hoek van des Admiraliteyts Eylant, ende den 19. aen het
 Cruys Eylant, daer sy 't den 20. onder geset hebben / want konden niet verder /
 overmits het ys. Sy roeyden doen met haer achten aen landt / ende gingen nae
 het eene Cruys toe / daer sy haer wat rusteden / om boort nae 't ander Cruys te
 gaen / (dit Eplandt heeft van dese twee Cruysen sijn naem gekregen.) Doen
 sy nu op de wegh waren / werdense twee Beeren siende by 't ander Cruys / dies
 sy verschrachten / als gaantsch geen geweer by haer hebbende. De Beeren rech-
 ten sich stepl by 't Cruys op / om 't volck wel te besien / want sy rupcken veel

1596.

Julii.

mautwer dan sy sien / ende quamen boort daer op aen. De Scheeps-luy niet weynigh bebreest zijnde / gingen te rugge na de schuyt toe / altemet deerlijck om siende of de Beeren oock volghden / ende sochten t'ontloopen / maer de Schipper wederhielste / seggende / die eerst begint te loopen dien sal ick met dese boots-haect in syn huyt steecken / want 't is beter dat wy by mallianderen blijven / ende probeen of wy haer met ons roepen verbaert mogen maecten / Soo gingen sy dan al soetiens ende gestadigh na de schuyt toe / ende ontquamen 't / wel blijde zijnde dat sy het vertellen mochten ende den hatten-dans so ontsprongen waren. Den 21. Julii werdt des Pools hooghte bebonden te zijn 76. graden 15. minuten / ende de af-wijckinge van de naelde 26. graden sijf.

August.

Den 6. Augusti quamen sy boven den hoec van Nassouw, ende den 7. by de hoec van den Trooft, daer sy langhe tijdt naer verlanght hadden. 's Abondts kregen sy mistigh weder / soo dat sy het schip aen een schos ys moesten vast maecten / die 36 badem onder 't water vast lagh / ende wel 16. badem daer boven / soo dat sy 52. badem dick was. Den 9. dito noch leggende aen dit groote stuck ys / soo de Schipper boven gingh wandelen / hoorde hy een beest snuyben / ende buyten boort siende / lagh daer een groote Beer aen 't schip / daer ober de Schipper luyde began te roepen / soo dat de maets boven quamen / ende sagen den Beer aen de schuyt leggen om met sijn klauwen daer in te klimmen / maer sy maecten een groot geroep / daer dooz hy verschrickte / ende swom een stuck wegh / dan keerde terstont wederom achter een groote schos ys daer sy aen vast lagen / ende trat stoutelich nae haer toe / om boort by 't schip op te klimmen / maer de maets hadden boven op 't schip het schuyten sepl geschoren / ende lagen met byer-roers boort op 't Bzaed-spit: De Beer werdt geschoten / soo dat hy wegh liep / maer het sneeuwde soo seer / dat sy niet sien konden waer hy verboer / doch vermoeden dat hy achter een hoogen heubel bleef leggen / die daer veel op de ys-schol waren. Den 10. Augusti began 't ys geweldigh te drijven / ende sy bemerkten doen noch eerst dat het groote stuck ys / daer sy aen gemeert laghen / vast aen de gront was / want het ander ys dreef altemael daer boort by: Hier dooz waren sy seer bebreest datse in 't ys souden moghen beknelte worden / deden derhalven groote naerstigheyt / arbeydt ende blijft om van daer te komen / ende seplden op 't ys dat het al kraeckte watter ontrent was / raeckende noch aen een ander schos ys / daer sy 't wederom vast aen maecten met het werp-anker dat sy daer op brachten / ende bleven daer leggen tot den abondt toe. Als sy nu 's abondts ghegheten hadden / in 't eerste quartier / soo began de selde schos ys soo schrickelijck te bersten ende te scheuren / dat het met gheen woorden is up te drucken / sy laghen met de steven daer aen / vierden daerom haer touw / ende raecten alsoo daer af: Het scheurde met een epffelich ghekraeck in meer dan 400. stucken / onder 't water / daer 't op de gront lagh / was 10. badem dick / ende boven water twee badem. Van daer quamen sy weder aen een ander groote schos ys / die ses badem onder water lagh / daer maecten sy aen elcke zijde een touw vast / ende sagen doen noch een ander schos wat van haer in zee vast legghen / die in de hooghte spits toegingh / als het spits van een rooren / daer boeren sy aen / ende bebonden dat het wel 20. badem diep aen de gront lagh / ende ruym twaelf boven water. Den 11. Augusti roeyden sy wederom aen noch een ander schos ys / dewelcke sy bebonden 18. badem onder water vast aen de gront te leggen / en 10. daer boven. Den 12. seplden sy noch naerder onder 't landt / om van 't ys niet geschoten te worden / want obermits de grootste

Een ys-schol
52. badem
dick.

Vvonder-
lijcken ys-
hangh.

Ys-2 boes
32. badem
dick.

grootste dzyhende ys-schossen veel bademen diep dzeben / soo waren sy dicht onder 't landt op 4. of 5. badem beter daer van beschermt : Daer was een groote afwateringe van 't geberghte / ende sy maecten het wederom vast aen een ys-schos / ende noemden dien hoeck den Kleynen Ys-hoeck.

Den 13. Augusti 's mozzgens quamden een Beer om den oost-hoeck van het landt henen dicht by 't schip / ende een van de maets schoot hem 't been in stukken / maer hy huppelde noch met sijn drie pooten op een bergh / doch sy liepen hem nae ende sloegen hem doot / wilden hem / ende bzachten de huys in 't schip.

Den 15. quamen sy aen de Eylanden van Orangien, ende werden daer van 't ys beset by een groote schos / daer sy in groot perijckel waren om 't schip te verliezen / doch raecten met grooter moeyten aen 't lant / ende de windt quam van den Z. O. waer dooz sy 't schip moesten verlegghen. Terwyle sy daer mede besigh ende seer luyd-rustigh waren / werdt'er een Beer wacker die daer lagh en sloop / ende tradt tot haer aen na 't schip toe / soo dat sy haren arbeydt moesten opschorten / ende sich tegghen den Beer te weer stellen / die sy dooz 't lijf schoten / dat hy wech-liep nae d'ander zyde van 't Eplandt / ende begaf hem op een schos ys / maer gewaer werdende dat sy na hem toe roepden / sprangh hy weder in 't water / ende swom wech nae 't landt toe / doch sy onder scheyten hem den wegh / ende hieubwen hem met een bijl in de kop / maer hy doocht t'elckens onder als sy met de bijl naer hem hieubwen / soo dat sy groote moeyte hadden eer sy hem dooden konden. Den 16. dito roepden sy onder haer 10. met de Jacht nae 't vaste landt van Nova Sembla, ende haelden de schuyt boven op 't ys om hoogh / klommen op een hoogen bergh / ende pepden hoe 't landt van haer lagh / bevindende dat het wel Z. O. ende Z. Z. O. ende daer nae noch wel soo Z. lagh / daer upt sy een quaedt vermoeden schiepen dat het landt Z. streckte / maer open water stende in 't Z. O. ende O. Z. O. werden sy wederom seer verblijdt / ende meynden de reys was gewonnen / soo dat sy nauw en wisten hoe sy dza ghenoegh t'scheep souden komen om 't selvighe Willem Barentsz te verwittighen. Den 18. dito maecten sy ghereetschap om 't seyl te gaen / maer 't was al verlooren moeyte / soo dat sy nae veel bergeeffchen arbeyd weder quamen van daer sy ghescheyden waren. Den 19. quamen sy boven den hoeck van Begheerte, daer dooz sy weder goeds moets waren / maer gheraecten al weder in 't ys / soo dat sy moesten te rugghe heeren.

Den 21. seelden sy een groot stuck in de Ys-haven, ende bleven dien nacht daer leggen. 's Mozzghens haelden sy daer wederom upt / ende maecten 't schip vast aen een stuck ys / daer sy op klommen / ende haer niet genoegh en konden verwonderen van de seldsaemheyt ende 't bzeemde ghedaente des selven : Het was boven vol aerde / ende sy bonden daer wel 40. eperen op / het saggheer oock niet upt als ander ys / maer was lasuer-blauw als een blauwen Hemel / alsoo dat zc onder 't volck groot gespreck van hiel / d'een sepde 't was ys / ende d'ander bezoren landt : Jimmers 't was upt der maten hoogh / ende wel 18. badem onder / ende 10. boven water dick.

Den 25. Augusti ontrent Z. W. Son begoft het ys met de stroom weder upt te dzyben / ende sy meenden bezupden om Nova Sembla West aen nae de Weygats te seplen / want obermits sy Nova Sembla nu al gepasseert waren / ende nergens geen openinghe en bonden / soo gaben sy de moedt verloren om daer dooz te komen / ende waren van sinne weder naer huys te heeren / maer komende aen de Stroombaey, moesten weder te rugghe van 't ys / dat daer seer vast lagh. Den 26.

1596.

August.

Kleynen
Ys-hoeck.
Beer ghe-
doot.Noch een
Beer gedoot.Seldsaem
ys.

1596.

August.

Sy worden
in 't ys beset,
ende ghe-
dwongen
aen de west-
zyde van de
Ys haven te
verwinteren.

soo sy boozby de Ys-haven gekomen waren/ begon 't ys soo geweldig te dzyben/
dat sy daer in beset werden; Ende hoewel sy grooten arbeydt deden om boozt te
geraechen/soo was 't ebenwel al te vergeefs/ ende by soo verre het ys sijn gangh
ghelhouden hadde/ sy hadden dat mael drie mannen verloren/ die op 't ys waren
om openinghe te maecten/ maer alsoo sy te rugghe dzeben/ ende het ys daer de
mannen op waren mede dzeef/ soo hebben sy gauw ter handt zijnde in 't boozby
dzyben d'een aen de smijt gegrepen/ d'ander aen de schoot/ ende de derde aen de
grootte byas die achter yrt hingh/ ende quamen alsoo seer avontuerlijck met
sulcke slinger-slagen/ die sy waer-namen/ noch behouden t'scheep/ daerse Godt
grootelick af danckten/ want het was veel eer gheschapen dat sy met het ys
wech-gedzeben souden hebben.

Op den selven dagh quamen sy des avonds aen de West-zijde van de Ys-ha-
ven, daer sy boozts de geheele koude winter met grooter armoede/ ellende ende
verdriet moesten ober-blijben. Den 27. dzeef het ys rondom 't schip/ ende al-
soo 't goed weer was/ ginghen een deel van de maets aen landt: Als sy nu een
stuk weeghs ghegaen waren/ begon het tamelijck yrt den Z. O. te waepen/ en-
de 't ys gheweldig aen te setten booz den boegh/ dzybende 't schip booz wel
vier boeten om hoogh/ dat het achter sat als of 't met den aers in de grondt ge-
seten hadde/ ende scheen dat het daer soude vergaen hebben. Die in 't schip wa-
ren setteden flux den bock yrt om haer lijf te behouden/ ende lieten een blagge
wapen/ om d'andere die aen land waren te locken nae 't schip te keeren. Dese
siende de blagghe wapen ende dat het schip alsoo op-gheschoben was/ hebben
sich al wat sy mochten derwaert ghehaest/ meynende dat het schip al ghebersten
was. Den 28. weech het ys wat wech/ende 't schip settede sich wederom recht/
maer eer 't noch recht gingh sitten/ was Willem Barentsz met de andere Stuer-
man booz den boegh gaen besien hoe 't al gestelt/ ende hoe veel het geresen was/
ende terwijle sy doende waren ober knije ober elleboge om 't selbe te meten/ soo
berste 't schip op met foodanigh gekraeck/ datse meenden haer lijf quijt te zyn/
niet wetende waer sy haer bergen souden. Den 29. als 't schip wederom ghe-
recht was/ maecten sy grootte ghereedschap met ptere hoe-boeten ende andere
instrumenten/ om de ys-schossen/ die op walkanderen gheschoben laghen/ te
bzeken/ maer 't was al te vergheefs/ soo dat sy 't Godt moesten op-geven/ ende
van hem hulpe verwachtten/ want het ys dzeef niet wech/ dat haer hulpe doen
konde. Den 30. begon 't ys noch veel geweldiger als booz heen met een krach-
tighe wind/ en grootte jacht-sneeuw tegens het Schip op den anderen te schuy-
ben/ waer dooz 't gantsch op-gheschoben ende gheknelt werdt/ soo dat het alles
begon te kraken ende te bersten watter om ende aen was/ ende scheen aen hon-
dert stucken te splijten/ 't welck soo schrickelijck om hooren ende sien was/ dat
een de hapren te berghe stonden van 't afsgrijfelijck schou-spel. In dese ghe-
vaerlijckheyt werdt het schip daer nae/ doen 't ys aen weder zijde tegens mal-
kanderen aen daer onder quam recht op in de hooghte ghedzeben/ als of het met
een bijfel op-ghelijfelt ware gheweest. Den 31. werden sy wederom dooz 't ge-
weldig dzyben van 't ys wel 4. oft 5. boeten daer op-gheschoben met de booz-
steben/ ende 't achter-schip sat in een luloof ys/ daer dooz sy meyniden/ het roer
soude van 't schuyben des ys ghebjijt geweest zyn/ maer bzack ebenwel met de
pen in stukken/ ende soo 't achter-schip in 't dzybende ys geweest hadde/ gelijk
als 't booz-schip/ 't gantsche booz-schip soude op 't ys gheschoben geweest zyn/
oft moghelijck in de gront ghekomen hebben/ waer ober sy gantsch bezreest
waren/

waren / ende hadden haer schuyt ende boot al vooz upt op 't ys gheset / om ter noodt haer te bergem. Maer omtrent 4. uren daer nae is 't ys van selfs weder wegh gedreben / dies sp soo verblijdt waren als of sp haer leven gebonden hadden / om dat het schip nu wederom blot gewoorden was. Sp hermaechten 't roer met de pen weder / ende hingen het upt de haer op / ten eynde / of sp weder alsoo geschobden werden / dat het dan soude gebijdt zijn.

1596.
August.

Den eersten Septembz is begon 't ys wederom te schuyben / alsoo dat het Septemb. Schip doozzaens wel twee boeten op-schoof / maer bleef ebenwel noch al dicht. Des namiddaeghs maechten sp ghereetschap om de schuyt ende bock ober 't ys aen landt te slepen. Den 2. begon 't schip wederom van 't ys te schuyben / kraekende ende barstende soo geweldigh / dat sp raedt saem bonden / niet tegenstaende 't quaedt woer / de schuyt met 13. tonnen broodts ende twee vaertjens wijns aen lant te brengen / om haer ter noot by provisie t' onderhouden. Den 3. werden sp wederom gaende van 't ys daer sp tegens aen-gheparst laghen / soo dat de scheck achter van de steben gheschoben werdt / maer de plancken daer 't schip mede verhuylt was / hieldense noch / dat sp daer aen bleef hangen : Het toudt te loef bzack mede stücken / met een nieuw kabel-tontu dat sp op 't ys hadden vast gemaeckt / dooz 't gheweldigh aen-parsen van 't ys / maer 't schip bleef noch dicht / 't welck te verwonderen was / om dat het ys soo gheweldigh dreef / jaedatter Is-bergen dzeben soo groot als de Sout-bergen in Spaengien zijn / ende dat ontrent een roer-schoot van 't schip. Den 5. dito als sp 's avondts gegeten hadden / quam 't ys haer wederom besetten / ende werden dapper geparst / soo dat het schip gantsch seer ober zjd begon te hellen / ende veel leedt / maer bleef dooz Godes genade noch dicht. In sulcken nood bonden sp raedt saem / haer oude sock / met krupt / loot / roers / musketten / ende ander ghelewer aen landt te brengen / om aldaer een tent of hutte ontrent hare schuyt / die sp aen-gebracht hadden / te maecken / namen oock sommigh bzoot / wijn / ende tinmergereetschap mede / om de bock wat te vermaerken / of sp haer in den noot mocht dienstigh zijn. Om 't schip en was soo veel waters niet / datmen een puz bol had mogen scheppen. Den 7. gingender bijf van de maets op 't landt / maer de twee keerden weder / ende de drie ginghen voozt ontrent een paer mijlen te landwaert in / daer sp een Ribier van soet water bonden / mitsgaders oock groote menighte van hout / dat daer was komen drijven / ende eenighe voetstappen van Rbeeden ende Glanden / als sp niet bet konden sien / want de boeten waren geklooft / d' eene grooter / als d' andere / daer dooz sp sulcks vermoeden. Den 9. dito quamender 's nachts twee Beeren dicht by 't schip / maer sp bliesen de Trompetten / ende schotender nae / doch en raectense niet / dooz dien 't doncker was / ende sp liepen weder wech.

Schricke-
licke Ys-
bergen.

Den 11. Septembz is was het stil weder / ende sp gingen met haer achten aen landt / wel versien van ghelewer / om te sien of 't oock alsoo was als de ander drie mannen ghesep hadden / te weten / datter hout omtrent de Ribiere lagh. Want om dat sp dus langhe ende menighmael omgheswerft hadden / dan in 't ys / ende dan weder daer upt / ende nu bevonden dat sp daer vast bleben sitten / ende niet wederom (als dickmaels vooz-henen) los en werden / als oock om dat het nu na den herfft ende na de winter begon te gaen / soo heeft haer de noodt gedwonghen raedt te schaffen / ende den besten boegh / nae ghelegentheyt / vooz te wenden / om aldaer te verwinteren / verwachtende wat abontuer Godt verleenen soude. Sp hebben dan raetsaem ghebonden / om te beter vooz de koude
ende

Sy besuyten
een huys te
maken om
in te verwin-
teren / ende
vinden 't al-
len gelucke
hout daer toe
dienende / als

1596.

Septemb.
 oock brand-
 hout, om van
 koude niet te
 veifinachten.

ende wilde beesten beschermte te blijven / een hutte oft huys op te slaen / om sich daer inne ten besten sp mochtten te onderhouden / ende boort de sake Godt te be-
 delen. Hier toe heeft sich een goede ongewaende ghelegentheydt geopenbaert /
 namentlijck / dat sy aen de strandt bonden legghen eenige boomen met wortelen
 met al / ghelijck de dyp mannen gheseydt hadden / die daer moesten zijn komen
 dzyben 't zy upt Tartarien / Moscobien / oft van elders waer / want op 't landt
 daer sy waren gantsch geen boomen en wassen. Van dese gelegentheydt / als of-
 se haer Godt toegesonden ende verleent hadde / waren sy gantsch seer verbljdt /
 verhopende dat haer Godt noch wyders bystaen ende verlossen soude / want dit
 hout en diende haer niet alleen tot de timmeragie van 't huys / maer oock tot
 brand-hout / daer mede sy haer den gantschen winter onthielden / sullende an-
 ders ongetwijffelt van groote koude moeten vergaen hebben.

Drie Beeren
 komen nae
 't schip toe,
 ende daer
 voordt een
 van gescho-
 ten.

Den 15. Septembryz in den morgenstont ginck'er een man op de wacht / en-
 de daer quamen dyp Beeren / daer d'een achter een stuck ps bleef leggen / d'an-
 dere twee quamen op 't schip aen / het scheeps-bolck dit siende / maechten ge-
 reetschap om die te schieten. Daer stont juist een balg met vleesch op 't ps om
 te verberschen (want dicht by 't schip was gheen water) d'ene Beer stack sijn
 hooft in den tobbe / om een stuck vleesch daer upt te nemen / maer 't bequam
 hem als de hondt de worst / want hy werdt in sijn hooft gheschoten dat hy daer
 doodt bleef legghen / ende verroerde sich niet met allen meer. Daer saghen sy
 doen een seldsaem schouw-spel / dat den anderen stil bleef staen / ende star-oogde
 vast op sijn mackier / als verwondert zijnde waerom hy soo stil mocht blijven
 leggen / hy roock daer aen / ende siende dat hy nu doodt was / gingh ten laet-
 sten wech / maer de maets loerden vast op hem / om te sien of hy oock weder ko-
 men soude / gelijk hy dede / ende gingh op sijn achterste pooten staen / om also
 op haer aen te komen / dan terwylent hy alsoo ober eynd stont / soo schoot hem
 een van 't bolck dooz den buyck / dat hy wederom op sijn vier voeten neber viel /
 ende met een groot gekrijtsch wech liep. Den dooden Beer sueden sy den buyck
 op / haeldender 't ingewant upt / ende stelden hem ober eynde op sijn vier poo-
 ten / om te laten beziessen / van meeninghe zijnde / soo sy met het schip los ghe-
 raecht hadden / hem in Hollandt te brengen.

Daer nae begonnen sy een siede te maechten om het hout te slepen / daer sy het
 huys meenden te setten. Op die tijt vzooyt 't in Zee wel twee vingeren dick. Den
 16. deden sy d'eerste tocht om hout te halen / ende bzachten dien dagh vier bal-
 ken ober 't ps ende sneeuw / bykans een mijle weeghs verre / 't vzooyt oock dien
 nacht twee vingeren dick. Den 17. gingen sy met 13. mannen nae 't hout toe /
 ende trocken onder haer thienen vijf ende vijf elck een siede boort / d'ander dyp
 bleben by 't hout om dat te behouwen. Sy deden ghemeynlijck twee tochten
 daeghs / ende kregen soo 't hout ober hoop / daer sy timmeren wilden. Den 21.
 was het soo hout / dat sy de combuys beneden in 't ruytm moesten brengen / om
 dat het boven alles bevzooyt. Den 23. sterf haer Timmerman / ende sy begroe-
 den hem den 24. onder de Cingel in een kloof van een berg / ontrent een afwaate-
 ringhe / om dat sy niet in de aerde en konden dooy de groote boort ende koude.
 Den 25. dito reichten sy de balcken op van 't huys / ende begonnen vast te tim-
 meren / dan hadde 't schip los ghewozden / soudent het timmeren haest hebben la-
 ten staen / ende ghereet geweeft zijn wederom wech te seplen / want daer te blij-
 ven lagh haer by swaer op 't hert / maer alsoo haer alle hope benomen was / so
 moestense van de noot een deugt maken / ende met lijtsaemheyt verwachten wat
 upt-

De Timmer-
 man sterft.

1596.

Septemb.

vroege ende
geweldige
vorst.

October.

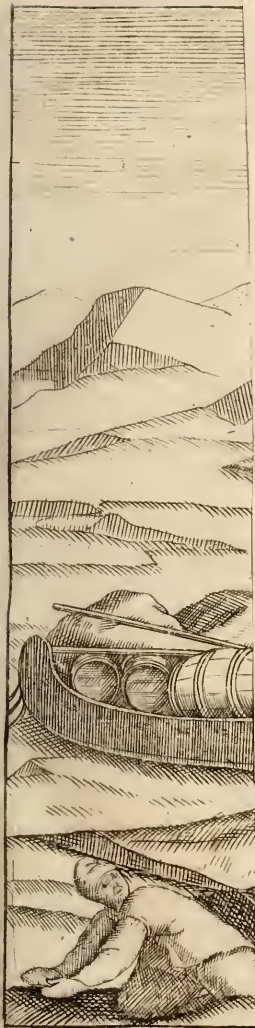

1596.

Septemb.

vroege ende
geweldige
vorst.

October.

upthomste Godt verleenen soude. Den 26. was 't een weste wint ende open zee/
maer 't schip bleef ebenwel vast leggen / also dat het haer meer verdziet was /
als bzeughde. Sp waren doen noch 16. man sterck / ende onder dat ghetal was
ser altemet noch een sieck. Den 27. bzoor het soo geweldigh / dat als sp een spijt
hier in de mond namen (so men in 't timmeren veel gewoon is te doen / soo bleef
het vel daer aen hangen / als men die wederom upt de mond nam / datter het
bloedt nae volghde /) jae 't was soo gheweldigh hout / dat sp 't qualijck konden
harden te arbeypden / maer den upersten noot dede haer daer in booztbaren. Den
30. was de wint O. ende O. Z. O. ende 't hadde alle dien nacht soo gesneeuw /
als 't oock dede den gantschen dagh / dat sp geen hout mochten halen / so hoogh
lagh de sneeuw op malkanderen. Sp maectten een goet byer by 't huys om de
aerde t' ontlopen / ende die rondom het huys in te stouwen / op dat het alsoo te
dichter zijn soude / maer 't was vergeeffsche moeyte / want de aerde was so hart
ende diep bezyoren / dat spse niet ontlopen en konden / of 't soude haer al te veel
houts gekost hebben / soo dat sp 't moesten laten staen.

Den 2. Octobris reichten sp het huys op / ende setten daer een Dep-boom van
bezyoren sneeuw boven. Den 5. dito was de zee heel open van 't ys soo verre als
sp sien konden / maer lagen noch eben stijf bezyoren / ende 't schip sat wel twee
of drie voet op 't ys gheboept / soo dat sp niet anders en konden bermercken of
sp lagen tot de gront toe bezyoren / het was daer hierdehalve badem diep. Des
selben daegs bzaken sp het booz-onder van 't schip op / ende met die deelen deck-
ten sp 't huys / in de midden wat hooger booz de afwateringe / ende kregen 't dien
dagh meest dicht. Den 7. bzaken sp 't achter-onder mede upt om 't huys booz
dicht te maken. Den 8. hadde 't al de boozgaende nacht hart ghewaeyt / 't woey
oock ende sneeuw-jachte den heelen dagh so geweldigh / dat het scheen hy soude
gesmoort hebben die in de locht gekomen hadde / ja 't waer eener niet mogelijk
gewoest al hadder sijn lijf aen gehangen / een schips lenghde booz te gaen / want
'ten was bupten 't schip ofte huys niet te harden. Den 10. dito begon 't weer
wat te beteren / alsoo dat sp weder upt het schip bestonden te gaen / ende 't ghe-
beurde datter een van 't volck upt het schip gaende een Beer in 't ghemoet liep /
dien hy schier op 't lijf was eer hy 't wist / dan liep wel dapper weder te rugghe
nae 't schip / ende de Beer hem nae : In 't naelooopen quam de Beer ter plaetse
daer sp booz-heen den Beer hadden ghestelt te bezyesen / die nu al onder de
sneeuw betweld was / maer also dat sijn eene poot noch boven uptstact / daer
bleef dese Beer staen / ende dooz dit vertoeben quam de man behouden in 't
schip / roepende seer verbaest / een Beer / een Beer. Als nu d'andere maets dooz
sijn roepen boven quamen om nae den Beer te schieten / soo en konden sp upt
haer ooghen niet sien / vermits den bitteren roock / die sp gheduerende 't qua-
de weder in 't schip besloten zijnde geleden hadden / ende niet te lijden en soude
gewoest hebben om gheen gheldt ter wereldt / maer men moesten dat noch booz
de koude ende sneeuw - jacht verkiezen / soo sp anders haer leven behouden
wilden. De Beer vertoefde mede niet langhe aldaer / maer packte hem
flux wegh. Den 11. bzachten sp haren wijn ende anderen boozraedt aen lant /
ende den 12. begaben sp haer niet de helft van 't volck in 't huys / doen booz
d'eerstemael daer in slapende / maer leden seer groote koude / dooz datter
noch gheen kopen ghemaecht en waren / ende sp niet te veel deckfels en
hadden / konden oock gheen byer houden / vermits de schoozsteen noch niet
ghemaecht en was / daer dooz het seer bitter roockte. Den 13. ginghen sp on-

1596.

Octob.

der haer dzien nae 't schip / ende laden een siede met bier / maer als sy die meenden nae 't huys te gaen slegen / ontsacker onbersiens soo gheweldighen wind / ontweeder ende koude / dat sy haer wederom moesten in 't schip begheben / vermits sy het buyten niet harden konden / moesten daerom het bier oock buyten op de siede laten legghen / 's anderdaeghs vonden sy de tonne daer in 't was / zijnde een Jopenbat / aen den bodem in stukken ghebroken / ende 't bier datter uyt liep brooz so vast aen den bodem toe / als of het niet eenig vasthoudende lijn daer aen hadde gehecht gheweest / sy stelden de tonne in 't huys op den bodem / ende broncken die brooz eerst ledigh / maer moesten 't bier smelten / want daer was nauwelijc eenigh onbezoren nat in de ton / doch in dat selvighe was de gantsche kracht van 't bier / alsoo dat het veel te sterck was om dzincken / ende 't ghene bezoren was smaecte als water / daerom mengheden sy 't als 't ghesmolten was onder malhanderen / maer 't was heel krachteloos ende smaekeloos. Den 16. dito hadder 's nachts een Beer in 't schip geweest / maer tegens den dagh / als hy 't volck hoorde / was hy weder daer uyt-ghelooopen. Op den selven tijdt braken sy de kajuyt wech / om de deelen te besigen aen het Doozrael / dat sy doen begonnen te maken. Den 18. haelden sy 't broodt uyt de schuyt / die sy op 't landt ghesleept hadden / als mede den wijn / die noch niet seer bezoren was / hoewel sy wel ontrrent ses weken daer gelegghen hadden / ende het dickmaels seer hart ghebroken hadde. Den 19. dito warender niet dan twee man ende een jonghen t'scheep / ende daer quam een Beer die met ghelwelt wilde in 't schip wesen / waer dooz het volck seer verschricht waren / ende sagen elcx om een goed heen komen / de twee sprongen in 't ruyt / ende de jonghe klan in 't sockewand : Middeler tijdt quamen eenighe van de maets van 't huys nae 't schip toe / 't welck de Beer siende quam stoutelijck tot haer aen / maer sy schooten hem met een musquet / ende doen liep hy wech. Den 20. quamen sy om bier brooz uyt het schip te halen / ende bevonden datter sommighe vaten in stukken ghebroken waren / jae de ptere reepen om de Jopen-vaten waren mede stukken ghebroken. Den 24. dito quam de reste van 't volck / te weten acht personen in 't huys / ende sleepten een sieck man / die seer teer ende swack was / op een siede. Sy sleepten oock met grooter moeyte ende arbeyd haren scheeps bock aen 't huys / ende keerden den bodem om hoogh / om den selven in tijdt ende wijle te moghen ghebruycken. Daer na siende dat het schip eben vast bleef sitten / ende datter gheen dingh min te verwachten was als openinghe van 't water / soo brachten sy 't werp-anker weder t'scheep / op dat het onder de sneeuw niet verlooren en soude worden / ende haer teghen de Somer noch dienen mocht / want sy hadden noch altijd hope tot God / dat hy dooz 't een of 't ander middel haer teghen de Somer noch na huys soude helpen.

Staende desen tijdt / alsoo hun de Son (het hooghste ende beste goed dat sy sien konden) began te begheben / soo haelden sy met allen blijt alle daghe noch sieden met goed uyt het schip in 't huys / als eer-waer / dzincken / ende alles wat sy tot de toerustinghe van de schuyt ende bock mochten noodigh hebben ; Als sy nu op den 25. Octobris de leste siede geladen hadden / ende in de seelen stonden om die na 't huys voort te trecken / soo keeck de Schipper eens om / ende sagh drie Beeren achter 't schip na 't volck toekomen / riep derhalven verbaest zijnde seer luyde / om de Beeren te verbaren : De maets spronghen flux uyt de seelen om sich teghen dat onberhoede quaedt ten besten sy mochten te beschermen : Daer lagen t'allen gelucke twee Hellebaerden op de siede / daer van namen de Schipper

Schipper ende Gerrit de Veer elck een / ende stelden sich soo ter weer / d'andere liepen al haer beste nae 't schip / ende in 't loopen vielder een in een scheur tusschen 't ys in / 't welck eppelijck ont sien was / want sy meynden alle dat de Beeren tot hem ingelooopen ende hem verstonden souden hebben / maer God gaf dat de Beeren na 't schip toe liepen achter 't volck dat derwaert aē was gebloden. De Schipper middelertijt / Gerrit de Veer, ende de man die in de scheur ys geballen was / liepen booz 't schip om / ende quamen behouden daer in. De Beeren stende dat de maets haer alsoo ontkomen waren / liepen seer wzeetmoedig nae 't schip toe / ende 't volck anders geen gheweer hebbende dan de voornoemde twee Helbaerden / also sy haer niet genoeg daer op dozsten verlaten / hielen de Beeren vast gaende met werpen met bzant-houten en anders / daer sy 't elckens nae liepen als een hondt na de steen doet. Daer werdt een man geschiet onder in de Combuys om byer te slaen / ende een ander om Spieffen; byer en konden sy niet bekomen / ende derhalven oock niet schieten / oberfulcks / alsoo de Beeren eben stout aengquamen / soo hebben sy den eenen met een Helbaert recht op de snuyt gewozpen / daer dooz sy hem selven getrest bindende / allencxkens afweeck / ende d'ander twee / die soo groot niet en waren / gingen mede van langer handt weggh; De mannen danckten Godt dat sy alsoo van die felle monsters ontslagen waren / ende sleepten de siede met bzeughde nae 't huys toe. Den 26. dito sagen sy veel open water dicht by 't landt / maer 't ys dreef noch ebenwel in de Zee over 't schip henen. Den 27. schooten sy een witte Vos / die sy aten / ende smaectite gebzaden zijnde seer als de Konijnen doen. Ten selve dach stelden sy haer horologie weder dat de Klock sloegh / ende maecten een lamp toe om 's nachts over te bzanden / daer toe sy ghebzupckten het ghesmolten vet van den Beer. Den 29. haelden sy cingel van de strandt met sleden / ende stropden die ober 't zepi dat ober 't huys lagh / op dat het soo veel te dichtter ende warmer wesen soude / want de deelen lagen ongedzeben op 't huys / also sy dooz 't quaet weder belet waren die te dzyben.

Den eersten Nobembrys saghen sy de Maen opgaen / als 't doncker begon te worden / in 't Oosten / ende de Son gingh noch effen soo hooghe boben den Horizon / dat sy hem noch sien konden. Den 2. dito saghen sy hem opgaen in 't Z. Z. O. ende ondergaen ontrent Z. Z. W. sy quam met sijn volle rondigheyt niet boben / maer gingh in den Horizon langhs ver aerden henen / ende op den selven dagh wert'er een Vos met een byl ghewozpen / die sy brieden ende aten. Den 3. gingh de Son op / Z. ten O. wel soo Z. ende onder Z. ten W. wel so Z. ende men mocht doen in den Horizon de boben-kant van de Son maer effen sien / nochtans was 't lant daer sy hem op peplden / wel so hoogh als de mars van haer schip. Den 4. al was 't stil weder / soo en sagen sy nochtans de Sonne niet meer / want sy langer niet boben den Horizon quam. Doen ordineerde de Chirurgijn een bad om te stoben van een wijn-pijp / daer gingen sy d'een booz d'ander na altemet in / ende vonden sich daer gantsch wel by. Op den selven dagh bingen sy weder een witte Vos / welck gedierte sich nu altemet openbaerde / terwijlen de Beeren wech waren / die met de Son ons begaben / ende niet weder en quamen / booz dat oock de Son wederom quam. Doen nu de Son haer verlaten hadde / saghen sy dagh ende nacht de Maen sonder ondergaen / alsoo sy in haer hooghste tepcken gingh. Den 7. dito was 't duyster weder / ende men lionde de nacht van den dagh gualijck onderkennen / sonderlingh om dat haer Horologie stil gestaen hadde / daer dooz sy vermoeden geen dagh als 't alreede dagh was :

1596.

October.

Novemb.

Sy verlieden
de Sonne.
Bad-stove.

1596.

Novemb.

Omdeeling
van broodt
ende drank.

was: **Sy** hadden dien dagh upt de kop niet gheweest dan om haer water te maken/ daerom wisten sy niet wel of 't licht dat sy saghē van de Maen oft van den dagh was/ ende hadden daer van onder malkanderen veel dispupten/ maer als het al om quam / so was 't wel op 't hooghste van den dagh. **Den 8.** deelden sy 't hzoodt onder malkanderen om / ende elck mā kreegh vier pondt ende thien loot in de acht daghen / daer sy vooz heenen maer vijf ofte ses daghen mede toequamen / vleesch ende visch was haer noch gheen noot om te deelen / maer dzanck hadden sy niet na behoef/ daer van moesten se by-leggen / want het Bier dat sy noch hadden was meest al de kracht upt ghevozen / alsoo dat het gantsch smaackeloos was / ende dan wasser noch een goet deel ghespilt. **Den 11.** stelden sy een ronde hoep toe met habel - garen alsoe net t'samen ghebrepdt om Wossen te vangen/ soo datmen 't in 't huys mocht toe halen ghelijck een bal / als de Wossen daer onder quamen / ende vinghen op die tijd een Vos daer onder. **Den 12.** begonnen sy de wijn mede upt te deelen elck twee loocktigens daeghs / voozts moesten sy gestadigh water dzincken / dat sy smolten van de sneeuw / die sy buptens huys haelden. **Den 18.** sneedt de Schipper een pack grof wolle laken op / ende deelde dat elck nae sijn behoefte / om van de koude beter beschermt te zijn.

Den 19. is de koffer met linde laecken gheopent / ende onder de maets uptge- deelt tot hembden / want de tijd begaf sich alsoo / datmen allerlep middelen moest gebzupcken / tot onderhoudinge des lichaems. **Den 20.** soo 't moy ende stil weder was / wieschen sy hare hembden / maer 't was soo hout / dat als sy die gebaassen ende gewoznen hadden/so bezorensē upt het warme water so stijf / dat al leydemense by een goet byer / soo oneliet de zijde wel die by 't byer lagh / maer die van 't byer / bleef eben stijf bezoren / alsoo dat syse weder in 't heet siedende water moesten leggen / soudense ontdopen. **Den 22.** hadden sy noch 17 koepen kafen / daer van aten sy den eenen in 't gemeen / ende van d'andere wert elck een toeghedelt vooz sijn portie / die sy tot sijn nootduft rekenen mocht als 't hem goet docht. **Den 23.** dito / dooz dien sich de Wossen meer als voozhenen vertoonden/so maechten sy eenige spzengen van dicke plancken/daer sy steen op leyden / ende bestaken 't rondom met eynden van sparren in de gront / dat de Wossen daer niet onder dooz mochten graben/ ende bingen soo altemet sommige Wossen. **Den 24.** gingen sy met haer bieren in 't bad / dooz dien sy haer qualick geboelden/ende als sy daer uptquamen/gaf haer de Barbier een purgatie in/dat haer groot goet dede. **Den 26.** 27. ende 28. viel soo gheweldigen sneeuw-jacht / dat sy gantsch ende gaer in 't huys beset waren / ende niet daer upt konden komen / maer alle haer dinghen binnens huys moesten doen : maer den 29. was het moy klaer weder / so dat sy haer selfs upt het huys groeben met de sneeuw woegh te schoppen / krijgende so ten lesten een deure klaer/ waer lancx sy uptkroepen/ende bupten komende vonden alle hare ballen oft spzengen onder de sneeuw bewelt/die sy mede schoon maechten/ende vingender op dien dagh noch een Vos in / welke haer nu niet alleen diende tot spijse / mitsdien sy niet veel te bicken hadden / maer van de bellen maechten sy mutsen dicht om 't hooft toe / om van de felle koude wat beter beschermt te zijn.

Decemb.

Den 1. Decemb. werden sy weder gantsch toegestopt van de sneeuw/ende dooz die oorzacke roockte het mede soo bitterlijck/dat sy seer qualicken konden byer maerken / ende bleben daerom meest den tijd in de kop / dan de Kock moest ter noot byer maken om te koken. **Den 2.** maechten sy eenighe steenen heet / die sy

den

den anderen gaben in de kopen om de voeten te verwarmen/ want de koude ende roock waren beyde onlijdelijck. Den 3. mochten sy in hare kopen leggende het ys in de zee wel hooren kraeckien/ ende gaf een schizchelijck gheluydt/ soo dat sy vermoeden dat als dan de groote ys-berghen op malkanderen stouwen ende schuyben/ die sy so veel badems dick in den Sommer hadden sien leggen. Ende alsoo sy dese 2 oft 3 dagen/ vermits den bitteren roock/ niet soo veel byers en maecten als wel booz heen/ so vbooz 't so geweldigh binnens huys/ dat het aen de wanden ende folder/ ja zelfs in de kopen daer sy lagen wel twee vingeren dick bezoren was. Sy stelden oock het Sant-glas van twaelf uren toe/ daer op ge-
stadigh wacht gehouden wert/op dat sy haer in den tijt niet en souden vergifsen/
want de koude was so groot/dat het uy2-werck niet gaen en konde/ al hingmen
schoon daer meer gewicht aen als booz heen. Den 6. dito was 't soo geweldigh
hout/ dat de maets malkanderen deerlich aensagen/ vzeesende soo 't also booz-
aen noch houder soude worden/ dat sy van de koude souden hebben moeten ver-
gaen/ want wat byer dat sy maecten soo kondense ebenwel niet verwarmen/
jae de Seresche Secke (die doch soo heet is) bezooz gantsch seer/ soo dat men se
ober 't byer most smelten: als 't deel-dagh was/ ende sy om den tweeden dagh
elck ontrent een half pintjen daer van tot haer deel kregen/ daer mede sy haer so
langhe moesten onderhouden/ oft anders water dzincken/ dat immers met de
koude niet wel ober een en quam/ ende niet en behoefde met sneeuw ghekoelt te
worden/ want die wasser de moeder van.

Felle koude.

Den 7. was 't noch eben quaet weder/ ende also sy onderlinge raetslaegghden
hoe sy 't best aenleggen souden om de koude te wederstaen/ so wasser een die gaf
booz/ datmen de steen-koolen/ die sy mede gebzacht hadden upt het schip/ nu ter
uyterster noot gebzuycken soude/ ende daer byer van maecten/ alsoo 't een hee-
ten bzandt was/ ende lange duerde: Op den avond leyden sy een goet byer daer
van aen/ dat groote hitte gaf/ maer sy hadden sich niet gewacht booz de weer-
stuyt/ want overmits de warmte haer soo wel verquickt/ vonden sy (om die
langhe te houden) raedtsaem alle de deuren ende de schoozsteen dicht toe te stop-
pen/ ende gingen alsoo elcks na sijn hope om te slapen/ wel gemoet zijnde dooz
de verkregen warmte/ ende lange tijdt met malkanderen prattende: Maer in 't
eynde bevingh haer (doch den eenen meer als den anderen) een groote durfelin-
ghe/ 't welck sy eerst ghewaer werden dooz een die sieck was/ ende daerom
sulcks te min verdzagen mocht. Als sy nu alle seer bange werden/ kroepen ee-
nighe die noch de kloeckste waren upt haer kopen/ ende stieten eerst de schooz-
steen open/ ende daer nae de deur/ maer die de deur open dede viel daer by in
swijn/ ende stozte op 't sneeuw neder/ 't welck hoorende Gerrit de Veer, als met
sijn kop naest aen de deur legghende/ haelde flux edick/ ende wzeef hem die
in sijn aensicht/ soo dat sy noch bequam. De deuren gheopent zijnde/ wer-
den sy alle wederom dooz de koude verquickt/ die haer te voeren soo hat-
den byandt gheweest hadde/ sullende anders ongetwijffelt alle als in een swijn
gestozben hebben. Daer nae gaf haer de Schipper/ als sy nu tot haer zelfs wat
gekomen waren/ elck een dzonck wijns om 't hert wat te stercken. Den 9. 10.
ende 11. was 't helder klaer weder/ ende de lucht vol sterren/maer so onlijdelick
hout/ dat het den ondersochten qualijck gelooben soude/ want de schoenen be-
zoren 't bolck soo hart als een hooren om de voeten/ soo dat sy niet langher ee-
nige schoenen konden gebzuycken/ maer maecten wijde klompen/ het boben-
ste van schapen vellen/ daer sy met dzie ofte vier paer socken ober malkan-
deren

Sy leggen
vyer aen van
steen-kolen
dat haer by
na't leven
kost.

1596.
Decemb.

deren ghetrocken mochten ingaen / om alsoo de voeten te verwarmen / want selfs de kleederen op haer lijf waren van den vorst wit uytgeslagen ende berijpt / ende soo haest sy yet lange buyten 't huys bleven / so vzoender blaren ende buylen aen haer aensicht ende ooren. Den 14. dito namen sy de hooghte van de rechte schouder van den Kers / doen hy stont Z. Z. W. wel soo Westelijck / ende bevonden des Pools hooghte 76. graden. Den 18. gingen sy met haer sevend maanen na 't schip om te sien hoe het daer gestelt was / ende bevonden dat het water in 18. dagen (dat sy daer niet geweest waren) een dupm gewassen was / hoewel het geen water / maer ys was / dat bevroozt soo dza als 't boven quam / ghelijck oock de Toelasten die sy met water uyt Hollandt mede ghenomen hadden tot de gront toe bevrozen waren. Den 24. dito / zijnde Kers-abont / groeben sy haer uyt het huys / 't welck nu alle dage meest te doen was / ende sagen veel open waters in Zee / want sy hadden 't ys genoegh hooren kraecken / ende hoewel datter gheen dagh was / soo konden sy ebenwel noch soo verre sien. Op Kers-dagh was 't noch al quaedt weder / doch soo hoorden sy ebenwel de Vossen ober haer huys loopen / 't welck sommige seiden een quaedt tepcken te wesen / ende als men vzaeghde waerom / soo weter geantwoort / om datmense niet in de pot oft aen 't spit en mocht steecken / want dat hadde dan een goet tepcken gheweest. De honde was alle daghe soo groot / dat het byer nau hitte gaf / want als sy haer voeten nae 't byer staken / soo verbzanden sy eer haer kouffen dan sy de warmte gevoelden / soo dat sy stadigh genoegh te doorn hadden met lappen / jae hadden sy 't niet eer geroocken als gheboelt / soudense eer gantsch verbzandt hebben / dan sy 't gewaer geworzen hadden.

1597.
Januarii.

Ma dat sy nu aldus met grooter koude / perijckel ende ongemack het jaer ten eynde ghebracht hadden / zyn sy voozt ghereden in 't jaer nae de gheboozte onses Heeren Jesu Christi 1597 / 't welck ghelijcken ingangh ghehadt heeft met den uytgangh des jaers voozleden / want het weer bleef eben quaedt ende hout. Sy begonnen seer op de selve tijdt haren wijn by klepne maethens uyt te deelen om de twee daghen eens / ende alsoo sy besozght waren dat het noch langhe aenloopen soude eer sy van daer souden raecken (waer toe sy somtijts gantsch klepen moer hadden) soo spaerden de sommighe noch den selven wijn soo langh als sy mochten / om ter noot altijt wat in voozraedt te hebben. Den 4. Januarii staken sy (om te weten hoe de windt was) een halbe lancie boden uyt de schoorsteen met een kleyn doercken oft vleugeltjen daer aen / maer moesten strax daer nae sien hoe 't uytwaepde / want soo dza als 't uytstack / was 't soo stijf bevrozen als een hout / ende koude dan niet draven noch uytwerpen. Den 5. het weer wat bezatight zijnde / groeben sy hare deur weder open / nae dat sy nu ettelijcke dagen nagaens hadden besloten geweest / ende niet een hooft moghen uytsteecken: Sy maecten oock alle ding wederom klaer / haelden hout in / en kloofden 't / waer met sy den gantschen dagh doende waren / om immers so veel in voozraet te hebben als 't doenlijck was / vzeesende of sy wederom mochten alsoo besloten worden. Als sy nu den gantschen dagh dus gestooft hadden / werden sy gedenckende dat het drie Koningen avont was / ende begeerden aen den Schipper / dat sy tusschen al haer verdziet sich eens wat vermaecken mochten / daer toe by vzeengende den wijn die sy verspaert ende in voozraet hadden / ende pannetkoeken met oly backende van onrent twee pondt meels / dat sy mede ghenomen hadden om de kardoesen te pappen / waer met sy soo vzoelijck waren als of sy 't huys een heerlijcke maectijdt ghehadt hadden: Sy deelden oock vzeestens uyt / ende de

Con:

Conftapel was Koningsh van Nova Sembla, een landt dat wel twee hondert mijlen langh is / tusschen twee Zeen bestoten.

1597.

Januarii.

Den 10. Januarii bevonden sy dat het water in 't schip wel een boet gewasfen was. Den 12. namen sy de hooghte van Oculus Tauri een welbekende sterre / ende bevonden dat dese metinghe met die van eenige andere sterren / als oock van de Sonne wel ober een quam / ende dat sy aldaer waren op de hooghte van 76. graden / eer hooger dan lager. Den 13. was 't klaer ende stil weder / ende sy konden doen merken dat het licht van den dag begon te vermeerderen / want sy liepen uyt ende schoten de klood / die sy booz heen niet hadden konnen sien loopen. Van doen boozt ginghen sy altemet buytens huys / om hare leden wat te verstercken met gaen / werpen / ende loopen / op dat sy niet verlammen souden / ende begonnen eenige roodighepd aen de lucht te sien / als een schijnsel oft boozbode van de toekomende Son: Daer quam oock wat meer warmte ober dagh / so dat ter / als sy een goet byer aen hadden / altemet van de wanden ende solder van het huys groote stucken ys vieslen / ende het in hare kopen ontliet / dat booz heen niet gheschiet en was / hoe groote byeren dat sy oock maectten / doch des nachts booz 't wederom eben hart. Den 18. dito / bermits haer brandt-hout vast begon te minderen / leyden sy weder steen-koolen aen / maer sonder de schooysteen te stoppen / daer en boeren sy niet qualijck mede / maer achteden 't ebenwel beter de koolen te houden / ende 't hout wat spaerlijcker aen te leggen / om dat de koolen haer in toekomenden tijdt / als sy met de open schuyten naer huys souden baren / meer dienstelijck konden zijn. Ende alsoo 't boozd altemet begon te krimpen / dooz dat sommige tonnen haer volle wicht niet en hadden / soo moestmen de updeelinghe oock wat verminderen / ende die te boren met sparen wat obergelouden hadden / mochten 't nu daer wel inboezchen. Het Woffen vanghen begon oock te minderen / 't welck een boozbode was / dat de Beeren haest souden wederkomen / soo sy namaels gewaer werden.

Den 24. Januarii was 't moy klaer weder / ende Iacob van Heemskerck met Gerrit de Veer, en noch een derde zijn gegaen na de Zee-strant aen de Zuylt-zijde van Nova Sembla, almaer Veer, buyten haer aller giffinghe / aller-eerst sagh de kim van der Sonne / daer ober sy flux wederom naer huys spoeden / om 't selve Willem Barentsz ende 't andere maets booz een blijde tijdinge te verkhondigen: Willem Barentsz als een kiloeck ende erbaren Stuerman / wilde dat geensins gelooben / als ontrent noch beertshien dagen booz den tijdt zijnde dat sich de Sonne daer op die hoogte openbaren soude: Daer tegen streden sy hardt die de Sonne gesien hadden / ende hier ober geschieden verscheyden weddingen. Den 25. ende 26. was 't mistigh weder / soo datmen niet sien konde / ende hierom meenden de gene die contrarie gewet hadden / dat sy 't ghewonnen hadden / maer op den 27. klaerde 't weer op / ende doen saghen sy altesamen de Son in sijn volle rondighepd boven den Horizon / daer uyt ghenoeghsaem bleeck dat sy die den 24. oock ghesien hadden. Maer alsoo hier tegen wordt boozghewendt / dat dit strijdt tegen 't geboelen van alle oude ende nieuwe Scribenten / ja teghens de loop der natuer / ende soo der Aerden als oock des Hemels rondigheyt / daerom sommige seggen / dat / bermits daer in lange geen dagh ghewest hadde / de maets sich moesten verflapen / ende quade giffinge gemaecht hebben / soo hebben sy / op dat niemant haer en bedencke als of sy daer aen twijffelden / indier sy dit met stilswijghen lieten booz by gaen / gaerne reeckenschap willen gheben van dit haer seggen / om alsoo te bewyfen dat sy in hare metinghe ende reekeninge

V Veder-
komst van de
Son die sy nu
in 11 weken
ende 5 dagen
niet gesien
en hadden.

1597.
Januarii.

ninge vast gaen. De Son doe sy hem eerst sagen was in Aquario in den 5. graet / ende 25 minuten / ende hy behoorde vertoest te hebben / nae haer eerste gissinge / tot den 16. graedt / ende 27. minuten / eer hy hun aldaer op de hooghte van 76. graden soude verscheijnen.

Ober dese tegens malkanderen strijdende dingen / konden sy haer niet gendeeg verwonderen / ende dochten nochtans 't was niet moghelijck dat sy haer in den tijdt bergift hadden / vermits sy alle daghe / sonder eenen ober te slaen / oprekeninghe ghedaen hadden van 't gene datter ghepasseert was / ende daer beneffens haer Horologie gestadigh gebzuyckt hadden / ende als die bebzooz / den Saut-looper van twaelf upren. Sy leyden dan met den anderen ober op verscheyden manieren / hoe sy dit onderscheydt ende de rechte waerheyt des tijds souden treffen / ende op alles wel gelet hebbende / bonden raetd saem / de Ephemerides van Iosephus Scala, tot Venegien gedruckt / van den jare 1589. aen / tot den jare 1600. toe / te doozsoercken / daer in bonden sy / dat op den 24. dagh Januarii (wesende eben de selve dagh dat haer de Son eerst verscheen) tot Venegien de kloek een upz in der nacht de Maen ende Jupiter conjunct oft vereenigt waren / hebben derhalven scherp regard genomen wanneer by haer ontrent het huys daer sy waren de selve conjunctie wesen soude / ende nauwe wacht ghehouden hebbende / soo bevonden sy dat de conjunctie / die te Venegien is op den 24. Januarii 's nachts ten eenen / by haer geschiede vijf uren daer na / nemelijck in de morgenstont ontrent de ooster Son / want sy saghen gestadigh op de vooznoemde 2 planeten / datse altemet malkanderen naerderden / tot dat sy des morgens te 6. uren effen boven den anderen stonden / bepde in 't reken van Taurus : Sy waren conjunct op 't Compass juist Poozden ten Oosten / ende 't Zuyden van 't Compass was Z. Z. W. daer had men het rechte Zuyden / de Maen acht dagen out zijnde / waer upt bleek dat de Maen ende Son 8 strecken verscheyden waren. Dit verschild van Venegien in de longitudo oft langhde vijf upren / daer upt men rekenen mach hse verre sy doen Oostelicker waren als de Stadt Venegien / te weten vijf upren / elcke upre van 15 graden / 't welck beloopt 75 graden / upt alle 't welcke vastelijck te besluypen is dat sy in hare rekeninge niet gemist / maer hare rechte longitudinem wel ghevonden hebben upt de voozsz. twee planeten / want de Stadt Venegien lept op 37 grad. 25 min. in de langhde / ende hare declinatie is 46 grad. 5 min. daer upt volgt dat 't huys op Nova Sembla lept op 12 grad. 25 min. in de langhde / ende op 76 graden Pools hooghte. Ende dit sy gesepdt tot bewijs dat sy sich in de tijdt-rekeninge niet vergift en hebben : Wat nu belanght het verschild van ontrent 14 dagen dat sy de Somie op Nova Sembla te vzoegh gesien hebben / daer van mogen de geleerde onder malkanderen disputeren ende hayz-klooven soo lange als 't haer lust.

Den voozsz. 26. dagh Januarii werdte de siecke man die sy onder haer geselschap hadden heel swack / ende gheboelde hem seer qualick / want hy hadde een langh ende suur leger ghehad : Sy vertroosten hem naer vermoghen / met wat goets vooz te seggen / ende hy sterf een wepnigh na middernacht. Den 27. groeben sy 's morgens een kuyl in de sneeuw by 't huys / maer 't was soo geweldigh hout / dat sy het niet lange buypen en mochten harden / ende malkanderen t'elckens moesten verpoosen / immers kregghen ten laetsten noch seben voet diepte / daer sy de doode man in begraven mochten : Daer na deden sy een maniere van een lijck-predicatie met lesen en Psalmen te singen / gingen met het lijck upt / en
de be-

Een man
sterft.

de begroeben 't. Den 31. was 't mop stil weder/ ende sy sagen de Son heel kilaer schijnen / 't welck haer seer verheughde.

1597.

Februatii.

Den 1. 2. 3. 4. 5. 6. ende 7. Februarii was 't doozgaens quaet ongestupmigh weder / daer dooz haer de moet altemet weder wat begaf / te meer / om dat sy dooz hope van beterschap niet soo goeden probisie gedaen en hadden van hout / als wel eer: 't huys lagh rondom weder dicht toegefreeuw / ende sy moesten daer in besloten blyuen; de wist quam haer aen meer als sy in de winter gehad hadde / ende het jacht- sneeuwde so geweldigh als 't opt gedaen hadde / doch en maecten sy nu boorzaen soo veel moeyte niet om t'elckens de deuren op te graben / maer als haer eenige noot ober quam dat sy moesten buyten wesen / soo klommense flux de schoorsteen upt / ende die dat niet doen konde / moest hem binnen behelpen. Den 8. dito begon 't weder te beteren / ende sy sagen de Son rijfen in 't Z. Z. O. ende gingh onder in 't Z. Z. W. wel verstaende op 't Compas dat sy by haer huys ghemaect hadden van 't loot / ende ghestelt op den rechten Meridiaen aldaer / anders scheelden 't op haer gemeene Compassen 2 strecken ruyt.

Den 12. hebben sy hare ballen ende spzingen wederom schoon gemaect / ende middelertijt quamder een groote Beer recht na 't huys toegestrecken / waer dooz sy haer alle flux in huys maecten / ende leyden upt de deur op hem aen met roers ende musquetten / soo dat hy getrest wert ende booz sijn bozt geschooten / dattet achter dooz sijn hert aen de staert uptquam / dooz 't gantsche lijf heen / alsoo dat het loot soo plat was als een kopere duynt. Hy dit voelende dede noch een dapper sprongh / ende liep ontrent 20 ofte 30 voet van 't huys af / daer hy doen bleef legghen. De maets liepen hem nae / ende bonden hem noch levendigh / want hy beurde sijn hoost noch op nae haer toe / als of hy had willen sien wie 't hem gedaen hadde: Sy hem noch niet vertrouwende / (als die sulcker beesten kracht wel eer beproeft hadden) schooten hem noch 2 musquet-kogels in 't lijf / dat hy sterf / ende sneden hem boozs den buyck op / daer sy wel 100 pont smeers upt haelden / dat sy smolten / ende branden de lampen doen gantsche nachten ober / 't welck sy te voren dooz ghebeeck van smout niet hadden mogen doen / jae elck in sijn koyz brande tot sijn gelieven een lampe. De huyl was 9 voet langh / ende 7 bredt.

Een Beer geschoten.

Den 21. dito hadden sy gantsch gheen hout meer / ende alsoo 't quaedt weder was met harde wint ende dicke jacht- sneeuw / soo moesten sy hier en daer somig hout ergens afzeken / ende opsoecken dat onder de boeten vertreden lagh / daer men in de ruyt niet op gegift en hadde. Den 22. was 't kilaer stil weder / ende doen maecten sy ghereetschap om een stede met hout te halen / maer ter plaetsen komende daer sy 't meenden te vinden / lagh het so diep onder de sneeuw betwelt / dat sy het niet krijgen konden / ende moesten van noots wege noch veel verder gaen / daer sy met groote moeyte noch wat bequamen: Ende in 't wederkeeren viel 't haer soo suer / dat sy de moet schier verlooren gaben / want waren dooz de langh-duerige felle koude ende ongemack so swach ghewozden ende afgaen / dat sy wepnigh krachts hadden / ende schier wanhoopten het hout langer te sullen kommen halen / sonder 't welke nochtans sy van koude sonden hebben moeten vergaen. Ontrent het huys komende sagen sy veel open waters in de Zee / 't welck haer einiger mate weder verquichte / ende hopen dede dat het altemet op een beter voet komen soude. Den 28. haelden sy onder haer schiemen noch een stede houtz met gheen minder arbeydt ende moeyte als te voren / want een van de maets mocht haer langher niet helpen / dooz dien hem een van sijn groote teenen het boozse lit afgebozen was.

1597.

Meert.

Den 8. Maert konden sy in 't *N. O.* in de Zee gantsch geen ys sien/waer dooz sy wel vermoeden dat in 't *N. O.* van haer een rupme Zee wesen most. Den 9. konden sy noch veel berder sien dat het open water was na 't *N. O.* maer siende nae Tartarien toe / vernamen in de Tartarische Zee noch al ys / waer upt sy vermoeden dat het daer niet seer wijt mochte zijn / want als 't klaer weder was / hebben sy dickwils haer laten boozstaen dat sy 't landt sagen / ende wesen 't malkanderen in *Z.* ende *Z. O.* van 't huys / als een bergachtigh land / gelijk haer de landen ghemeenlijck op-doen / als men die effen mach af-sien. Den 14. woep 't soo geweldigen *O. N. O.* windt / dat de Zee weder so dicht toe hzoos als opt te boren / daer dooz de siecken die sy hadden / sich geduerende het goede weder / wat te hzoegh ghepozret hebbende / wederom insozten / de koude nam van die tijdt aen meer toe dan af / ende wert selder als sy boozheen geweest hadde / soo dat sy gantsch moedeloos ende verslagen waren / doch troosten haer wederom daer mede / dat de koude soo fel alffe was niet altydt dueren soude.

April.
Beer.

Den 16. Aprilis in der nacht quamder een Beer nae 't huys toe / die sy haer beste deden te schieten / maer dooz dat het damp weder / ende 't krupt bochtigh was / soo wepgerde 't roer los te gaen. De Beer quam wel stout aen de trappen af naer de deur van 't huys / ende pooghde daer in te bzecken / maer de Schipper hiel de deur toe / dies hy te rugghe keerde. Ontrent 2 uren daer na is hy weder gekomen / ende op 't huys geklommen / daer hy sulcken gebaer maecte dat het schizckelick om hooren was / komende eyndelijck aen de schoorsteen / ende daer soo grooten ghewelt bedrijbende dat het scheen hy soude de schoorsteen omverre gesmeten hebben / hy scheurde 't seyl datter om vast ghemaect was ende stelde een opffelick getier / doch gingh ten lesten wederom henen sijns weeghs. Den 8. ende 9. dito woep de windt *Z. W.* soo dat het ys wederom wech dreef / ende het water hoe langer hoe meer open werdt / daer dooz sy seer verbljft waren / ende Godt danckten / hopende dat hy haer nu haest een ghenadige upkomst soude verleenen. Maer den 10. quam 't ys met een geweldige stoker upt den *N. O.* wederom in-drijben / ende verbulde de gantsche zee / settende hoe langer hoe meer op malkanderen / also dat het rondom veel hooger ende vaster lagh als opt booz-heen. Dit duerde aldus tot den 15. toe / op welken dagh sy na 't schip ginghen / 't welck sy noch al in eenen doen vonden / ende in 't wederom keertit quamder een gheweldigen Beer op haer aen / doch alsoo sy haer tegens hem te weere stelden / weech hy van haer af / ende sy gingen van daer hy gekomen was / om te sien of hy daer eenige holen hadde / ende sagen een groote kupl in 't ys gemaecht / wel een mans langhte diep / booz nauw / ende achter gantsch wijt / daer staken sy met haer spieffen in / ende niets vernemende / kroper een van de maets een siuck weeghs binnen: Daer na gingen sy noch langhs de Zee-kant / ende sagen het ys soo hoogh op malkanderen gheschoven / als of 't heele sieden van ys geweest hadden / met uptstekende torens ende bolwercken. Den 17. dito gingen sy weder met seben mannen na 't schip / ende open water in Zee siende klommen ober de ys-bergen so sy best mochten tot aen 't water / daer sy nu in 6 oft 7 maenden niet hy gheweest hadden: Daer komende saghen sy een kleyn bogeltjen / dat strax onder dooch: Dit namen sy booz een booz-bode datter in Zee meer open waters was als booz-heen / ende dat de tijdt nu ghenaechte dat het water open gaen soude. Den 18. namen sy de hooghte van de Son / ende bebonden dat sy waren op 75 graden 58 minuten.

Mey.

Den eersten May koochten sy haer leste vleesch dat sy lange gespaert hadden /
ende

ende was noch soo goet dat de leste beet haer soo wel smaecte als d'eerste / doch had ebenwel dese mangel dat het niet langher dueren wilde. Den 2. woey 't een geweldige stormt uyt den Z. W. also dat de zee meest al klaer wert van 't ys/daer dooz sp begonnen te jantchen naer Hollandt / want sp daer langhe genoegh hups gehouden hadden. Den 3. dreef 't ys gantsch wech/maer rondom 't schip bleef het noch al eben vast; Ende alsoo de beste spys / die haer de meeste sterckheydt gaf / als bleesch/ grutten ende anders/ haer nu ontbrack/ ende sp nochtans wat sterck behoefden te wesen / om den aenstaenden arbept te berdzagen/ soo heeft de Schipper de veste van 't speck onder haer omghedeelt / zijnde een kleyn baetgen met pek-el- speck/ daer was sp elck kregghen 2 oncen daeghs/ dzie weecken langh duerende/ maer doen was 't mede op. Den 4. gingen sp met haer vyben na het schip/ ende bebonden 't vast rondom in 't ys leggen meer als te boren / want ontrent half Maert lagh het maer 75 treden van 't open water / ende nu wel 500. twelck haer geen klepne vrees aen en bracht hoe sp t' about oft morgen de schuyt ende bock daer dooz ofte daer ober in 't water souden bzenghen. Des nachts quamder weder een Beer aen 't hups / maer soo haest hy gherucht hoozde/ is hy seer snel wech gelooopen/ 't welck een van de maets/die in de schoozsteen geklommen was / sagh / soo dat het scheen datter nu de vrees in ghekomen was / ende sp soo stout niet meer dozsten aen-komen als booz-heen. Den 5. saghen sp de Son/als hy op sijn laeghste was/ een goet stuck boven der aerde. Den 7. ende 8. sneeuwde 't wederom soo geweldigh / dat sp in 't hups dicht beset wierden/ende bestonden derhalben eenige maets onderlinge woorden te hebben om de Schipper aen te spzecken / dat het meer dan tijdt was te sien hoe sp mochten van daer raken/maer elck ontsagh hem de Schipper sulcks te kenne te geben/ vermits hy sich hadde laten verlyuden dat hy wachten wilde tot uytgaende Junius op 't beste van de Somer/ op aboutuer of 't schip noch los taechen mocht. Den 9. wert de begeerte om van daer te komen onder de maets noch grooter / spzaken Willem Barentsz aen dat hy de Schipper daer toe induteren wilde / doch die hielt haer mede dragende met een schoon praetjen/ ende stilbese. Den 15. sprack Willem Barentsz de Schipper aen wat der ghesellen goeden raedt was / dewelckie booz antwoozdt gaf/ datmen niet langer als die maent souden uytwachten/ ende soo daer dan gheen middel kwam dat het schip los werde / souden men ebenwel gereetschap maecken om met de schuyt ende bock wech te komen: Om dese antwoozde waren de maets seer blijde / maer de tijdt docht haer ebenwel wat te langh / overmits men veel tijds behoeven soude om de schuyt ende bock toe te rusten. Den 20. ende 21. quam 't ys met een N. O. windt wederom dapper indzjben / doch maectiten sp ebenwel met consent van de Schipper ghereetschap om haer selfs te versien van kleeeren ende anders tot de repse dienende/ op dat sp daer namaels geen verlet by en hadden. Den 25. namen sp op de middagh aen de Sonne de hooghte des Pools / ende bebonden al weder de oude 76 graden. Den 26. ende 27. quam 't ys met een stercke N. O. wint weder geweldigh aensetten / soo dat de Schipper dooz 't aenhouden van de gemepne maets bewilligde dat men ter eerster instantie soude beginnen reetschap te maecken om wech te komen: Daer ober sp 's daeghs daer aen met haer 7 mannen na 't schip gingen/ ende haelden daer alles uyt wat haer tot de toerustinge van de schuyt ende bock konde dienstigh zijn / met namen de oude sock om seplen te maken / eenigh loopende want / trosgens/ ende anders meer.

Den 29. gingen sp onder haer 10. nae de schuyt / om die ontrent het hups te

1597.

Mey.

vertimmeren/ doch bonden die gantsch diep bewelt in de sneeuw/ daer syse met grooten arbeydt ende moeyte noch upt- groeven / maer soo syse meynden nae 't huys te stепен / konden sy (vermits sy te swack / ende upt-gheteert waren) het selbighe niet doen / daer dooz sy gantsch versuft ende moedeloos werden / duchtende dat sy daer in souden moeten blijven strecken/ maer de Schipper vermaendese elck wat meer te doen als hy mocht / dewyl haer leven ende welbaert daer aen hingh / want soo sy de schuyt niet wech en krieghen / moesten sy als burgers van Nova Sembla aldaer blijven/ ende haer graf maecken. Des niet te ghenstaende / moesten sy op die tijdt upt het werck scheyden / ende de schuyt laten staen / want 't ghebzack haer niet aen de wille / maer aen de kracht. 's Namiddaeghs hebben sy wederom moet gegrepen / ende met malkanderen te vermanen so veel te wege gebzacht/ dat sy de bock / die met de bodem om hoog lag/ ontrent het huys ombwierpen/ ende begonnen die te timmeren ende op te boepen. Terwijl sy nu in den arbeydt waren / soo quamder een breeffelijken Beer na haer toe gestreken / daerom sy in 't huys ginghen / hem aldaer wachtende in alle drie de deuren met roers / ende een boven upt de schoorsteen met een musket. Dese Beer quam soo onbertsaeght op haer aen als noyt te booren gheschiedt was / want hy quam al tot in 't afgaen van de trappen na de eene deur / ende de man die in de selbe deur stont sagh hem niet/ vermits hy na d'ander deur keeck/ maer die binnens huys waren sagen den Beer op hem aenkomen / ende riepen seer verbaest / waer dooz hy hem siende werdt / ende schoot in sulcken verbaestheydt stucks op hem af/dwars dooz 't lijf henin/ soo dat hy wederom wech-liep. Dit was seer eyffelick om sien / want de Beer was hem schier op 't lijf eer hy 't wist/ende soo 't roer hem gemist hadde (als 't altemet wel gebeurt) hy hadd' om den hals gelooft / ende de Beer hadde mogelijk in 't huys geraecht. De Beer wech-gelooopen zijnde / bleef een stuck van 't huys leggen/ des sy al te samen met roers / musketten ende halve lancien tot hem in-liepen / ende sneden hem doot zijnde den buyck op/ daer in sy noch stucken van knobben bonden met huylt ende hayz/ die sy onlancks verscheurt ende opgeslocht hadde. Den 30. begonnen sy weder met alle man / die daer toe dienden / aen den bock te timmeren / de andere maecten binnens huys de seplen ende alle andere dinghen vanderdigh die haer tot de reyse van noode waren: Maer terwijl sy buytens huys timmerden quamder al weer een Beer / daer dooz sy upt het werck moesten scheyden / dan wert noch van haer geschoten. Den leste Mepe/ so sy wederom in 't beste van haer werck waren / quamder noch eens een Beer / als of sy geroocken hadden dat het volck wech wilde / ende van haer eerst begeerden de smaect te hebben / want dit was nu de derde dagh nae malkanderen datse haer soo sel quamen bestaken; Sy staecten al weer haer werck / ende ginghen nae 't huys / daer sy haer noch al volghde / maer sy wachteden op hem / ende daer gingen drie roers gelijk op hem af/ die hem alle drie tresten/d'een upt de schoorsteen/ende d'andere twee upt de deuren / alsoo dat hem dit bequam als de hont de woest/ maer sijn doot was de mannen schadelicker als sijn leven / want sy sneden hem op / koochten sijn lever / ende aten daer met goede smake / maer werdender alle sieck van / ende insonderhepdt drie/ die heel krank daer van wierden / soo dat sy die meynden te sulken verliezen / want sy verbelden van hooftde te boete / doch bequamen noch daer van/ daer sy alle Godt van dancten / want hadden sy so drie mannen quijt gewozden / souden misschien van daer niet geraecht hebben.

Den 3. Junii / so sy nu wederom wat stercker geworzen ende van de sieckte ghebe-

Een Beer
doodt ghe-
schoten,

Noch een
Beer ghe-
schoten.

Een derde
Beer, mede
geschoten.

Junii.

ghebeteret waren / arbeyden sy met alle macht aen den bock / die sy eyndelick
 vaerdigh kregen / na dat sy ses dagen daer aen ghewozcht hadden / ende op den
 avondt begon 't weder hart upt den Westen te wagen / soo dat het water gantsch
 open werdt / dies sy hoopden dat hare verlossinge nu haest volghen soude. Den
 4. gingen sy met 11 mannen nae de schuyt toe aen de cingel / ende sleepten die aen
 het schip / den arbeydt haer nu lichter vallende / als d'ander reys / doen sy daer
 upt moesten schepden / 't 3^e om dat de sneeu nu harder op den anderen ingesacht
 lagh / ende daer dooz stijver ghewozden was / of dat sy nu meerder moet hadden /
 siende dat de tijt open water gaf om van daer te raken. Aldus blebender 3 by de
 schuyt om die te vertimmeren / en also 't een haring-schuyt was / die achter smal
 toeliep / so saeghden syse achter wat af / ende maectense met een spiegel / om al-
 soo te bequamer te zijn in de zee te gebuycken / sy boepdense mede wat op / ende
 maectense vaerdig op 't aller-bequaemste dat sy konden. d'Andere maets daer-
 en-tusschen waren in 't huys doende om alle dingen totter reyse dienende gereet
 te maken / ende sleepten dien daghen 2 sleden met victualie ende ander goet upt
 het huys nae 't schip / dat ontrent ter halber wege tusschen 't huys ende 't open
 water lagh / om namaels soo veel korter wegh te hebben 't goet aen 't water te
 brengen / als sy afvaren soudent. Den 6. dito bzachten sy noch 2 sleden met goet
 in 't schip so victualie als koopmans waren ; Daer na ontfonter een seer groot
 onweder upt den Z. W. met sneeuw / hagel ende regen / die sy in menigen tijdt
 niet vernomen hadden / also dat de timmer-luyden upt het werck moesten schep-
 den / ende met d'andere na 't huys gaen / daer sy nu mede niet d'zoog konden zijn /
 want vermits sy de deelen daer af genomen hadden om de bock ende schuyt met
 te maecten / soo wasser maer een seyl ober / dat geen water schutte. De wegh /
 die vol sneeuw lagh / begon mede t'ontlaten / so dat sy de schoenen van hoeden ge-
 maectt verlieten / ende haer oude leeren schoenen wederom aentrocken. Den 7.
 packten sy 't beste ende waerdste koopmans goet / dat sy mede begerden te ne-
 men / ende maecten daer presenningen ober / om van een zee waters bescherm
 te zijn / alsoo sy dat in d'open schuyt moesten voeren. Den 8. sleepten sy het ge-
 packte goet na 't schip / en de timmer-luyden maecten de schuyt voort vaerdig /
 datse op den avondt meest al gereet was. Op den selven dagh sleepten sy oock de
 bock na 't schip / daer sy den 10. noch 4 sleden met goet inbzachten / doende den
 wijn / die sy noch ober hadden / in kleyne vaertjens / om in beyde de schuyten te
 verdeelen / soo mede / als sy altemet in 't ys beset mochten worden ('t welck sy
 wel wisten dat haer ontwaeten soude) om dan 't goet lichtelick upt ende in op het
 ys te werpen. Den 11. waren sy seer beducht of dooz de geweldighe storm / die
 het woep upt den N. N. W. het ys met 't schip hadde gaende gewozden / want
 dan had haer meeste ellende noch eerst geboren geweest / obermits alle haer goet
 soo eetwaer als anders in 't schip was / van Godt versagh het.

Den 12. gingen sy gelijckelijck henen / met bijlen / houtweelen ende allerley ge-
 reetschap daer toe dienende / om den weg wat te effenen waer langs sy de schuy-
 ten na 't water soudent slegen / daer sy grooten arbeyt deden met houtwen / smijten /
 schoppen / graben ende wech-werpen. Terwyle sy nu in 't beste van haren ar-
 beyd waren / quamder een groote maghere Beer upter zee op 't ys teghen haer
 aen / die sy vermoeden dat upt Tartarien moest komen (want syse wel eer 20 oft
 30 mylen in zee gebonden hadden) ende alsoo sy van geen musquetten bersten en
 waren / meer als een / dat de Barber hadde / soo liep Veer metter haest na het
 schip om een musquet of twee te halen: De Beer dat siende liep hem waeter na /

1597.

Iunii.
De boeck vol-
timmeret.De schuyt
voltimmert.Een Beer
doet gescha-
ten.

1597.

Junii.

ende soude hem misfchien achter-haelt hebben / maer de maets schoten flux nae hem toe / soo dat hy Veer verliet / ende sich nae de maets keerde / maer werdt van de Barbier geschoten dat hy wech liep / doch konde dooz dat heubeligh ende compeligh ps niet wech komen / ende werdt boozt doodt gheschoten / als oock de tanden upt de mupl gesmeten terwyl hy noch leefde.

Den 13. Junii was 't goet mop weder / ende de Schipper is met de Timmer-lupden nae 't schip gegaen / alwaer sy de schuyt ende bock boozt gereet gemaectt ende toe-geruft hebben / datter nu niet anders aen ontbzaek / dan te water te bzinghen. De Schipper met de ghene die by hem waren / siende dat het open water was / ende een goede koelte upt den Westen / heeft Willem Barentsz, die lange sieck geweest was / te kennen ghegheben / dat hem raetsaem docht nu van daer te baren / ende bestoten doen onderlinge met de ghemeene maets / dat men de schuyt ende bock souden te water bzingen / ende in den name Godts de repse aenbaerden van Nova Sembla naer hups toe. Willem Barentsz heeft te boren een kleyn cedelken geschreven / ende 't selbe in een muskets mate gedaen / in de schoozsteen opgehangen ; met een kozt verhael hoe sy upt Hollandt daer ghekomen waren om te seplen na China, ende wat haer aldaer op 't landt bejeghent was / op aboutuer of daer pemandt noch namacts quaine / dat die weten mocht wat haer wederbaren was / hoe sy ter noot het hups ghemaectt / ende daer thien maenden langh hups gehouden hadden. Ende alsoo sy haer nu met 2 open schuyten moesten in Zee begeben / ende een gebaerlijcke repse boozt handen hadden / soo schreef de Schipper mede twee bzieven / die sy meest alle ondertekenden / hoe sy daer te lande soo lange met groot verdziet ende ongemack verbleven hadden / op hope dat het schip los worden / ende sy daer mede noch souden wederom mogen seplen / doch alsoo 't selbe niet gelucken wilde / maer dat het even vast bleef sitten / de tijdt verliet / ende haer dictualie kozte / dat sy daerom van noots weghen tot harer behoudinge 't schip moesten verlaten / ende met de schuyten op Godts genade naer hups seplen. Van dese bzieven hadder elcke schuyt een in / op aboutuer of sy van malkanderen verdwaelden / oft dooz stoorn ende ontwedert d'een oft d'ander vergaen mochten / dat men dan altydt noch by de ober-ghebleven schuyte bevinden soude / hoedanigh haer affchept ware gheweest. Nae dat sy nu hier in alles verdzaghen waren / soo hebben sy de schuyt ende bock in 't water gesleept / met noch elf sleden met goet / so dictualie / wijn / als koopmanschap / dat sy met aller neersighepdt hebben gesocht te bergen / te weten 6 packens met sijn wolle laken / een koffert met linde laken / twee packens sluweel / twee koffertjens met geldt / twee harnas-tonnen met het volcx goet / derthien tonnen broodts / een ton soete-melcks haes / een zijde specks / twee tonnekens olp / ses kleyne baetjens met wijn / twee baetjens edick / ende boozts der boots-lupden kleeeren ende anders / soo dat men 't goet ober hoop siende / souden gesepdt hebben / 't en hadde niet in de schuyten gemocht. Dit gedaen zijnde hebben sy eerst Willem Barentsz, ende daer nae Claes Andriesz, die beyde sieck waren / op een siede ghesleept nae 't water / ende in elcke schuyt een siecke gedaen: Doen heeft de Schipper beyde de schuyten aen den anderen doen leggen / ende de maets doen onder-teekenen 't schzift dat hy gemaectt hadde : Ende op den 14. Junii 1597. 's mozgens ontrent de ooster Son zyn sy op Gods ghenade van 't landt van Nova Sembla en 't vaste ps af-ghesepdt met een Weste windt / seplende dien dagh tot aen des Eylands-hoeck, maer haer eerste intrrede was niet al te goet / want sy quamen daer wederom dicht in het ps /

Sy schrijven
haer affcheyt
op Nova
Sembla.

Bringen de
schuyten in 't
water.

Bergen de
goederen
hier vermeldt.

Gaen t'sche-
pe.

Varen af
van Nova
Sembla.

dat aldaer noch gheveeldigh vast lagh / 't welck haer geen kleyne bree en ber-
oozsaecte.

1597.

Iunii.

I N W E R P .

Beschrij-
ge van Nova
Sembla.

Dit Eplandt Nova Sembla gelegen by Noorden de Weygats ofte Nassawsehe
Strate, op 75 graden; is buyten natuere hout/ en dat ten opsicht van de sneeuw/
die daer ten alle tijden des jaers soo sterck valt datse het landt bedeckt / soo dat-
ter geboomte/lober nochte gras kan wassen: naer de Weygats woort 'et van de Sa-
mojeden bewoont / doch heel in 't Noorden / daer de Hollanders verwinterden
is 't onwoonbaer / zijnde des Somers een wooninghe der wilde Beeren / ende
des Winters der Dossen.

Hoewel de Samojeden hier boren in de tweede Doyagie Dag. 10 ten deele
beschreben zijn / soo kan echter niet naer laten / daer noch een woort ofte twee
van te verhalen. Eenighe hondert mijlen Noordwaerts de Provincie Perzora
tot aen de Is-see bintmen verschepde landen en inwoonderen by de Moscoviters
bekent / en Samiedi genaemt: Die ontrrent de Weygats woonen / hebben des So-
mers een dagh van neghen weecken / en des Winters een nacht van de selvighe
lenghten; overbloet van gebogelte / Maters / Sabels / Ermentjens / witte
Beeren ende Wolven.

Dese Samojeden zijn niet boven de vier voeten lanck / hebben veel grooter
hoofst als de gestalte des lijfs is mede-bzengende / met platte bzeede aengesichten/
kleyne oogen / krotte schebe beenen / met langh geblochten op de rugh hangende
kappz / soo vaerdigh in 't loopen / dat gheen Europische volckeren haer daer in
konnen volghen: zijn meest wijs / voozichtighe ende vernuftigh: behalven die
op Nova Sembla woonen / die zijn wilt / wzet / ongeloobigh / gantsch gheen
woort houdende. Erneeren haer veel met de Bisscherpe / daer toe gebzupcken-
de kleyne schuyptjens / met welcken de Rebieren bebaren / in teghendeel hebben
des Winters sieden / die van dyp-hooznde Harten by haer Rangers ghenaeemt /
met sulck een snelhepdt vooztghetrocken woerden / dat het te verwoonderen is.
Eten het vleesch van wilde ghedierte / rauw / of in de lucht ghebzooght / we-
nigh wercks makende / of 't selvige out ende stinckende is: Gaen alle in 't bont
ghekleedt / met een muts van 't selvige / die wel vast om haer hoofst is stip-
tende / het bont des Winters binnen ende des Somers buyten; behalven de
genen die boven anderen zijn wpt-muntende / dese dzagen mutsen van koleurt la-
ken / met bont geboert. Bemandt groetende / en onderdanighepdt bewijfende /
buzgghen haer hoofden tot der aerde toe. Haer rijckdom bestaat in Pelterre van
Maters / swarte Dossen en diergelijcken / gelwoon zijnde de selvige met Lodgien
ofte Scheepkens / de Rebieren Wirfogde en de Dwine nederwaerts na de steden
Osoyl en Ukinga, tegghens de Moscoviters te komen hermangelen: tot der tijdt
roe dat de kinderen van eenen Anica ontrrent de Wirfogde woonende / 't selvige
landt ontdeckt / ende den Groot-bozst Fedro Iwanowitz bekent gemaecht hebben/
gelijck wy ten epnde deser Doyagie in ee besonder discours daer van bzeeder sul-
len spzeken. Doeren tot haer geveer pijlen en booght / daerse so op afgericht zijn/
dat het vooz alle de Wereldt een wonder is. Wel eer plegen geen Overheden te
erkennen / peder eben veel meester zijnde / totse epndelijcke van andere Volcken
wpt Asia bebochten wierden / alsdoen verkoren hoofden en Capiteynen om be-
schermt te werden / niet als met een ghekoleurde laeckense muts / met kostelij-
ke Sabels gheboert / wptsteekende; doch by Anicas kinderen ontdeckt / hebben
haer

1597.

Lunii.

„ haer bytwilligh onder den Moscovijst begeben / ten dien eynde hare volmach-
 „ ten derwaerts sendende / belovende jaerlijchs hooft booz hooft / gheen jonck-
 „ heydt uytgesondert / peder twee Sabels-bellen tot tribuyt te geben : van dien
 „ tijdt af boozts dooz Moscovitische Edelen geregeert zijnde.

Vervolgh van de Voyagie.

Sp gingen haer bieren aen landt / om de ghelegentheydt te verspieden / ende
 wierpen vier boghels met steenen van de klippen. Den 15. t ps wat af-ghewe-
 sien zijnde / seplden sp boozbp 't Vlisfingher hooft tot den hoeck van Begheerte.
 Den 16. quamen sp aen de Eylanden van Orangien. Daer ginghen sp mede aen
 landt / maechten byer van 't hout dat sp bonden / ende smolten een ketel sneeuw-
 waters / dat sp in tomekens deden om te dzincken. Drie van haer gingen ober
 't ps nae 't ander Eylant / daer sp drie boghels vinghen : In 't wederom ko-
 men viel de Schipper (die een van de drie was) in 't ps / daer hy groot perijckel
 leed van blyben / want daer een gheweldighe stroom gingh : Sp kroochten de
 boghels / ende brachten die den siecken. Daer nae gingen sp weder t' sepl / ende
 omtrent den Ys-hoeck , zijnde beyde de schuyten dicht by een / riep de Schipper
 Willem Barentsz toe / hoe 't met hem was ? Hy antwoorde / al wel maet / ick
 hope noch te loopen eer wy te Wardhuys komen / segghende boozts tot Veer, Ger-
 rit zijn wy omtrent den Ys-hoeck , soo beurt my wat op / ick moet dien hoeck
 noch eens sien / hier werden sp weder rondom in 't ps beset / dat sp daer bly-
 ven moesten.

Zijn in doots
noodt.

Den 17. 's mozghens quam 't ps weder soo byzesselich op haer aen-dzingen/
 dat eener de haren te berge stonden die 't sagh ; Sp en konden de schuyten niet
 reddden / ende meynden dat het haer laetste heen-baert beduyde / want sp dzeven
 soo schizikelich met het ps henen / ende werden soo dapper geknelt tusschen een
 schozse in / dat het scheen / de schuyten souden aen hondert stukken basten : Daer
 dooz sp de doodt elck oogenblich dooz haer ooghen saghen. Eyndelich werdt'er
 gesepdt / soo sp een touw aen 't baste ps konden vast krijgen / sp souden de schuy-
 ten daer by moghen optrecken / ende alsoo uyt het principale dzyben van 't ps
 zijn : Desen raedt was wel goet / maer niemandt en doost de hat de bel aenhan-
 gen / want het quam op den hals aen ; nochtans eyschte de noodt datmen 't doen
 moest / ende 't meeste moest het minste op-weghen. Veer in desen uytersten noodt
 zijnde / ende denckende dat het met een ghedzenckit half goet waghjen is / als de
 lichtste van allen zijnde / heeft bestaen een tros aen 't baste ps te bzingen / krup-
 pende van de eene dzyvende schoz op d'ander / ende is alsoo dooz Godes hel-
 pende handt aen 't baste ps ghekomen / daer hy de tros vast maechte aen een
 hooghen heubel. Doen trocken d'andere die in de schuyten waren deselve daer
 by op / ende kende een man maer bedzyben / dan sp te booren deden met haer al-
 len. Men 't baste ps komende hebbense met sneller haest de siecken daer op ghe-
 bracht / oock eenighe laeckens ende ander gereedschap daer sp op mochten ru-
 sten / losten boozts 't ander goet uyt de schuyten / ende haelden die mede op 't ps/
 waer dooz sp datmael uyt de haken des doodts zijn verloft.

Daer sy noch
uyt verloft
worden.

Den 18. hebbense de schuyten / die seer ghekrenckit ende gerabzaeckit waren /
 wederom gherepareert ende versien / alle de naden dicht maechende / ende ver-
 schepden pzenemingen leggende / daer toe haer Godt de Heere middel van hout
 gaf / om 't pickt te smelten / ende alles te bereyden datter toe diende. Daer nae
 ginghen sp te landwaert in om eperen te soecken / daer de siecken seer nae ber-
 langhen /

langhden / dan konden gheen bekomen / maer bingen vier bogelen. Den 19. bleben sy noch vast in 't ys besloten / ende sagen gantsch geen openinghe / daer dooz sy t'elckens meynden het soude daer haer leste blijven worden / doch troosten haer weder met Godts genade / die haer soo dickwils verlost hadde. Den 20. dito ontrent Z. O. Son quam de Hoogh-bootsman in de bock / ende seyde / dat het Claes Andrielsz geschapen was niet lange te sulsten maecken : Daer op Willem Barentsz seyde / my dunct 't sal niet my mede niet lange dueren ; De maets hadden wepnigh vermoeden dat Willem soo krank was / want sy saten niet makenderen en praten / ende Willem las in Veers Caertjen dat hy van dese reyse ge- maect hadde / ende hadden noch diversche pzoopoosten ober ende weder : in 't eyn- de leyde hy het Caertjen wech / ende seyde / Gerrit gheeft my eens te dzincken / maer als hy geduzencken hadde quam hem sulchen qualickheyt ober / dat hy sijn ooghen verduyde / ende sterf soo onvoorzien haestigh / dat sy geen tijdt hadden de Schipper uyt d'ander schuyt te roepen / ende stracks naer hem sterf oock Claes Andrielsz. Dese doodt van Willem Barentsz bzaecht de maets geen kleyne dzoefsheydt aen / want hy de pzinclipale beleyder ende eenige Scnerman was / daer sy haer naest Godt op vertrouwden. Den 22. hoelde 't tamelijck uyt den Z. O. ende daer was al redelijck open water in Zee / maer sy moesten de schuy- ten met grooten arheydt ende moeyte skeepen ober een stuck ys dat wel 50. treden langh was / daer nae weder op 't ys halen / ende dan wederom wel 30. treden daer ober skeepen / eer sy te deghe in 't water quamen om boort te baren. Daer in zijnde / ginghen sy ontrent O. R. O. Son t'sepl / maer quamen niet de Z. Son weder rondom in 't ys / doch weck 't selve niet lange daer nae van den anderen / als een sluyt die open gaet / so dat sy wat boort seyden langhs 't landt henen / maer werden tersont al weder in 't ys beset / 't welck sy niet aller machyt pooghden wech te schuyben / maer 't was al te bergeefs / doch een langhe tijdt daer nae quamder van selfs weder wat openinge / soo dat sy dooz raecten / ende seyden langhs de wal henen. Den 23. quamen sy met de Z. O. Son aen de Ca- po des Troocks, daer sy weder / bermits het ys / niet verder dooz en mochten. Den selven dagh namen sy de hooghte des Sons / ende bonden haer op 76. qua- den 30. minuten. 't Was moy Sonne-schijn weder / nochtans had de Son soo veel krachts niet dat de sneeuw smelten wilde om dzinck-water te bekomen / soo dat sy grooten doost moesten lijden. Den 24. ontrent Z. Son quamen sy na veel heen ende weer roepens dooz het ys weder in Zee / ende seyden niet goe- de voortgangh tot aen de Oost zijde van de Capo Nassouw, die sy lichtelijck sien konden / rekenende dat sy ontrent drie mijlen van daer waren. Toen gingender ses van de maets aen landt / ende bzoachten t' scheep eenigh hout / daer sy een pot vol water-pap by kosciten / dat sy Matsonmore noemden / om wat warms in 't lijf te krijgen. Den 25. ende 26. woep 't een geweldige storm uyt den Zuiden / ende 't ys daer sy aen gemeert lagen bzaek in stucken / soo dat sy t'Zeewaert in dzeben / niet konnende weder aen 't vaste ys komen / ende in dupsent perijckelen zijnde om altemael te vergaen : In Zee dzybende roeyden sy al wat sy mochten / maer konden 't landt niet naerderen / daerom sy de fock op maecten / ende ley- den 't op haer seylen toe / maer de focke-mast van de schuyt bzaek tot tweemael in stucken / soo dat sy ghenootsaecht waren / niet tegenstaende dattet een dapper- stoocher woep / het groot sepl op te halen / maer daer sloegh de wint soo gewel- digh in / dat / soo sy 't niet flux neer ghekreghen hadden / sy waren ghewisse- lijck in de gront gheslagen gheweest / of met water verbuld dat sy hadden moeten.

1597.

Iunii.

VWillem Ba-
rentsz ende
Claes An-
drielsz ster-
ven.

Sy zijn an-
derm-ael in
doods-noot.

1597.

Junii.

Daer sy wederom van verloft worden.

fincken / want het water begon al ober boordt in te loopen / ende gingh soo hol ende krap / dat sy anders niet dan de doodd' booz' ooghen saghen. Maer Godt de Here hiep haer noch weder / ende verleende onbersiens een N. W. windt / die bracht et noch alles te rechte / dat sy met groot perijckel wederom aen 't vaste ys quamen. Doch alsoo nu berloft zijnde / en wisten sy niet waer haer andere makers gebleben waren / ende zeyden een mijl weeghs by 't vaste ys henen / maer bonden haer niet / soo dat sy quaat vermoeden kregen / sozgende dat sy berdzonen waeren. Het werd' onderwijlen mistigh / ende Veers volck hare makers niet vernemende / schoten een musquet los / 't welck d'andere hoorende / deden mede soo / ende quamen ten laetsten noch by malkanderen. Den 27. raectten sy ontrent een mijle weeghs aen de West-zijde van de Capo Nassouw, ende tertiwelen sy langhs 't vaste ys by 't landt henen roepden / bonden sy soo grooten menighte van Walrusschen op 't ys leggen als sy noch noyt gesien hadden / jae sy waren ontelbaer: Sagen oock een grooten hoop vogelen/daer sy twee musquetten teffens op afschoten / ende kregender twaelf te gelyck. Den 28. losten sy alle 't goet upt de schuyten op 't vaste ys / daer sy doen oock de schuyten ophaelden / om dat sy soo geweldigh van alle kanten van 't ys geparst werden / ende de windt recht upt der zee quam. Op 't ys zijnde hebben sy van de zeplen een tente opgheslagen / daer onder sy haer wat tot ruste begaben / stellende een man op de schild-wacht. Ontrent de Noorder Son quamender drie Beeren recht op de schuyten aen; de man op de schild-wacht dat siende riep seer haestigh / drie Beeren / drie Beeren / daer dooz sy wel wacker upt de tente liepen met haer musquetten / die met hagel geladen waren om vogels te schieten / hoewel sy nu de Beeren daer mede niet seer en quetsen / soo depden die evenwel noch te rugge / ende gaben 't volck tijdt om hare musquetten te verladen / soo dat sy'er een van d'zpe doodd' schoten / de andere twee dat siende gaben haer op de loop / maer quamen des anderen daeghs ontrent Z. Z. W. Son wederom ter plaetse daer de doode Beer lagh / ende d'een van dese twee nam den dooden in sijn backhuys / ende liep'er een groot stuck weeghs mede ober 't rompelige ys henen / daer bielen sy doen heyde aen 't eten ; 't Volck dat siende schoten een musquet op haer los / 't welck sy hoorende liepen flucks wech / ende lieten den dooden Beer leggen. De maets gingen met haer bieren daer henen / ende bevonden dat sy hem in soo korten tijdt bynaest half ghegheten hadden / met verwonderingh ober de groote kracht van den Beer / die den dooden soo licht heel daer henen gesleept hadde / daer sy 't met haer bieren quaat genoegh hadden den halben Beer op te beuren.

Den 30. Junii dreef 't ys noch eben hardt Oost aen dooz den Westen-windt / ende daer quamen twee Beeren op een schoz's ys drijvende / die sy vermoeden de selbe te zijn van 's daeghs te booren : Sy stelden haer als of sy op de maets aen gewilt hadden / maer deden 't evenwel niet: Ende ontrent Z. Z. O. Son quamder noch een Beer ober 't vaste ys recht op haer aen / maer gheluydt hoorende / gingh sy wederom henen.

Iulii.

Den eersten Iulii in de morghestondt ontrent de Ooster Son quamder weder een Beer van 't drijvende ys / ende swom tot haer ober / aen 't vaste ys daer sy lagen ; maer haer ghehoort hebbende liep sy wech. Ontrent de Z. O. Son / quam 't ys soo gheweldigh aensetten upt der zee / dat alle 't ys daer sy met de schuyten op saten in veel stucken brack / ende op een geschoben werdt / daer dooz sy in geen klepne swarighepdt quamen ; want het goet datter was viel meest al in 't water / maer sy beneersighden haer met alle krachten dat sy den bock wat

verder

verder ober 't ys na 't landt toe sleeten / daer sy meenden wat beter vooz 't aen-
 perssen van 't drijvendeys beschermte te zijn / maer als sy nu wederom ginghen
 om 't goet te halen / soo quammen sy bynaest in de meeste swarighheydt jaer sy
 noch opt in geweest waren / want als sy om 't goet te bergen / na 't eene tasten / so
 bzack 't ander weder in 't ys : Ja 't volck selfs mede bzack 't ys dichtwils onder
 de voeten wech / alsoo dat sy haren raedt ten eynde waren / ende den moet schier
 verlooren gaben / als geen uythomst vooz oogen siende. Als sy de schuyt op sou-
 den schuyben / bzack haer 't ys onder de voeten wech / ende sy werden met schuyt
 met al van 't drijvende ys voozgeschoooven / ende de schuyt schoof meestendeel in
 stukken / besonder dat sy daer aen gemaecht hadden / de mast / mast-banck / ende
 meest al de schuyt / daer noch een van de maets sieck in lagh / die sy niet groot pe-
 rijckel ende lijfs gevaer noch daer upt haelden / want het ys daer sy op stonden
 dreef ende wert geschoben onder het ander ys heen / dat het om armen ende bee-
 zen te doen was : Maer immers Godt de Heere verfach 't noch / dat het ys wat
 van den anderen weech : Doen liepen sy met aller haest na de schuyt toe / ende
 haelden die weder so als sy was wat bet boven op 't haste ys by den bock / daer sy
 beter verfehert lagh. Dit verdzietigh gewoel duerde van de Z. O. tot de Z. W.
 Son / 't welck de maets geweldigh machteloos ende moedeloos maecte / die
 des selven daeghs verlooren twee tonnen met bzoodt / een koffertjen met linde
 laken / een harnas-ton met haer beste goet / den Astronomischen King / een pack
 root schar-laken / een kleyn baetgen olve / sommige hasen / ende een kleyn baet-
 gen wijns.

1597.

Iulii.
Sorgelijcke
swarigheyde.

Verlofinge.

Geet verloo-
ten.

Den 2. Iulii ontrent W. Z. W. Son / begon 't moy weder te worden / ende
 als sy met haer seffen doende waren om de schuyt weder op te timmeren / gingen
 d'ander ses bet nae 't lant toe om eenigh hout te rapen / ende een deel steenen me-
 de te bzingen / die men op 't ys soude op malkanderen leggen om daer byer op te
 maken ende het Ceer te smelten dat tot de schuyt van doen was / als oock om een
 mast-hout te soecken / 't welck sy altemael vonden ende afbzachten ter plaetse
 daer de schuyt lagh / hare makers vertellende dat sy sommigh hout gebonden
 hadden het welck behouwen was / ende oock wigghen mede bzinghende daer
 men 't hout mede klooft / waer upt bleech datter menschen gheweest waren : Sy
 haesteden haer al wat sy mochten / ende kregghen de schuyt ontrent de Son B.
 ten O. ghereet / koochten oock de vogelen die sy geschoten hadden / ende bzaften
 daer wel af. Den 3. dito gingender twee van de maets nae 't water / ende von-
 den daer weder twee van hare riemen met den helm-flock van 't roer / 't pack
 root schar-laecken / 't koffert met linde laecken / ende een hoet upt de harnas-
 ton : Daer van namen sy mede soo veel als sy dzagghen konden / ende seyden tot
 haer makers datter noch meer goets was : Die ginghen met haer vijben
 derwaerts / ende haelden alle 't goet op 't vaste ys / 't selve mede nemende doen
 sy afboeren.

Ten deelen
weder ge-
vonden.

Den 4. was 't moy klaer weder / alsoo dat sy van alle den tijdt die sy op Nova
 Sembla geweest waren / noyt so schoonen weer ghadht en hadden : Doen hebben
 sy de fluwelen / die van 't soute water nat geweest hadden / in 't versche water
 dat van sneeuw gesmolten was uptgewassen / ende wederom gepackt. Den 5.
 sterf Ian lansz van Haerlem, de Reef van Claes Andriesz, ende 't ys quam weder
 geweldigh indrijven. Den 7. schoten sy 13 bogels / die haer 's anderdaeghs een
 heerlijcke maeltijdt verstreckten. Den 9. begon 't ys te drijven / dat sy aen de
 landt - zijde open water kregghen / ende 't vaste ys daer sy op saten werdt mede

Een man
sterft.

1597.

Julii.

dijftig/daerom sy de schuyten in 't water sleeten wel 340 treden verre/'t welck haer seer swaer biel / ende gingen t'seyl ontrent Z. Z. O. Son / maer ontrent de Weste Son moesten sy haer weder nae 't landt aen 't baste ys begeben / dooz dattet daer ontrent noch niet afgeweecten was.

Den 10. deden sy grooten aebeydt om dooz 't ys te geraecken / ende roeyden boozt/ tot dat sy wederom tusschen 2 groote velden in quamen / die teghens den anderen opschoben / soo dat sy genootsaecht werden de schuyten daer op te halen / 't goet daer uyt te lossen / van die ober te slegen tot aen 't open water / ende 't goet daer na mede noch ober te dzagen/ ontrent 100 treden verre/'t welck haer wonderlijk lastigh biel/maer sy moestender dooz/ende sich niet eens laten duncten dat sy moede werden. In 't water komende roeyden sy al haer beste boozt/maer quamen eer lange wederom tusschen 2 groote velden dzybbende ys/daer sy noch effen dooz quamen eer 't gestooten werdt: Daer dooz zijnde kregen een harde Weste windt recht onder d'oogen / soo datse niet gantscher macht weder nae 't baste ys roeyden / daer sy ter nauwer noot quamen/ ende de schuyten wederom ep trocken / verwachende wat uytkomst Godt haer verleenen wilde / doch haer moet was seer kleyn.

Den 11. quamder een geweldige bette Beer uyt het water tot haer al loopende aen / maer sy verwachteden hem met drie Musquetten / die teffens op hem aenlepyden/ ende als hy nu ontrent 30 treden van haer was schotense alle teffens hem moez doodt / dat hy niet een bin en verreyte / ende de bettighedyt vant sijn sineet / blietende uyt de quetsueren / dreef op 't water als oly. Sy boeten op een schozys ys nae hem toe / smeten hem een touw om den hals/ sleeten hem op 't ys/ sloegen hem de tanden uyt sijn hooft / ende waten hem dat hy acht voeten dick was. Daer na gingender drie van de maets nae 't Eplandt dat dooz haer lagh / daer komende sagen sy 't Cruys Eylant Westwaert van haer legghen / liepen derwaerts om te sien offer dien Somer oock eenige Kussen geweest waren / maer konden niet vernemen datter yemandt ghetweest hadde 't sedert haer verreck : Sy kregen daer wel 70 eperen die sy berghden/ende quamen also wederom na datse 12 uren uytgeweest hadden / daer dooz d'andere niet wepnigh beducht en waren : Sy vertelden hoe datse altemet tot de knyen toe dooz 't water ghegaen hadden op't ys tusschen de twee Eplanden / ende 't was wel ses mijlen gins ende weder datse ghegaen waren / soo dat het den anderen bzeint gaf hoe dat sy het hadden durben bestaen / daer sy alle soo swack waren. Met de eperen die sy bzachten waren alle de mannen seer wel vermaecht / ende smetsten daer af als Heeren / alsoo dattet altemet kermiss was tusschen haer smerte : Sy deelden doen mede den lesten wijn om / ende kregghen daer van elck ontrent drie minghelen.

Den 16. dito quamder een Beer van 't baste landt naer hun toe/ die sy metten eersten niet konden sien of 't een Beer was/of niet/ so gantsch was hy in wicheyt de sneeuw gelijk / dieht hy komende schoten sy op hem af / ende raechten hem/ daer dooz hy terstont wech liep/ maer 's anderdaeghs / soder eenige mannen gegaen waren na 't naeste Eplandt/om te vernemen offer eenige openinge dooz handen was / als sy ontrent ter halber wege quamen / bondense daer den geschoten Beer achter een schozys ys leggen / hy haer hoorende gingh loopen / maer een van de maets stiet hem met een bootys-haeck in sijn huyt dat hy op sijn achterste pooten gingh sitten / ende als de ander wederom tot hem instack / smet de Beer het yser van de bootys-haeck in stukken / dat de man op sijn aers gingh sitten.

d'Andere

Een Beer
doodt gheschoten.Beer doodt
geslagen.

d' Andere maets dat siende schooten tot den Beer in / daer dooz hy wech liep / maer d'ander liep hem noch ebenwel met sijn afgezakten stock na/ende stiet hem daer mede op de huylt : De Beer keerde sich elckernael om / ende spongh tot hem in tot dziemael toe/ middelertijt quamen d'andere twee maets weder aen/ ende schoten den Beer noch eens dooz 't lijf heen / soo dat hy op sijn gat ginch sitten / ende konde nauwelijck meer boozt : Daer na schotense hem noch eens / doen bleef hy leggen / ende sp smeten de tanden upt het hoof. Den 18. hebben sp de schuyten ontloft / op ende ober 't ys ghetrocken / tot aen 't open water / ende daer na het goet / wel dupsendt treden berre / 't welck haer soo suur ende arbepdelijck viel / dat sp meynden in 't werck te sullen blijven steecken / maer schiepen maet upt de noot / ende gingen t'sepl tot de Son W. ten Z. was / maer raechten doen weder in 't ys / daer sp de schuyten moesten ophalen : Sp konden 't Cruys Eylant sien / en gisten dat sp daer noch ontrent een mijl af waren. Den 19. aldus op 't ys sittende zijn sp ontrent de Ooster Son met haer seben mannen aen 't Cruys Eylant ghegaen / ende daer komende hebben in 't Westen heel veel open waters gesien / daer doozse gantsch seer verheught waren / soo dat sp haer haesteden wat sp mochten om wederom aen de schuyten te komen / doch raeytense noch eerst een hondert eperen / die metter haest gekoocht ende omgedekt werden / ende doen togen sp flux te werck ontrent 3. 3. w. Son om de schuyten te water te byenghen / diese wel 270 treden ober 't ys moesten trecken / 't welck sp met grooter couragie deden / om dat sp hoopten het soude nu eens de leste reyse zijn. In 't water komende zijn sp op Godts genade t'sepl gegaen met een goede booztgangh / also dat sp by Wester Son boozt by 't Cruys Eylant raechten / ende terstont daer nae verliet haer het ys / dat sp'er gantsch upt quamen / siende soo noch wel wat in de zee / maer dat hinderde haer niet / sp stelden haer cours W. ten Z. aen met een doozgaende koelte upt den O. ende O. N. O. alsoo dat sp gisten in elck etmael ontrent 18 mijlen te seplen / daer dooz sp goets moets ende niet blijdschap verbult waren / Godt danckende dat hy haer upt soo veel swarigheden verloft ende gereddert hadde.

Den 20. dito hebbenende noch heerlijcken boozt - gangh / zijn sp ontrent Z. O. Son gekomen boozt by den Swarten hoeck / ende op den abont ontrent Wester Son sagen sp 't Admiralityts Eylant , daer sp ontrent Boozder Son boozt by seplden. Hier saghen sp wel by de 200 Walrusschen op een schozys ys / seplden dicht by haer heen / ende jaeghdense daer af / het welck haer by naest niet ten besten vergaen hadde / want / alsoo 't gheweldighe stercke Zee - monsters zijn / soo swimmensse dapper tot haer aen / als offe haer leet hadden willen wreucken / ende baerden rondom de schuyten / niet anders dan of sp het volck hadden willen vernielen : Dan sp ontquamen 't noch dooz de goede koelte / maer 't en was doch niet wel ghedaen slapende wolben wacker te maecken. Den 21. passeerden sp Capo de Plancio, ende Langenes. Den 22. komende ontrent Capo de Cant, is Veers volck aen landt ghegaen / om eenighe boghels ende eperen te soecken / doch en bondender gheen / maer daer ontrent Super Son sagen sp een kilip die bol boghelen sat / daer seplden sp aen / ende wierpen met steenen daer op / dat sp 22. boghelen kregghen / ende 23 eperen / die een van 't volck van de kilip haelde. Ontrent Z. W. Son quamen sp weder aen een hoeck / daer sp wel ontrent 125 vogelen kregen / die men met de hant op haer nesten greep / waer upt seheen dat sp booz niemandt breecs en hadden dan booz Wossen ende andere wilde beesten / die tegens die hooghe steple kilippen niet op en konnen / want haddense booz de

Vogel vang.

1597.

Julii.

menschen verbaert ofte schoutw geweest/ sy hadden 't lichtelijck kommen ontbliegen / maer nu scheen wel warens op de klip t'eenemael sozgelooz / die soo stept was / dat de maets in geen kleyn perijckel waren van armen en beenen te bzekē / bysonder in 't afklimmen. Dese vogels hadden elck maer een ey in 't nest / ende dat op de bloote klippen neer / sonder eenigh stroo ofte ander rugghte daer by / soo dat het wonder is hoe sy d'eyeren in soodanighen koude konnen uythzoeden. Als sy nu wederom van landt staken / kregense recht in de windt / ende 't wasser oock soo vol ys datse naer langhe taberen ende veel vergeeffsche moeyte daer wederom in raeciten. De Schipper die met sijn schuyt bet 't zeelwaert in was / siende dat sy in 't ys waren / ende daer in noch seplden / vermoede dat sy noch openinge saghen / (gelijck sy oock deden) daer sy nae toe seplden / wende daerom mede na haer toe / ende quamen by malkanderen aen 't landt / daer sy een goede haben vonden / beschermt van meest alle winden. Hier ginghen sy mede op 't lant ende raeyten hout / daer by sy de gebangen vogelen koochten. Den 23. dito was 't doncker ende mistigh weder met een Noozde windt / soo dat sy in den selven Inham moesten blijven legghen / ondertusschen gingender eenige te lande waert in / ende vonden een deel goede goudt-steentjens. Den 24. namen sy de hooghte des Sons / ende bebonden dat sy daer lagen op 73 graden 10 minuten. Sy moesten noch al aen strandt blijven / ende gingen al wederom steentjens rapen / van de beste die sy noch oyt gevonden hadden. Den 26. gingen sy t' sepl ontrent Zuper Son / ende alsoo den Inham seer groot was / wierdt 't wel middernacht eer sy daer boben quamen. Den 27. roepdense dooz 't gebzoken ys henen / langhs 't landt / ende quamen 's abonts ontrent de Wester Son ter plaetse daer een geweldige stroom gingh / daer dooz sy meenden ontrent Costinsarch te zyn / want sagen een grooten Inham / die sy gisten dat doozgingh in de Cararische Zee : Ontrent Noozder Son passeerden sy de Cruys-hoeck , ende seplden tusschen 't vaste landt ende een Eplandt dooz.

Den 28. Julii seplden sy langhs 't landt heen / ende quamen Z. W. Son dooz S. Laurens Bay ofte Schans-hoeck. Daer vonden sy om den hoeck twee Russche Lodgien legghen / waer dooz sy ten deele verblijt waren / dat sy eens ter plaetse quamen daer sy menschen bondē / maer ten deele waren sy oock beducht / om dat die menschen wel dertigh sterck waren / niet wetende wat het vooz volck mocht wesen / wilde oft andere onduytsche. De Hollanders quamen met grooten arbeydt aen landt / 't welck de Russchen siende lieten haren arbeydt staen / ende quamen na de Hollanders toe / doch sonder geweer. Malkanderen ghenaeckende / deden sy aen wederzijde / elck op sijn maniere / malkanderen groote eerbiedinghe. Sommige onder haer werden de onse kennende / ende saghense deerlijck aen / waer ober de onse haer mede quamen te kennen / ende saghen dat het de selve waren / die de reys te vooren (doen sy dooz de Weygars boeren) in haer schip gheweest hadden / ende daerom / soo sy wel mercken konden / ober haer ontfet ende behommert waren / siende dat sy nu soo mager ende ontfelt met soodanighe open schuytgens daer quamen swerven / die sy doen soo wel ghestelt met soo heerlijcken schip van alles wel bersten gebonden hadden.

Onder haer warendere twee die den Schipper ende Veer vziendelijck op de schouder sloeghen / als haer noch van de doozgaende reys kennende (want niemant dan sy twee en hadder doen van d'onse in de Weygars geweest) ende vzaegden haer nae haer Crabble, ofte Schip. Sy / geen Colck hebbende / beduyden haer dat sy 't schip in 't ys verloreu hadden / waer op de Russchen sephen / Crabble

Gout-Reentjens.

Sy vinden 2
Ruffe Lod-
gjen.Houden
sraeck met
de Russen.

ble propal. Dit / meyniden d'onse was te segghen / hebde 't schip verlooren ? ende antwoorden Crabble propal, jae wy hebben 't verlooren. Doen beduyden sy / datse darmael wijn in 't schip ghebroncken hadden / daer ober dat een van de maets in de schuyt liep ende tapte wat waters / dat hy haer liet proeben / maer sy schudden haer hoofden / segghende no dobre, dat is niet goet. Daer na is de Schipper haer naerder ghetreden / ende heeft hem in de mond laten sien / om te kennien te geben dat hy met de sijne van 't scheur-buyck gequelt waren / ende of sy gheen raedt daer toe wisten : Sy verstonden dat de onse hongher hadden / ende een van haer liep terstont nae de Lodgie / halende een rondt roggen Broodt ontrent acht pondt swaer met sommighe gheroochte Voghels : De Schipper danckte haer / ende gaffe weder een half dozijn beschuyten / lepde twee van haer principaelste in sijn schuyt / ende haer noch eens schenckende van de Wijn die hy hadde / d'ander maets gingen daer sy lagen / ende koochten by haer byer wat beschuyts met water / om wat warmt in 't lijf te krijghen / wel blijde zijnde ende Godt danckende dat sy 't eerste in derthien Maenden eens wederom Menschenen saghen. 's Noozghens den 29. dito hebben de Russen begonnen ghereetschap te maecken om wech te seplen / grabende upt den ringel sommige tonnen met Craen / diese daer onder begraven hadden / ende nu 't scheep bzachten. d'Onse niet wetende waer sy henen wilden / sagen datse nae de Weygats liepen / daer ober hebbense mede sepl gemaeckt / ende volghden haer nae / dan 't werdte soo mistigh ende mottigh / dat sy malkanderen quijt werden : Doch zijn d'onse ebenwel boozt gesepit tusschen de 2 Eplande dooz / tot dat sy wederom dicht in 't ys beset werden / ende geen openingen saghen / waer dooz sy vermoeden ontrent Weygats te moeten zijn / ende dat de Noozdt Weste wint het ys aldaer in den Inham t'samen ghezyeben hadde : Zijn daerom met groote meopte wederom te rugge gebarren tot aen de twee vooznoemde Eplanden / ende hebben aen 't een van dien haer schuyten vast gemaeckt.

Den 31. roepden sy van dit Eplandt na een ander daer 2 kirupffen op stonden / daer dooz sy meyniden dat aldaer eenigh volck gelegen hadde op haer neeringe / maer vondender niemandt.

Sy gingē hier t'haren grooten gelucke op 't lant / want vondender Lepel-bladeren / die haer wonderlick wel te passe quamen / gemercht sy veel siecken hadden / jae meest al / alsof van 't scheur-buyck geplaeght waren / dat sy nauwelicx boozt mochten. Sy aten dese bladeren met handen vol op / want sy in Hollandt veel hadden hooren seggen van hare kracht / maer bevonden die meerder dan sy gehoozt oft gemeent hadden / ende 't hielp haer soo merckelijck ende haestigh / dat sy selfs verwondert waren / ja sommighe aten terstont weder beschuyt / dat sy hoorts te voren niet hadden konnen doen.

Den 3. Augusti werden sy van beraedt van Nova Sembla ober te stercken na Ruslant, seplden derhalben Z. Z. W. aen tot de Ooster Son toe / en quamen doen wederom in 't ys / 't welck haer gantsch bevyest maechte / want sy hadden 't al overgeset ende adieu gesepdt.

Dus in 't ys sittende met stilte / roepden sy met grooten verdzietigen arbeyt daer dooz / ende raechten ontrent Z. W. Son wederom in de rupine Zee / daer sy geen ys meer vernamen : Doozseplende meyniden sy de Russe kust te genaken / maer ontrent de N. W. Son raechten sy weder in 't ys / daer dooz sy gantsch verflagen waren / duchtende dattet haer altydt aenhanghen soude / ende dat sy nimmermeer daer van souden ontslagen worden : Ende also sy met de bock niet

1597.

Augustus.

wel boort konden / noch den hoeck van 't ys te boben seplen / werden sy bedwonghen haer daer in te begeben: Daer in zijnde hadden sy 't wat beter / ende quamen met grooten arbedyt in 't open water. De Schipper / die in d'ander schuyt was / als beter beseyt zijnde / quam den ys-hoeck te boben / ende quamen alsoo wederom by malkanderen. Den 4. dito ontrent Zuyder Son op de middag sagen sy de kuste van Ruslant boozt upt leggen / dies sy heel verblijt waren / ende wat nader komende / roepden aen landt / daer sy lagen tot de Z. W. Son toe: Doen zijns van daer boozt geseyt lanx de Russische kust met tamelicken booztgangh; ende ontrent Noorder Son sagen sy weder een Russchen Jolle / tot dewelcke sy riepen Candenoës, Candenoës. maer de Russchen riepen wederom Pizora, Pizora, te kiennen gevende dat de onse niet by Candenoës (so sy meenden) maer noch eerst by Pizora waren / want sy doozt 't Compas / dat op een kist met yser banden stont / alsoo waren verleydt geweest / dattet haer wel 2 strecken scheelde: Dies sy / siende dat sy aldus verdoot waren / daer bleben leggen / ende verwachten den dagh. Den 5. dito isser een van de maets aen landt gegaen / ende behondt datter groente was met sommighe kleyne boomkens / roepende d'andere toe dat sy niet roers souden te lande komen / want daer was wildt te schieten / daer sy seer in verblijdt waren / want haer eten was soo goet als op behalven alleenlijck noch wat verschimmelt bzoodt / soo dat sommighe rieden / men soude de schuyten verlaten / ende te landwaert in loopen / oft waren alle geschapen van honger te sterben. Den 6. Augusti vermaenden sy haer om boozt te roepen (alsoo 't recht in de windt was) ende upt dien Inham te komen / maer ontrent drie mijlen gheroept hebbende / konden niet verder komen / soo om des contracien windts wille / als oock om dat sy moedeloos ende krachtreloos waren / ende 't landt hoogher naer 't N. O. streckte / als sy wel ghemeent hadden. Den 7. sepiden sy upt den Inham / ende quamen op den hoeck van 't landt daer sy eerst geweest waren: Hier moesten sy 't doozt contrarie windt weder vast maken / daer doozt hun herte heel kleyn werdt / siende gheen upkomst hoe sy van daer souden raecten. De sieckte ende honger verteerde schier haer vleesch ende bloedt: Dan hadde deerlich sien moghen helpen / 't soude wel gebetert hebben. Den 8. ende 9. wasser noch al geen beterschap. Derhalven zijnder eenige van de maets aen landt ghEGAEN / ende sagen ten lesten een BAKE staen tusschen Candenoës ende 't vaste landt van Ruslandt, daer upt sy vermoeden dat het de cours was daer de Russen henen quamen. In 't wederom komen bondense onderwege een doode Zee-robbe / die seer stanck / sy sleetpense mede tot aen de schuyt / ende meenden een goet wilt-hzaedt daer aen te hebben / doozt datse grooten honger leden / doch de andere verszakense noch / seggende / sy soubender den doot aen eten / ende daerom liever noch lijden / mogelijck hoe het de Heere versaghe. Den 11. roepden sy totter Zuyder Son toe / ende kregghen doen een mop kielte upt den Zuyden / soo dat sy sepl maecten / met een goede booztgangh / maer 's avondts begon 't hart te wapen / soo dat sy aen 't landt roepden / daer sy upt ginghen om versch water / maer konden gheen bekomen. Sy stelden daer hare tenten om onder te schuyten / want 't begon geweldigh te regenen / ende 's middernachts oock dapper te donderen ende blixemen / doozt alle 't welke de maets byster misnoedigh waren / siende datter noch geen ontset boozt vogen was / ende sommighe wenschten om haer doot.

Den 12. dito omtrent ooster Son sagghense een Russche Lodgie aen-komen met volle seplen / waer in sy niet weynigh verblijdt waren / haer haestende wat sy mocht:

Vinden weder een
Russche
Jolle.

Hongers-
aodt.

RusscheLod-
gie.

mochten om de schuyten in 't diep te krijgen/ende daer na toe te seplen. By haer komende gingh de Schipper in de Lodgie / bzaaghende hoe verre sy noch van Candenoës waren / maer konde sulcks (dooz ontkonde van de spraecke) upt haer niet verstaen: Sy staecten bys vingeren op / 't welck de onse haer lieten duncken soo veel te bedupden / als datter bys Crupssen op 't landt stonden / bzachten oock haer Compas boozt / ende wesen dat het landt N. W. van haer lagh / het welck de onse op haer Compas mede alsoo bevonden. Alsoo sy nu geen beter beschepdt van de Russen konden vernemen / tradt de Schipper wat nader / ende wees haer een tonne met visch die sy hadden / bzagende of sy die wilden verkooopen / ende haer toonende een Krael van achten. Sy dit verstaende gaben hem hondert ende twee visschen / met sommighe hoerckens diese van meel ghesoden hadden in 't koken van haren visch. Ontrent Zuper Son schepden de onse van haer / wel verblijdt zijnde / datse wat victualie bekomen hadden / want sy hadden lange tijd niet dan bier ontent bzoodts daeghs gehad / ende daer water toe / sonder yets ter wereldd meer. De visschen deelden sy onder malkanderen om / elck eben veel / soo wel de minste als de meeste / sonder onderschepdt. Den 13. gingender twee van de maets aen landt / om te vernemen of de hoeck van Candenoës aldaer in zee streckte / wederom komende / sepden / sy konden anders niet bemercken / of 't was de hoeck die sy ghemeent hadden. Daer ober sy alle goets moets zijnde wederom in de schuyten ginghen / ende roepden soo by 't landt henen. Des namiddaghs ontrent de Z. W. Son / sagen sy / dat de hoeck / die sy gesien hadden / ontbiel na 't Zupden / daer dooz sy nu booz gewis hielden dat het de hoeck van Candenoës was / van daer sy mepnden te seplen ober de mondt van de Witte Zee / ober sulcks leyden sy malkanderen aen boozdt / ende staecten epndelijck van 't landt af / als sy meenden / ober de Witte Zee naer Ruslandt toe : Aldus seplende met een goede boozt - gangh isser ontrent middernacht een groot ontweer upt den Bzoorden onstaen / waer dooz de twee schuyten van malkanderen verdoolden. Den 14. begon het heel op te klaren / soo dat die in Veers schuyt waren haer andere maets effen saghen / ende deden alle neerstigheydt om by haer te komen / maer konden niet / overmits dat het mistigh werdt. Den 15. boozt seplende met een moege koelte / saghen sy ontrent de Zuper Son het landt / ende meenden dat sy nu aen de West - zijde van de Witte Zee waren boozby Candenoës, komende dicht onder 't landt saghen sy daer ses Russche Lodgien leggen / daer sy na toe sepden / en bzaeghden de Russen hoe verre sy noch van Kilduyn waren : Die bedupden haer / datse noch verde van daer waren / als noch zijnde aen de oost - zijde van Candenoës ; sy smeten haer handen van een / ende wilden daer mede bedupden / dat de onse noch ober de Witte Zee moesten / ende dat het seer periculcus soude zijn daer met so kleyne schuyten ober te baren / gaben de onse / gebzaegt zijnde / een bzoodt / dat sy also dzoog met goede smaeck al roepende op - aten / maer konden niet ghelooben dat sy noch eerst daer ontrent waren / want lieten haer duncken al ober de Witte Zee te wesen. Den 16. setteden sy haer cours nae een Russche Lodgie toe die sy aen stuer - boozt gesien hadden / daer sy met groote moeyte by guamen / bzagende haer na Sembla de Cool oft Kilduyn, maer sy schudden haer hoofden / ende gaben te kennen dat het Sembla de Candenoës was : Dit en ghelooften de onse niet / ende begerden van haer eenighe spijs / sy gaben haer een deel schollen / daer de Schipper haer een stuck geldts booz gaf / ende sepden de onse doen van haer af om dooz 't gat te komen daerse booz lagen / alsoo dat in Zee streckte : Maer de Russchen sien-

De 2 schuyten verdoolden van malkanderen.

1597.

Augustus.

de dat sy op een ontwegh waren/ ende dat de bloet meest verloopen was/ sonden 2 mannen met een groot broodt in een kleyn Jolletgen nae de onse toe/ ende beduyden haer/ sy souden wederom aen haer schip komen/ om malkanderen naerder t onderrechten. De onse gaben haer een stuck geldts met een stuck linden/ maer sy bleben al by haer/ ende die van de groote Lodgie staken speck ende boter om hoog/ om de onse by haer te locken/ t welck sy deden. By haer zijnde/ haelden de onse haer Gaert boort/ waer upt sy haer onderrechten/ datse noch aen de oostzijde van de Witte Zee ende Candenoës waren. Dit verstaende/ waren de onse seer beducht/ dat sy noch so verren reyse te doen hadden ober de Witte zee/ maer noch allermest om haer andere makers die in de bock waren: De Schipper hocht van de Russchen drie sachen meels/ derdehalve zijde speckis/ een pot met Russche boter/ ende een tomekken met honigh/ tot probisie so van sijn volck/ als van d'andere maets of sy weder by een quamen. Middelerlijc was de bloet verloopen/ ende sy seplden met de boort-ebbe wederom upt boort t gat daer hun het kleyne Jolletken aen quam/ seplende tot sy een uptsteekende hoeck sagen/ die sy meenden dat Candenoës was: Daer bleben sy op den abont leggen/ ende hoochten een pot vol water ende meel/ dat haer seer wel smaecte/ dooz dien daer wat speck ende honigh in was/ soo dat sy doen lustigh kernis hielden/ maer waren ondertusschen bekommert met haer andere maets/ die sy niet en wisten waerse mochten gebleben zijn.

Krijghen van
malkanderen
tjidinghe.

Den 17. aen t anchor legghende saghē sy 's mozghens in den dagheraet een Russe Lodgie upt de Witte Zee komen/ daer sy flux nae toe roepden/ ende by haer komende kregen terstont onge-epscht een broodt: De Russen beduyden haer soo sy best konden/ dat sy haer andere maets ghespzooken hadden/ ende datter seben mannen op waren. Als nu de onse dit qualijck konden verstaen oft gelooben/ so staechen sy seben bingeren op/ ende wesen op de schuyt/ daer mede betepckenende dattet mede sodanigen open schuyt was/ ende datse haer broodt/ vleesch/ visch/ ende anders meer verkocht hadden. De onse verblijdt zijnde/ werden by haer een kleyn Compasien siende/ t welck sy kenden/ als gekomen zijnde van haer Hoogh-boots-man/ bzaeghden derhalben hoe lange het geleden was dat sy de maets ghesien hadden/ ende waer ontrent: Sy beduyden/ des daeghs te voren/ ende deden de onse alle eer ende vriendtschap/ die haer grootelijchs danckten/ ende wel gemoot waren nu sy tjdinge hadden van hare makers/ te meer om dat deselve soo wel ghespijst waren/ daer sy allermest in bekommert hadden geweest. Roepden derhalben met alle blijt nae haer toe/ of syse bekomen konden/ ende den gantschen dagh geroept hebbende langhs t landt henen/ vonden ontrent de midbernacht een af-wateringhe van versch water/ daerom sy te lande ginghen/ haelden water/ ende kregghen mede eenighe lepel-bladeren.

Den 18. 's mozghens ontrent O. Son/ haelden sy de steen daer sy aen lagen/ in plaets van haer werp-ancher op/ ende roepden al langhs t landt henen tot de Zuyder Son toe/ doen sagen sy een uptsteekende hoeck/ mer schemeringe van eenige Crupen/ ende ontrent de Son West/ mercktense aen de tekens bescheppdelich dattet de hoeck van Candenoës was/ aen de mond van de Witte Zee/ daer sy langhe naer verlaught hadden. Dese hoeck is een kenlicken hoeck met vijf Crupen daer op/ ende men kan perfect sien hoe sy aen beyde zijden ontbalt/ aen d'een in t Z. O. ende aen d'ander Z. W. Als sy nu van mepinghe waren van daer ober te stelen nae de west-zijde van de Witte zee aen de Lapsche kust/ bevonden

1597.
Augustus.

vonden sy dat haer een vaertgen met water meest uyt-geleekt was/ende vermits sy wel 40. mijlen weeghs te varen hadden/ eer sy by eenigh versch water souden komen/ sochten sy noch eerst aen landt te roepen om versch water te halen/ maer om dat het rondom so seer barreende/dozsten 't niet bestaen/ende gingen op Gods ghenade t'sepl / makende een afsteecker omtrent P. W. Son/ ende seplden dien gantschen nacht / als mede den dagh daer aen volghende met soo goeden voortgangh / dat sy den 20. dito 's mozghens omtrent de O. R. O. Son het landt saghen aen de west-zijde van de Witte Zee / het welck sy dooz 't ruyffchen van de land-zee ghewaer werden eer sy het saghen / danckende Godt dat hy haer in dien tijdt van omtrent 30. uren ober de Witte zee geholpen hadde / zijnde omtrent 40. mijlen weeghs.

Dooz 't landt wesende/ ende siende niet veel boozdeels te kommen doen met varen/ zijn sy daer tusschen eenige klippen in-geloopt op een goede reede/ende een wepnigh binnen komende/ saghen een groote Russe Lodgie legghen / met noch eenighe hupsen daer menschen in waren/ roepden derhalven nae de Lodgie toe / maectten haer schuyt daer aen vast / ende ginghen te lande nae de hupsen / daer hun groote vziendtschap geschiede/ want werden in hare stoben geleydt/ daer sy haer natte kleederen dzooghden/ en boozt seer hertelick ghenoodt op een soode visch. In dese hupskens waren 13. mannen/die alle mozghens met twee schuyten voeren uyt visschen / daer twee van haer het bewindt ober hadden. Sy behielpen haer seer soberlick ende aten meest visch tot visch. Voben dese 13. mannen waren daer noch twee Lappen met drie wijben / ende een kindt / die wel dapper armelick leefden van 't overschot dat haer de Russen gaben / soo een stuck visch ende eenighe hoofden die sy wech werpen / welcke de Lappen dan met grooter danckbaerheydt op namen / soo dat sy van weghen haer armoede / de anse/ hoe sober sy 't seibe mochten hebben / noch tot medelijden beweeghden / ende heel deden ontsetten.

Den 21. kochjt de Schipper vast versche visch/ende aten nu, dat in lange niet geschiet en was / den buck vol / daer by kokende pap van meel ende water / in plaetse van broodt / soo dat sy nu heel goets moets waren. Des naemiddaeghs gingen sy wat ver in 't lant om leyelbladers te soecken/ ende sagen ondertusschen twee mannen op 't geberghte / daer dooz sy tot malkanderen seplden / hier moet meer volcks woonen / maer keerden / sonder meer acht daer op te slaen / nae de schuyt toe. De twee mannen / zijnde van hare maets uyt d'ander schuyte / quamen den bergh af nae de Russe Lodgie toe om eenighe spijse te bekomen / dan alsoe daer onberstiens aen-quamen / ende geen gelt by haer hadden / so hadden se boozt haer genomen een paer horen uyt te schieten (die sy wel twee ofte dzy ober een hadden) om de Russen daer mede te betalen / maer als sy begonnen te radere/sagen se d'ander schuyt onder af by de Lodgie leggen/ende werden malkanderen kennende/ daer dooz sy aen beyde zijden seer verblijdt waren/ ende met malkanderen wat gegeten hebben / dzinckende van den klaren als in den Rhyjn 1002-by Ceulen loopt. Dese maets met haer schuyte hadden in noch meerder warichpeyt geweest als d'andere daer wy van verhaelt hebben/danckten daerom zesamenlick den goeden Godt/ dat hy haer soo genadelick gespaert / ende noch wederom by malkanderen ghebzacht hadde. Den 22. quamen d'andere maets net de bock by de schuyt / daer dooz sy alle gelijk wel verblijdt waren / en bewilighden doen de kock van de Russen dat hy haer een sack meels tot broodt vactien soude / 't welck hy dede : middelertijt de visschers uyt der Zee komende /

Na 10. dagen
kome se wederom by
malkanderen.

1597. **Augustus.** kocht de Schipper van haer vier Cabeljantwen/die sy te vper deden: ende als sy nu ober maeltijdt waren / quam de Oberste van de Russen by haer / ende siende dat sy weynigh broodts hadden / gaf haer een broodt ; Sy nooden hem om met haer te eten / doch wilde daer niet toe verstaen / vermits het hare vastel-dagh was / ende de onse eenighe boter oft vet ober de visch ghesmolten hadden : Jae men konde niet soo veel van haer krijgen / dat sy eens mede wilden dzincken / om dat de nap wat vet gewozden was / wilden oock den onsen hare napsen niet leenen om upt te dzincken / soo superstiteuselick onderhouden sy hare vasteldagen. Den 23. heeft de Schipper den Obersten van de Russen een goeden dzinck-penning gegeven/ ende de Kock betaelt van sijn moeyte in 't backen/ daer van sy hem beyde seer bedanckten / ende de twee schuyten zijn op den abont omtrent Wester Son van daer t' sepl ghegaen tegen 't hooghste water. Den 24. omtrent Ooster Son zijn sy by de seven Eplanden ghekomen / daer sy veel visschers bonden die sy vzaeghden na Cool ofte Kilduyn, ende wesen haer al West aen / 't welck sy mede soo verstonden / wierpen haer oock een Cabeljant toe / die de onse dooz den goeden voortgangh die sy hadden/ haer niet en konden betalen / maer bedanckense / seer verwondert zijnde ober hare beleefthepdt ; Omtrent Wester Son bonden sy weder eenige visschers / die nae haer toe roepden / ende vzaeghden waer haer Crabble ofte schip was / sy antwoorden op soo veel kusch als sy gheleert hadden / Crabble propal, 't schip is gebleven / waer op de visschers wederom riepen / Cool Brabante crabble, daer upt de onse verstonden / datter tot Cola eenige Nederlandsche schepen waren.

Den 25. dito hebben sy Kilduyn omtrent de Zupder Son in 't gesicht ghekegghen/ ende zijn omtrent Z. Z. W. Son aen 't West-eynde des selben Eplands ghekomen. De Schipper gingh slucks te landwaert in / ende bondt'er vijf oft ses klepne hupfkens/daer Lappen in woonden/die hy vzaeghde of dit landt Kilduyn was / sy beduyden jae / ende datter tot Cola drie Brabantsche Crabblen lagen/ maer dat de twee dien dagh souden af-baren. De maets dit beschepdt hebbende zijn van daer omtrent de W. Z. W. Son af-gebaren / in meyninge zijnde naer Wardhuys te zeplen/ maer in 't zeplen zijnde/gaf de windt soo geweldigh op/dat sy 't ober nacht niet en dorsten in zee houden/ende namen haer cours aen ter twee klippen nae 't landt toe : Daer bonden sy weder een klep'n hurjen staen met drie mannen daer in / die haer vriendelick ontfingen ; ende gebzaeght zijnde / offer gheen schip te bekomen was om naer Hollandt te baren / antwoorden mede soo d'ander Lappen gedaen hadden/ datter drie schepen lagen/ daer van de twee dien dagh meynden af te baren. Wijders gebzaeght zijnde / of sy met een van de onse ober landt nae Cool wilden gaen / men soude 't haer eerlick loonen / ontschuldighden haer datse niet van daer en mochten / maer gelepden nochtans den Schipper met een van de maets tot ober den bergh / daer sy eenige Lappen bonden/waer van sy den eenen verwillighden/dat hy met een van de maets naer Cola gaen soude/ hem belovende twee kealen van achten. De Lap was te vzeden / ende nam een roer mede / den maet een boors-haeck / ende trocken noch tegen de na-nacht op de loop.

Den 26. hebben sy beyde haer schuyten op 't landt ghesleept/ ende 't goet daer upt ghelost / om wat te verluchten / gaende boorts by de Russen / daer sy haer warmden/ de spijs die sy hadden koochten / ende wederom tweemaal 's daeghs aten / als siende dat sy nu altemet wat meer by volck komen souden. Sy dzoncken oock van der Russen dzanck / by haer Quas genoemt / die ghemaectt wordt

1597.
Augustus.

van allerley stukken verschimmet bzoodd/ ende nochtans de maets wel smaecte / te / dooz dien sy in langhe niet anders gedzoncken hadden dan water. Sommi-
ghe wat te landwaert in gaende bonden daer sehere blautwe beffen / ende oock
bzaem-beffen/ die sy aten ende haer wel bequamen/ want sy woelden perfect dat-
se haer genafen van 't scheurbuyck. Den 29. sagen sy op 't geberghte den Lap /
die met een van de maets naer Cola gegaen was / weder aenkomen / doch son-
der sijn met-geselle/ dat haer wonder gaf / ende waren daer in beducht/ maer de
Lap by haer komende gaf den Schipper een briez / die hy stracks opende ende
las/ den inhoudt was / dat de schryber des briezfs grootelijckis verwondert was
van hare aenkomste aldaer / ende gantsch beducht was geweest / dat sy al langhe
om den hals waren / derhalven hy nu des te meer in haer komste verblijdt was/
ende soude terstondt met allen nooddrift van eten ende dzinken by haer ko-
men ; onderteykent / by my Ian Cornelisz Rijp. Dooz dese blijde tydinge hebben
sy den Lappe sijn beloofde penningen gegeven / ende daer-en-boven noch eeni-
ghe kleederen / als borenens/ kouffens / ende anders geschoncken / dat hy heel op
sijn Hollandsch toe-ghemaecht was. Dese Lap was soo sterck in 't gaen / dat
het wonder om seggen is/ want in 't uytgaen/ soo sijn reys-gesel sepe/ warens
met een stijbe gangh twee dagen ende twee nachten op de wegh eer sy te Cola
quamen / ende nu in 't wederom komen was hy maer een etmael onderwege /
dat immers de rechte helft scheelde : daer ober de maets tot malkanderen sepe-
den / hy moest kunnens konnen ; Hy gaf haer oock een patrijs / die hy onder-
wege geschoten hadde.

Sy ontfan-
gen een brief
van Ian Cor-
nelisz Rijp.

Den 30. waren sy noch bekommert / wie die Ian Cornelisz was die aen haer
geschreven hadde. Onder andere wert'er gesept / of 't niet wel die Ian Cornelisz
wesen mocht die met haer in een compaguie ghebaren hadde / doch ontgaven 't
haer weder / om dat sy immers soo seer wanhoopten van sijn leven / als hy van
't hare / meynde dat hy 't noch quader ghehadt hadde dan sy / ende ober lange
vergaen was. In 't eynde bondt de Schipper noch onder sijn zieleven de handt
van die Ian Cornelisz die met hem ghebaren hadde / ende bedonden doen dat het
de selbe man was die desen briez nu geschreven hadde / daerom sy immers soo
seer verblijdt waren van sijn behoudnisse / dat sy van de hare mocht zijn. Mid-
delertijt isser een Jolle komen aen-roepen daer Ian Cornelisz selbe in was / met
de man by haer uytgesonden : Daer ontfingen sy malkanderen aen landt met
grooter blijdschap / als of elck aen weder-zijde den anderen van der doot we-
derom lebendig gesien hadde / want sy hadden malkanderen al ober langhe
doodt ghesicht. Ian Cornelisz bracht een Ton Koffocher Bier mede / als oock
Wijn ende Brande-wijn / Broodt / Vleesch / Speck / Salm / Supcker / en-
de meer andere pzoondiende / dat de maets seer vermaecte. Den lesten Augu-
sti maecten sy ghereedtschap om van daer te zeplen nae Cola, den Russen heer-
lick bedanckende / ende een goet stuck geldts schenckende vooz haer herberghen /
ende zyn 's nachts omtrent de Roozder Son met het hooghste water van daer
gesept.

Die selfs by
haer komt.

Den eersten Septembrijs in de mozghen-stondt omtrent Ooster Son / zyn sy
aen de West-zijde van de Ribier van Cola gekome/zeplende ende roepende voozt
daer in tot omtrent de midder-nacht. Den 2. dito roepden sy voozt de Ribier
op / ende saghen daer eenighe boomen aen den oever / dat haer verheughde als
of sy nu eerst in een nieuwe werelbt gekomen waren/ want en hadden in alle den
tijdt die sy uyt gheweest waren nergens boomen ghesien. Omtrent W. N. W.

Septemb.

1597.

Septemb.
Komen te
Cola.Daer sy de
schuyten la-
ten tot een
memorie.

Son quamen se aen 't schip van Jan Cornelisz, daer was 't wederom nieuwe ker-
nis met de maets die daer in waren/ ende te booren met de selbe Schipper me-
de waren geweest op de reys van 't voorgeden Jaer. Met den donckeren avondt
quamen sy binnen Cola, ende 's anderdaeghs brachten sy alle 't goet te lande/
daer sy haer doen verbereschten van de moepelicheyt des weghs/ hunger ende
ongemack/ die sy geleden hadden / om also wederom tot gesontheyt ende sterck-
te te komen. Den 11. brachten sy met consent van den Bayaert, oft Gouverneur
van den Groot-Dorst/ hare schuyten in 't koopmans huys / ende lieten die daer
staen tot een gedachtenisse van de lange/ verre/ ende noyt beseytde wegh/ welc-
ke sy met die open schuyten by nae vier hondert mijlen door ende langhs de Zee
gebaren hadden tot Cola toe / daer van de inwoonders aldaer sich niet genoegh
en konden verwonderen.

*Streckinghe van 't Huys af daer sy verwintert hadden, voorby de Noord- zijde
van Nova Sembla, tot aen de Weygats, daer sy over-staecten nae de Ruffe
Kust, ende over de mont van de Witte Zee tot Cola toe, nauytwijfinge van 't
naevolgende Caertjen.*

Van't lage Landt tot de Stroombay is't cours O. ende W.	— —	4. mijlen.
Van de Stroombay tot Ys-havens-hoeck is't cours O. ten N.	— — —	3. mijlen.
Van d'Ys-havens-hoeck tot de Eylands-hoeck, is't cours, O. N. O.	— — —	5. mijlen.
Van de Eylants-hoeck tot het Vlifinger hooft, is't cours, N. O. ten O.	— — —	3. mijlen.
Van 't Vlifinger hooft tot de Hooft-hoeck, N. O.	— — —	4. mijlen.
Van de Hooft-hoeck tot den Hoeck van Begeerte, Z. ende N.	— —	6. mijlen.
Van den Hoeck van Begeerte tot de Eylanden van Orangien, N. W.	— — —	8. mijlen.
Van d'Eylanden van Orangien tot de Ys-hoeck, is't cours, W. ende W. ten Z.	— — — —	5. mijlen.
Van de Ys-hoeck tot Capo de Trooft, W. ende W. ten Z.	— — —	25. mijlen.
Van Capo de Trooft tot Capo de Nassouw, W. ten N.	— — —	10. mijlen.
Van Capo de Nassouw tot het Oost-eynde van 't Cruys-Eylant, W. ten N.	— — —	8. mijlen.
Van 't Oost-eynde van 't Cruys-Eylant tot Willems Eylandt, W. ten Z.	— — —	3. mijlen.
Van Willems Eylandt tot de Swarten hoeck, W. Z. W.	— — —	6. mijlen.
Van de Swarten hoeck tot het Oost-eynde van 't Admiraliteyts Eylandt, W. Z. W.	— — — —	7. mijlen.
Van de Oost-hoeck tot de West-hoeck van 't Admiraliteyts Eylandt, W. Z. W.	— — — —	5. mijlen.
Van de West-hoeck van 't Admiraliteyts Eylandt tot Capo de Plancio, Z. W. ten W.	— — — —	10. mijlen.
Van Capo de Plancio tot Loms-bay, W. Z. W.	— — —	8. mijlen.
Van Loms-bay tot de Staten hoeck, W. Z. W.	— — — —	10. mijlen.
Van de Staten hoeck tot Langenes, Z. W. ten Z.	— — —	14. mijlen.
Van Langenes tot Capo de Cant, Z. W. ten Z.	— — —	6. mijlen.
Van Capo de Cant tot de Hoeck met de Swarte klip, is't cours Z. ten W.	— — — —	4. mijlen.
Van de hoeck met de Swarte klip, tot het Swarte Eylandt, Z. Z. O.	— — —	3. mijlen.
Van 't Swarte Eylandt tot Costintsarch, O. ende W.	— — — —	2. mijlen.

Van

de Stede
kouw
haer
ot Ka-

Van Costintfarch tot de Cruys-hoeck, Z. Z. O.	_____	_____	5. mijlen.
Van de Cruys-hoeck tot S. Laurens Bay, Z. O.	_____	_____	6. mijlen.
Van S. Laurens Bay tot de Meel-haven, Z. Z. O.	_____	_____	6. mijlen.
Van de Meel-haven tot de twee Eylanden, Z. Z. O.	_____	_____	16. mijlen.
Van de twee Eylanden, daer sy over-ftaken na de Ruffe kuff tot Matflo ende Delgoy, Z. W.	_____	_____	30. mijlen.
Van Matflo en Delgoy tot de Inham daer sy 't Compas meeft rondom feylden, ende quamen wederom op de felve ftede.	_____	_____	22. mijlen.
Van de Inham tot Colgoy, is 't cours, W. N. W.	_____	_____	18. mijlen.
Van Colgoy tot de Ooft-hoeck van Candenoës, W. N. W.	_____	_____	20. mijlen.
Van Candenoës tot de West-zijde van de Witte zee is 't cours, W. N. W.	_____	_____	40. mijlen.
Van de West-hoeck van de Witte zee tot de 7 Eylanden, is 't cours, N. W.	_____	_____	14. mijlen.
Van de 7 Eylanden tot het West-eynde van Kilduyn is 't cours, N. W.	_____	_____	20. mijlen.
Van Kilduyn tot daer Ian Cornelifz by haer quam, is 't cours N. W. ten W.	_____	_____	7. mijlen.
Van daer tot Cola is 't cours meeft Z.	_____	_____	18. mijlen.

Alfoo dat sy met de twee open fchuyten gefeylt hebben _____ 381. mijlen

I N W E R P.

Het Moscovifche Rijk befitt tegenwoozdigh 't gantsche Ruffien, uytgefepdt,, Polen ende Lithouwen, die onder den felfen name van Ruffien mede begrepen,, worden.

Dese Landen behooren nu eensdeels onder European, eensdeels onder Afiën,, dese verdeplinge gefchiet dooz de Riviere Tanais, anderffins de Don genaemt/,, de welke de gemeyne fcheyd-pael is van Europa en Afiën. Sy grenfen noch ten,, Noozden aen de Is-Zee / gelykhe ooch ten Oosten zijn / een weynigh nae't,, Zuyden buygende / aen de Tartaren ghegrenst; ten Zuyden aen Lithouwen,, gelykhe ooch ten Westen tot haer naefte gebueren de Lijflanders hebben,, ende een deel van Finlandt. Alle dese Landen trecken haren generalen naem,, van een Landt / ghelegen midden in het witte-Ruffien, 't welck sich uytstreckt,, na 't Noozden ende Oosten / ende met eenen bysonderen name ghenoemt wort,, Moscovien.

Men moet confidereren / dat het deel van Ruffien, dat den Groot-bozft ont,, derwozen is / het witte-Ruffien genoemt wort; ende 't gene den Koningh van,, Polen toebehoort / het swarte-Ruffien, niet teghenstaende den Polack noch een,, weynigh van 't witte-Ruffien befitt.

Het Landt van Moscovien alleen begrijpt van den Oosten tot ten Westen / ont,, trent 600. mijlen / ende in dese Proviucie light de Hooftftadt des Rijcks / die,, men Moskow noemt / na een Riviere / die daer seer dicht by henen vloeyt. Het,, Kasteel des Grootbozfts light in 't midden des Stadts / tuffchen de Rivieren,, Moske ende Heglun, die sich beneden het Kasteel met de Molke verboeght: Dit,, Kasteel is wel so groot / datmen 't wel booz een goote Stadt soude mogen ne,, men. Het is boozien met 17. Tozens ende 3. bolwercken; alhier onthout sich,, den Grootbozft gemeynlych / vergeselschapt met ontrent de 25000. Mannen., De Stad en heeft noch bequame gracht / noch Mury / noch Wal / die haer sou,, de konnen befchermen; de Muryen zijn by-na alle van Hout: Sy is groot / en,, de seer flijckerigh, Daer zijn ontrent de 41500. Muryen; heeft ooch vele plaet,,

Van de Stede
Moskou
ende haer
groot Ka-
steel.

„sen/ doch wijdt van malkander gelegen/ die ruym zijn/ oock seer groote velden
 „in 't midden. Den langhsten Somersden dagh is in de Stadt Moskow ontrent
 „van 18. uren.

Voldoimer. „ De andere Probindtien zijn Voldoimer, in de welcke een groote Stadt licht
 „van den selven naem/ met een Kasteel van hout getimmerd: Is van de Stadt
 „Moskow na d'Oost-zijde ghelegghen ontrent 36. Poolse Mijlen.

Nouograd. „ 't Hertoghdom van Nouograd heeft oock een Stadt van de selve naem / die
 „van hout getimmerd is/ liggende van Moskow ontrent 100. Poolse Mijlen.

Rezan. „ De Probindtie Rezan licht tusschen de Sibieren Oque, ende Don, waer af den
 „Groot-boest den Citel draeght: Hier benebens sietmen daer noch het Hertog-
 „dom van Vorotin; gelijk oock het Lantschap van Sebere, het welcke seer groot
 „is: Sy begrijpt vele Steden/ onder detwelcke men vooz de vermaertste rehent
 „Stratodab, Petivule, ende Czernigow.

Smolensko. „ Het Lant van Smolensko licht tussen de Sibiere Neper ofte Deneper, by Pro-
 „lomeum den Borishenes ghenoemt. Dit Landt is ghetonnen dooz Basilium,
 „Groot-boest der Moscovien/ van den Koningh van Polen, die Bescherm-
 „dessels was. De voornaemste Stadt woort na het Landt ghenoemt; die seer
 „groot is/ leggende van Moskow ontrent 80. Poolse mijlen.

Mosaiski. „ 't Lant van Mosaiski is ontrent 350. Italiaense mijlen langh / ende soo veel
 „breedt. Is ghetonnen dooz Ioannem, Hertogh van Moscovien, den voozsaet
 „Basilii, op Alexandrum Koningh der Polen. Bielski is oock een Probindtie ofte
 „Heerlijckhepdt van Russien, hebbende een Stadt met een Kasteel van de selve
 „naem / op de Sibiere Opke: dese plaets licht 60. Duysche mijlen van Mos-
 „kow, ende 36. van Smolensko.

Roschow. „ Het Hertoghdom van Roschow heeft een Stadt van de selve naem / met een
 „Kasteel van hout / ende licht van Moskow, treckende naer 't Westen / ontrent
 „23. mijlen. De Stadt is gelegen op de vermaerde Sibiere Volguo.

Otwer. „ 't Landt van Twer, ofte anders Otwer, een bande grootste van Russien, heeft
 „een Stadt Twerde genoemt/ die veel grooter is / dan die van Moskow, van de-
 „welcke dese 36 mijlen gelegen is.

Pleskow. „ De Probindtie van Pleskow begrijpt 330 Italiaensche mijlen / ende is een
 „derdepart langher als breedt: de Hooft-stadt is Pleskow, groot ende mach-
 „tigh / met mupren ombangen/ waer af alle d'andere steden van Moscovien ont-
 „bloomt zijn.

't Groote
Nouograd. „ Het groote Nouograd is de grootste Probindtie van geheel Russien, nemende
 „sijnen name van de groote ende rijke Stadt Nouograd, die alle d'andere / aen
 „de Noozdt-zijde legghende / te boben gaet / al-hoe-wel den meesten hoop der
 „hupsen van hout zijn: dese Stadt licht ontrent 200 mijlen van de Baltise Zee /
 „ende 120 van Moskow, naer 't Zuylt-Westen toe / 36 van Pleskow, ende 40 van
 „Iuvanowgrad.

Volske. „ Het landt van Volske is gelegen tusschen Westen ende Noozden / ende heeft
 „op de stincker-handt het Kasteel Iuvanowgrad; ende het landt van Karel licht
 „van Nouograd 60 Poolse mijlen aen de Noozt-zijde: het streckt sich uyt tot de
 „Ijs-zee toe; ende is sijnen langhsten Somersden dagh twintigh upren ende
 „een half Soune-schijn; soo datmer als dan nautwelijcks gheenen nacht en
 „bekent.

Bieleieffior. „ De Probindtie van Bieleieffior ofte Biolysero, hebbende een Stadt van de selve
 „naem/ woort also genoemt naer het witte Meer/ by de welcke de selve gelegen
 is /

is / in welck Meyz doek een Fortresse ghesien wordt / datmen booz onwinbaer ,,
 acht / alwaer den Groot-bozft ordinaerlijcken sijn Chzesooz licht / ende naer ,,
 het welcke hy sich vercrecht / in tijde van noodt. Dit Landt is ghelegen van ,,
 Moskow ende het groote Nouograd ontrent 100. mijlen. Volokde is oock een ,, Volokde.
 Probintie / in dewelcke een seer sterke plaetse gebonden wordt / op dewelcke ,,
 den Groot-bozft oock somtijlen sijne Chzesoooren verboert. Het Hertoghdom ,,
 van Ioroslave, met een Stadt ende Kasteel van de selve naem / op de Kibiere ,, Ioroslave.
 Volguo, licht 46. mijlen van Moskow. Men stelt oock wel naer het groote ,,
 Nouograd de Heerlichheyt van Rostoun.

Het Landt van der Dwine, dzaghende sijnen name van een Kibiere daer het ,, Dwine.
 mede bespoelt wordt / was eertijds onder het reffort van Nouograd: Dese Ki- ,,
 biere heeft sijnen name gekregen van de tegenloop der Kibieren luch ende Su- ,,
 chave, want Dwine is in Russische sprake so veel te seggen / als twee. Al-hoe- ,,
 wel nu / dat dit Landt 100. mijlen breedde heeft / so en heeftet doch geen ande ,,
 re plaetse als Comogor, Pinegue, ende de Stadt Dwine in 't midden van de Pro- ,,
 bintie. Doch heeftet evenwel een seer goet getal Dorpen / maer seer wijt van ,,
 malkanderen gelegen / van wegen d'onbzychbaerheyt des Landts. De Son- ,,
 ne lucht daer in de mid-Somer / wanneer hy in Tropico Cancri gekomen is / 21 ,,
 uren en een half, so dat den nacht daer als dan den dageraet gelijc is: Maer in ,,
 de mid-Winter en schijnt de Sonne wederom niet meer / als 2 ure en een half. ,,

Men legt de Probintie van Sufdali met een Stadt ende Kasteel desselven ,, Sufdali.
 naems / tusschen Rostouw ende Volodimer. De Stadt Sufdali heeft een Bisschop- ,,
 pelijcke Stoel / ende was eertijts schoon ende volck-rijck / namelijk / wanneer ,,
 de Groot-bozften van Moscovien hun te Volodimer onthielden; maer nu isse by ,,
 na woest / van wegen de gestadige courssen der Tartaren. Het Landt van Wi- ,, VViathke.
 atbke, aen geen zijde de Kibiere Kamme, licht ontrent 50 mijlen van Moskou: is ,,
 eertijts den Tartaren onderwozpen geweest / doch wierdt gewonnen van Basi- ,,
 lio Magno, Groot-bozft van Moscovien. ,,

Permien is een seer groote Probintie / leggende ontrent 250. mijlen van Mos- ,, Permien.
 kow; heeft een Stadt met den selven naem / op de Kibiere Vischor ofte Vistoroy. ,,
 Den langsten Somers en dagh is daer van 18 uren. Het Landt van Iugre, Iuh- ,,
 re, ofte Iugarien, licht aen de Noozdt-zijde / van welcke kant de Hongerse eer- ,, Iugarien.
 tijds uytloopende / gantsch Pannonien vermeesterden / noemende 't selve naer ,,
 haren name Hungarien, of Iugarien. ,,

Het Lant van Petzore is seer langh / ende streckt sich uyt na 't Noozden en- ,, Petzore.
 de Westen / tot de Ps-Zee toe. d'Inwoonderen deses Landts hebben haren ,,
 langhsten dagh van 22 uren.

Den Moscoviter heeft noch onder sijn gebiedt de Czeremissen, die beneden ,,
 Nouograd leggen; ghelijck oock de Morduen, dicht aen de Volgno, beneden het ,,
 Neder-Nouograd. Daer zijn noch andere Landen aen de Noozdt-zijde ghele- ,,
 gen / die den Groot-bozft erkennen / als die van Obdore, Condore, Culomorien ,,
 ende Lap-landt, oock eenige Hordes uyt de Tartaren / als de Horde van Casan, de ,,
 Stadt Altracan, ofte Citracan, de Horden van Nahaicois, ende eenige andere. ,,

Om in 't generael te spreken van dit geheele Lant / is het vol Marasschen / ,,
 sijckachtig ende bochtig / niet seer bruchtbaer / van wegen de grobe ende wey- ,,
 nig gematigde locht / ende dat de velden sandig / nochte het Lant niet seer goet ,,
 en is; soo dat de granen daer somtijlen niet seer rijp en worden / om de groote ,,
 koude des langhen Winters wille; weshalven sy de schoben meest-tijds in ,,

„ hare Kacchel-stoven laten dzoogen. Niet te min hebben sy veel Korens/ende
 „ andere granen : Daer is noch Wijn-gaert / noch Olijf-boom / niet meer als
 „ Kerse-boomen / ende Note-boomen ; daer zijn wel Haselaers ende andere
 „ bzuchten / doch niet seer goet van smake. Het hooge Lant is vol Boffchen en-
 „ de groote Wildernissen / beset met hooge ende wylt-ghetachte boomen : Dese
 „ Boffchen zijn eenfdeels van het Hercinise Bofch. Men bint'er een groot ge-
 „ tal Elanden / Buffels / Bepren / Herten / Wolven/ ende booznamelijck veel
 „ Hasen. De Schapen zijnder veel kleinder als de onse. Daer zijn veel Honigh-
 „ hyen / die hun niet alleen in de oppgerichte Korven en onthouden / maer bus-
 „ len oock het hol der Boomen met Honigh in de Boffen ; De Hoozu-beesten
 „ zijn daer ten meesten-deele ongehoort. Het aerdrrijck draeght daer veel Wlas
 „ ende Kemip / 't welck in vele plaetsen van Europa verboert woerd om toulwen
 „ af te maecten. Alhier en is niet een Goudt / Silber / nochte ander Metael-
 „ mijne / behalven van Ifer. Daer zijn veel weyden / ende dien volghens een
 „ groote menigte van Bestiael ende vleys.

Kleyne Schapen in Moscovien.

„ Daer zijn veel schoone Kibieren / onder de welcke sommighe seer vermaert
 „ zijn / soo om de goede haert / als om de grootte der selver / ende veelhepdt der
 „ Wiffchen. De booznaemste die daer blieten / ende in 't Landt selve haren ooz-
 „ sprongh hebben / ofte 't selve besproepen / zijn Boristhenes, ghemeenlijck / De
 „ Neper genoent / De Nelter, welckers oozsprongh Herodoto onbekent is ghe-
 „ weest : maer by onsen tijde erkent by Dineperke, een Dozp in Moscovien, in het
 „ Bofch van Voulkonski. Dese Keviere naer 't Zuyden blietende / ende eerste-
 „ lijck bebachtigende de Stadt Smolenki, daer naer Kiovien, ende eenige ande-
 „ re Steden / van vele andere wateren bergroot zijnde / ontlast sich in Ponto
 „ Euxino, ofte Mare majori. De Turunti, tegenwoordigh de Dwine genoent / ent-
 „ de volgens de meeninge van Harbestein, Rubo, een gedeelte des Meyz Dwine,
 „ seer dicht by den oozsprongh van De Neper in het selvighe Bofch. De Rha, nu
 „ de Vulgou genaemt / ende de Edil is noch een andere Kibiere van Moscovien, die
 „ sijnen naem treckt van een Meyz / ghenoeemt alsoo / legghende 25 mijlen van
 „ Moskow, nae Lituanien. De Keviere Tanais, ofte van Donne, en komt niet van
 „ de Ripheische Bergen / gelijk sommighe geloof hebben / maer van een groot
 „ Meyz / dat in een Wildernis leghet / seer deun by de Keviere Tulle.

„ De Keviere Don, upt Moscovien komende / na dat hy een groot stuck weeghs
 „ geloopen heeft / loopt weder ten Oosten in malkander / ende maect de Ma-
 „ rassen / diemen Meorides noemt / ende nu Temerindes genaemt. Dese Kevie-
 „ re heeft vele Fisch / ende schoone groene Oeveren langhs henen / beset met
 „ heerlijcke Oost-boomen ende wel - smaekender wortelen. Herbesteyn seght /
 „ dat dese Keviere in den Herfst dermaten toe-neemt ende wast / datse bequaem
 „ is / om veel geladen Kroomans Schepen te dragen.

„ De Kibiere Ocque neemt sijnen oozsprongh in 't landt Mscenek, alle 't landt
 „ dat van haer besproept woerd / bzuichtbaer makende : Is seer visch-rijck / en-
 „ de meer van waerden / dan d'andere Moscovische Fisch. Daer zijn daer-en-
 „ halven noch meer andere Meyren / welcker sommighe seer groot zijn : want be-
 „ halven de Meyren Volgou, Dwine, ende andere / upt de welcke de Moscovische
 „ Kevieren haren oozsprongh nemen / sietmen daer noch het Meyz van Ilmen,
 „ lanck zijnde 12. duysche mijlen/ende 8. bzeet.

Nauwer aen-
 merckinge
 op de gestal-
 tenisse des
 Landts.

„ Maer laet ons de gestaltenisse deses Landts noch een weynigh beter parti-
 „ cularisieren : Het is gewis / dat in het Landt van Volodimer het Lant so goet
 „ ende

ende vruchtbaer is / dat een mudde Tarwe gezaept zijnde / somwijlen 20 jaer 25 „
mudden booztbrznght.

Wel is waer / dat het Landt van Rhezan veel vruchtbaerder is / ende meer „
opbrzngt dan alle d'andere die onder den Moscoviter behooren / aengesien men „
seght / dat somwijlen een gesaepht koozniken wel twee apren / jaer meer / boozt- „
brzngt. In dit Landt is oberbloet van Honigh / Vis / Gebogelt / Harmijnen / „
ende dierghelijcke Dieren : oock is het Oost alhier veel beter / dan in gantsch „
Moscovia. In dit Landt neemt de Keviere Don sijnen doozsprongh.

Het Hertoghdom van Smolensko heeft veel wijde Bosschen / upt dewelcke „
een groote toeghichte van Dellen gebrzacht worden. Maer soo wy aenmercken „
de Provintie van Volkse, wy sullen aldaer een wonderlijcke saecke vinden ; „
aengesien men boozt gewis houdt / dat de Dieren / diemen aldaer brznght / hoe- „
danigh van verwe / ofte coleur die oock zijn / terstondt / nae dat'er maer een „
weynigh tijds gewoont hebben / gantsch wit worden.

't Landt Bieleziori is byna gantsch vol Bosschen ende Marassen / 't Landt „
van Rostow heeft vruchtbaere Ackers / oock veel Sout ende Visch.

Het Landt van Dvine is gantsch onvruchtbaer : doch heeft daer tegen veel „
Visch / ende wilde Dieren. Aen de Zee-kanten deses Landts zijn veel witte „
Beyren / die sich veel in Zee onthouden / soo 't Landt-volck selve upgeeft.

Whiatke is onvruchtbaer / ende marassigh : maer daer is een groote menigh- „
te Honich / Visch / ende wildt Gediert.

De Provintie van Permien en draeght gheenigh koozn / doch in bergeldt- „
daet van dien hebben sy een groot getal Herten ende andere Dieren.

In 't landt van Pezore bindtmen veel groote Bergen / ende eysselijcke klip- „
pen / welke de oude Ripheas noemden / ofte Hyperboreas, op de welke altydt „
veel sneeuw licht. Sy hebben soodanighen hooghte / dat sommighe 17 daghen „
werck gehadi hebben / om daer boven op te komen / ende noch op den top niet „
en waren. In dit Landt en wast gheen koozn / maer men winter veel wilde „
Beesten.

De gene die sich eertijds in de Stadt Moskow onderhielden / hadden een se- „
kere ghewoonte / die de successie der Groot-bozsten te mael bernieticht heeft ; „
Daer was een grooten vierkanten steen op 't midden des Marchts / ende soo „
pemandt daer op konde komen / sonder afgeslagen te worden / die behieldt het „
ghebiedt ober de Stadt. d'Inwoonderen van jaloufse en vonden / soo dat de gene / die oock de „
aldermededoogenste met hare vrouwen waren / ghenoodtdrucht wierden hun „
eens of tweemaal ter weecken te slaen / om haer te brzeden te stellen / ende eeni- „
ge bersekeringhe van hare goede genegentheydt t'haerwaerts te geben : ende „
boozt dit middel waren alle twisten gedempt.

Sommighe schryben / dat de Moscovijse vrouwen eertijds bitterlijcken „
weenden / ende sich heftelijck beklaeghden ober hare mannen / wanneer sy haer „
niet menighmael en sloegen / geloovende datse haer niet lief en hadden / nadien „
sy aen haer geen tercken van jaloufse en vonden / soo dat de gene / die oock de „
aldermededoogenste met hare vrouwen waren / ghenoodtdrucht wierden hun „
eens of tweemaal ter weecken te slaen / om haer te brzeden te stellen / ende eeni- „
ge bersekeringhe van hare goede genegentheydt t'haerwaerts te geben : ende „
boozt dit middel waren alle twisten gedempt.

De Moscoviters zijn ten meestendeele robust en vaerdigh / van middelbare „
stature / vierkantigh van schouderen : dzaghen gaerne langhe vaerden / oock „
lange ongeploeyde Kocken / die hun hangen tot op de hielen / met enghe mou- „
wen / na de wijze der Honghersehen ; gemeenlijck wit oft azuyr-berwigh zijn „

Vreemde
verkiefsinghe
eens Opper-
hoofds onder
den Mosco-
viten.

„ hare kleederen/dzagen roode bzoftiens/tot de kuyten toe/ met hooge hieften/en-
 „ de fpijckers daer in geflagen. Dit is onder hun nu een goede ghewoonte/ dat
 „ een peber fich kleedt na fijnen ftact / ende volgens de ordonnantien des Groot-
 „ vorfts / die een vegelijcken geordonneert heeft hoe hy fich kleeden moet. Tot
 „ wapenen gebuycken fy Pijl-kokers/Boghe/ Hallebaert/ Swijn-fpijck/ lan-
 „ ge Meffen / ende groote ftocken met dick loot aen de epnden verftien / ghelijck
 „ men eertijds in Grieckenlandt gebuyckte. Het voet-volck dzaeght oock Lan-
 „ cten : zyn niet lange Harnaffen gewapent / dzagen oock Helmen ende Stozm-
 „ hoeden : gebuycken Hangerfche Paerden / die gelubt zyn / kleyn ende licht
 „ gewapent. Sy rijden als de Tenetten / ende fchieten oock bluchende met pij-
 „ len/ feer behendelijck : soo haest als sy beginnen te bluchten / en hebben sy geen
 „ hope ergens meer in/ dan in hare blucht : zynde oock van den byanden onder-
 „ haelt/ en verweeren sy hun niet/ noch en ftermen hun nimmermeer om 't leven
 „ bidden/ ofte om eenige genadige handelinghe. Sy leven feer ellendelijck/ dzinc-
 „ kende niet dan Bier/ Meede ofte Water / want hun niet veroorzloft en is pets
 „ te dzincken/ dat dzoncken maecht/ behalven twee of dziemael des jaers. Be-
 „ halven dit / soo zynde noch beftwaert met een groote ende onberdzageliche fla-
 „ vernye/ want den Adel ende de groote zyn den Groot-vorft onderwozpen / de-
 „ welcke daer mede handelt / gelyck als met fijne flaven; wederom soo wozt het
 „ gemeyne volck van den Adel ende groote geprannifceert. Den aert der Mos-
 „ coviten is in fich felven feer trouweloos ende bedriegelijck ; ontfien fich oock
 „ niet hare epgene maghen ende bloetberwanten te bedriegen / wanneer sy daer
 „ maer boozdeel by en verftaen. Het recht wozt gemeynlyck den meestbediende
 „ verhocht ; oock en wozt den gemeynen fterften luyden niet toegelaten den A-
 „ del aen te fpreecken / want die hun feer wepnigh vercoont/ende dat om te meer
 „ authoriteyts ende aenftiens onder hun te verkrijgen.

Moscoviten
zijn trouw-
loos ende be-
driegelijck.

Vande her-
trouwinghe
der vrouwen.

„ De vrouwen zyn aldaer gemeynlyck met veel Peerlen koftelijck opgetoyt /
 „ dzagende die boven al aen henre ooren. Die booz de tweedemael vertrouwt /
 „ wozt booz redelijcken kups gheacht / doch tot de dertdemael kommende / wo-
 „ den sy oneerlijck ghehouden : dit grijpt oock plaets in den mannen : Het volck
 „ is meefstendeel feer genepgh tot hoerderye ende dzonckenschap. Dzagen goe-
 „ de forze booz den fiecken. In plaerfe datse boozmaels geen gemunt geldt en
 „ hadden/ gebuycken sy nu fulcks. Hare fpzake was Slabonifch / doch dooz
 „ andere fpzaken soo verbzoken / dat de Moscoviten ende Slavoenen malkanderen
 „ niet verftaen en konnen.

Maer fpzake.

„ Den Groot-vorft en veroorzloft fijnen onderdanen niet uyt fijne landen te
 „ vertrecken/ 't welcke maecht / dat de Moscoviten geen andere wereldt kennen/
 „ als haer landt / ende niet ghelooben datter een ander Prinze zy die soo mach-
 „ tigh is als de hare. Sy hebben onder hun noch Mebercijn / noch Apoteec-
 „ kers.

„ De Moscoviters hebben groote menighte van Glants-bellen / oock van Her-
 „ ten/ Bepzen / Wolven ende Marters / die sy den Europifien kooplyuden duer
 „ genoegh verkoopen; ghelijck mede haer vlas ende Kennip / diemen feer goet
 „ hout. Sy verkoopen aen den bzeemdelingen oock een menighte van Honich
 „ ende Was. Daer is een Haven/genoemt S. Nicolao, almaer eenen grooten han-
 „ del gedreven wozt/vernits de groote aenkomfte der Schepen die aldaer is.

Van de in-
komsten des
Grootvorfts.

„ Wat de rijckdommen des Groot-vorfts belangen / die kanmen licht reke-
 „ nen groot te moeten zyn / nadien hy zynde Heer ende meefter abfoluyt van alle
 „ dingen/

dingen/ sich behelpt met den arbeet sijnder onderdanen/ oock met soodanigen „
deel haerder goederen/ als hem goet dunckt. Hy neemt vooz hem de beste ende „
alderkostelijste Wellen/ die in sijn landt gebonden worden/ maecht oock sijn „
portie na sijn believen. Alsoo doet hy oock met de Dis/ van alderhande soorte. „
De wellen verkoopt ofte verschenckt hy/ ende de Dis wort gedzooght/ ende be- „
waert tot provisie der Fozteressen. Niemant en mach ter Markt pet verkoo- „
pen/ vooz dat des Princen goet eerst verkocht is. De plaetsē/ daer den meesten „
koophandel gedreven wort/ ende die hem 't meeste profijt opbrengen/ zijn Altra- „
can, op de Caspise Zee/ alwaer men de Koopmanschappen uyt Persien ende Ar- „
menien aenkomen siet : S. Nicolao op de golfe van Gramic, alwaer de Engelsche „
ende Hollantsche Schepen aenkomen/ geladen met koper ende andere wa- „
ren/ die van daer na Vologde verboert worden. „

Wanneer de Ambassadeurs des Groot-vozfts wederkeeren in Moscovien, „
neemt hy haer af de geschenken/ die sy van andere Princen ontfangen heb- „
ben/ haer in wisselinge daer tegen pet anders ghebende/ weynigh waerdigh „
zijnde/ oock somwijlen niet met allen. Spndelijck hy trecht alles tot hem/ wat „
hy schoons ende goets in sijnen staet ende landen vint. Vyt welke oorzsaechen „
gelooft wort/ dat hy eenige Thesoren heeft op de Kasteelen van Moskow, Ia- „
rosslave, ende in 't witte Meyr. Men de zijde na Lijflandt heeft hy noch eenige Pac- „
hupsen van Zout die hem jaerlijcks wel een tonne Gouts opbrengen. Daer „
wort oock veel koren uytgesonden na Zweden, Denemarcken, ende andere ge- „
buzlanden; oock na de Caspise Zee/ ende Mari majori. Als mede veel Wser/ „
Det/ Hout/ Assen/ Kennip/ ende alderhande Wellen; van alle/ 't welke (als „
verhaelt is) hy seer groote sommen gelts trecht.

De Soldaten/ ten oorlogh treckende/ ofte wederkeerende/ en worden niet „
geaggiert/ maer krijgen eens vooz al ontrent vier stupvers de man: soo dat „
alle 't principale des buyts ende allerley Koopmanschappen onder sijne handt „
blijft. Siet daer 't ghene men in 't kortz van deses Princen rijckdom kan be- „
schrijven/ laet ons komen tot sijne sterckten.

't Is een gewisse saecke/ dat de coursen der Tartaren, Precopiten, ende Nor- „
gayen (die nimmer stil konnen zyn/ noch hare geburen in rust laten/ maer ne- „
men geheele volckeren met hun/ die vooz slaven den Turcken ende andere ver- „
koopende) oorzsaecke zyn/ dat Moscovien gantsch ontbloot is van volck. Oock „
hebben de groote aenlagen der Groot-vozften in vergelegene landen/ Mosco- „
vien van volck seer verzwacht. Want sy hebben voozwaer de palen huns heer- „
schappys seer wijde uytgestreckt/ doch hare Sterckten geensins daer mede „
vermeerdert.

Het merendeel der Moscovijts gebouwselen/ zyn van in-een-geboeghde „
Balcken/ vermenght met aerde in 't midden: Sy maecken oock veel jords „
hare Coorens van Balcken/ die soo sterck zyn/ datse alle soorten van Artille- „
rye verdragen konnen/ hoe groot ende swaer die oock zyn. „

De Sterckte des landts bestaet eensdeels in de veelheydt der Marassen „
ende Ribieren/ anderdeels in de veelheydt der groote Wildernissen. Zoo „
zijn oock de Moscoviten ghelwoon de ghebuer-landen haerder vanden „
gantsch woest te laten/ op datter groote Bosschen wassen mogen/ (het „
welcke altydt seckerlijcken ghebeurt/ van weghen de vochtigheydt der „
aerde) ende dat sulcks den steden ghelijck als een Dal zyn. Dit heeft „
den Polacken oock vele moepten ghegheven/ vermidts/ wanneer sy „

op haer byanden landt trecken wilden / sy ghenoodtsaecht waren de Wosfchen af te hacken / 't welck hun veel tijds ontstal.

Men vindt'er oock sommige Fortrefsen gemaecht half van steen / half van soden / doch sonder flanckeringen / gelijk als zijn die van Moskow, Nouogrod, Pleskow, Porkow, Staricien, ende Slobod van Alexander, ende van Smolenski: Maer de mueren der sterke plaetsen zijn meest-tijds ghemaecht van groote Balcken / diemen in sulcker boegen by een set / datmen daer in 't midden wat sedige plaets laet om met aerde aen te stoppen / diemen op 't beste ende sterckste by een verskert ende boeght / latende daer eenige schiet-gaten in booz de Musketters: dese maniere van tegenweer is goet genoegh booz 't gheschut / doch en wederstaet geen byer.

De Onderdanen des Groot-bozsts dienen haren Prince ter oorloge in sulcker boegen / datse meer toonen bezeeft te zijn van ghestrafte te worden / soo sy misdoen / als datse eenige dapperheydt ofte couragie hebben.

Hare Capiteynen zijn sy geern ghehoorzsaem / oock op 't eenigh oogh-gewinck verdzagen sy gewilligh allerley onghemack / vzeesen oock noch koude / noch regen / verdzaghen den hunger beter als pemandt ter wereldd / ende zijn met wepnigh te vreden. Deshalben men geloof / datse bequamer zijn om een Fort te bewaren / als om een Weldd-slagh te doen.

De boornaemste ende gewichtighste sterckten deses Prins bestaen in Kuyperp / doch is 't swaer om weten / hoe veel volcks hy opbrengghen kan: doch en geloove ick niet / dat hy (gelijk sommige willen) 300000. te velde soude konnen brengen / vermits syn Landt veel te woest is / ende op vele plaetsen onbezout light.

De Kuyperpe / boornemelijck die een wepnigh van middelen zijn / gebzupten Harnassen / ende Helmen / gemaecht van sijne Platen / die upt Perffen konnen; besigen oock de Lancie. d'Andere dzaghen Kasacken van Katoen; die dermaten ghevoert ende ghestickt zijn / datse de schoten der pijlen wederstaen konnen: Hier van boeren sommige den Boge / andere het Koer; ende alle het Kappier ende Poignart.

Het is ghelwis / dat den Groot-bozst van Moscovien soo absolutelijcken over sijne Onderfaten disponeert / als eenigh Prince ter wereldd: gelijk alreede upt eenighe puncten deses Discours genoeghsaem gebleken is: aengesien hy alle macht over haer leven ende goederen heeft: wordt oock dermaten ontzien / dat / wannere hy pets geboden heeft / men daer tegen niets doen en mach / nochte en soude niemandt eenige klachte daer over derben doen. Om sich in dese authoriteyt te onderhouden / gebzupcht hy een seer groote sozge ende wonderlijckhe konste: want eerstelijck / soo en is niemanden sijner Onderdanen beroozloft upt sijne Landen te vertrecken / sonder boozgaende berlof / op berbeurte van den hals. Hieromme en wordt oock niemandt van syn volck gebonden / die ter Zee vaert; en derben / noch en mogen oock geenen Ambassadeur aenspreken / noch sich van eenen vzeinden Medicijn in hare siekten laten dienen / sonder alhooren hier toe eerst berlof te hebben. Hy pooght oock om sich vol Majestepts te toonen / dooz Heerlijckheydt in Kleedinghen / ende staet van eerstepende Scharen; aengesien dat hy (boegende byna de Wiffchoppelijcke graviteyt met de Konincklijcke) een Nijter op het hooft dzaeght / verciert met seer schoone ende kostelijcke Peerlen ende Gesteenten: soo hysse niet op het hooft en heeft / soo staetse booz hem in synen Thyoon / verandert oock dickwils om sijne

Groote souvereine Monarchale macht des Groot vorsts van Moscovien,

sijne mogentheydt ende rijkdom te betoonen. In de handt draeght hy gelijk
 een Bischops-staf / seer kostelijck. Sijnen kroch is langh / gelijk des Paus'
 is / wanneer hy tot de Pontificale Kappelle tredet ; ende de vingeren vol ko-
 stelicke bagguen. Aen de rechterhant hout hy het Beelt Iesu Christi, ende op
 't hooghste sijns Stoels dat van de Maegt Maria. In sijn Kamer ende booz-
 Kamer sietmen mannen staen / die tot den voeten toe in Gout gekleet ende be-
 deekt zijn. Op dat oock niemant meer weten en soude / als hy / en zijnder
 anders geen Scholen als om te leeren lesen ende schryben ; nochte men leester
 anders niet dan de Cuangelien / ende het leven van eenigen Sant / ofte eenige
 Homilie S. Ioannis Chrysoftomi, ofte van pemandt anders. Soo pemandt sich
 oock bepnsde verder te willen gaen in wetenschappen / die soude dadelick van
 eenigh quaedt booznemen verdacht zijn / ende soude zijn doente oock niet on-
 gestraft blijven : alle 't welke den Groot-bozst onderhouden doet / op dat nie-
 mandt van de sijne meer / jar oock niet soo veel en wete. Hier uyt spruyt het
 dat de Secretarisen ende den Opper-Kancelier niets en schryben noch en
 antwoorzen aen den Ambassadeurs van vzeemde Prinzen / van 't gheue den
 Groot-bozst hun te voren dichtbeurt. Men noemt nimmermeer den name des
 Groot-bozsts in eenighe affairen die men verhandelt / oft peder heft sich met
 grooter eerbiedigheydt ober eynde : Het selfde geschiedt oock aen Casel / wan-
 neer hy pemandt te drintcken biedt / ofte uyt sijn Schotel te eten noodight /
 ende in vele andere dierghelijcke boozballen. Men leert hun oock van jonghs
 op van haren Prince te spreken ende te estimeren / als van eenen Godt. Godt
 alleen (segghen sy) ende den Groot-vorst weet dit. Onsen Groot-vorst weet alles.
 Alle 't welvaren ende ghemack , dat wy ghenieten , komt al van den Groot-vorst. De
 Onderdanen dan aldus in dese eerbiedigheydt onderwesen zijnde / ende siende
 soo veel mogentheydts ende Majestepts in haren Prince / ende geenen anderen
 kennende / eeren ende gehooznamen hem / niet als Onderdanen / maer als Sla-
 ven ; hem achtende niet als haren Prinz / maer als haren Godt. In Mosco-
 vien en is geenigh Heer van namen / gelijk in andere rijcken / als Hertogen /
 Baronen / ende dierghelijcke / ende soo hy pemanden octropeert de possessie
 van eenigh landt / dat en erst niet op sijne nakomelinghen / 't en zy den Prin-
 ce wil : ende al-hoe-wel hy dese heerlijckheydt wechgegeuen heeft / soo en la-
 ten daerom de Boeren niet hem een deel haerder vruchten te betalen / ende
 hem om niet te arbeypden. Eyndelijck / het dependeert alles van den wille des
 Groot-bozsts. Ten aensien der t' samen-sweeringen / ende om te beletten dat
 dier geene in sijne landen aengbericht en worden / verboert hy gantsche ghe-
 slachten van d' een plaets in d' ander / ende sendt d' een ende d' ander verre van
 huys in Garnisoen gelijk als in ballingschap.

De Russen ende Moscoviters hebben het Christen-geloobe ontfangen van
 de Grieken / onterent den Jare 987. of / so sommige willen / in den Jare 942.
 Te voren baden sy den Afgoden aen / die sy doen met soodanigen bymoedig-
 heydt verlieten / dat sy t sedert altijds in den Godts-dienst volhardt hebben ;
 niet teghenstaende sy hy de selve dooz verloop des tijdts vele Superstitien ge-
 boeght hebben. Sy seggen / dat sy ende de Grieken alleen ware Christenen
 zijn / ende d' andere afstreders van d' eerste primitive Kercke / noch sich aen de
 seben Heplige Synoden niet en houden. Sy sprecken de Slavoensche spraec-
 ke / ghelijck oock de Polacken ende Lithouwers / in welke spraecke sy oock
 hare Missen ende Ceremonien telebzeren / menghende daer onder somwijlen
 „ eenige :

Spreek-
 woorden der
 Moscoviters
 tot groot-
 achtighe des
 Grootvorsts.

eenige gefangen / ende 't Euangelie ende d' Epistel in 't Griex. Den Joden
 „ zijn sy up'ter maten hatigh / dien sy oock geene woonplaetse onder haer en bez-
 „ gunnen. Sy achten 't booz een groote misdaet / een half te dooden / ende van
 „ sijn vleesch te eten. Sy bewijfen S. Nicolao seer groote eere / welchers lichaem
 „ (soo sy seggen) by hun seer sozghbuldelijcken ende met grooter eerbiedinge bez-
 „ waert wort. Wanneer sy booz by een Klooster ofte Kerck passeeren / te Paerde
 „ zijnde / sullen sy af-dalen / gelijk of booz eenigh kirups / waer af hare straten
 „ ende wegen vol zijn / op hare knyen ballen / haer kirupende / segghen op hare
 „ spraecke / Miloy Hospodi, Miloy Hospodi, Miloy Hospodi, dat is te segghen /
 „ Kyrie eleyson, Kyrie eleyson, Kyrie eleyson : Heere, ontfermat u onser. Sy en der-
 „ ven in de Kercke niet komen / maer blijven daer buyten / wanneer sy met hare
 „ vrouwen hebben te doen gehad / booz en al eer sy hun gewasschen ende geba-
 „ det hebben. In 't celebzeren der Misse / zijn sy gekleet als de Roomsche Prie-
 „ steren : maer eene haerder Missen duert soo lange als twee van d'andere / en-
 „ de spreucken die upt in hare spraecke. Daer zijn altydt twee ofte drie Diaco-
 „ nen ontrent / die gestadigh singen Miloy Hospodi ende Alleluya, ende alle d'om-
 „ standeren singen met haer / dickmaels het teycken des kirups booz haer staen-
 „ de. Sy gebzupcken Wasse-keerffen / Beelden / ende andere dingen / gelijk
 „ inde Roomsche Kercken / ende voornemelijck Wshewater ende gesegende Sout.
 „ Op 't eynde der Misse depl't den Prierster seckerre kleyn gesegende Broode-
 „ kens onder den volcke / 't welke sy alle met grooter eerbiedigheyt ontfangen
 „ ende medegebzagen hebbende / poghen ten minsten een kleyn stuckken daer af
 „ aen elck van haer huyfgesin mede te deplen.
 „ In de Kloosters segh'timen Misse met den dageraet / by dewelcke alleen het
 „ manvolck komen mach / ende sommige upt grooten puer tot de Godtsdienst
 „ blijven den gantschen nacht met de Monicken in de Kercke / die den Heere ge-
 „ stadelijcken Lof-sangen ende Psalmen singen.
 „ 's Gelycks zijnse oock seer deboot in hare dinghen : want sy en sullen nint-
 „ mermeer upt haer hups schepden / of sullen knielen booz een kirups ende Ma-
 „ rien-beeldt : 's gelycks oock aen hare Tafelen.
 „ De Processien zijnder oock seer in gebzupck : ende hoe houdt dattet oock is /
 „ soo en latense eventwel niet een groot stuckweeghs te gaen.
 „ Den Doop word't by hun gebzupckt gelijk als by de Paus-gesinde / behat-
 „ ben dat sy seggen : Dat het Kint gedoopt werde ende in dese Fonteyne, in den naem
 „ des Vaders, &c. Het Sacrament van Penitentien wort bedient by den Biecht-
 „ vader ende Boerbaerdige / die ober eynde blijft staen in 't midden des Tem-
 „ pels / sonder opt te gaen sitten. De voldoeninghe is daer seer ghemeyn ende
 „ scherp onder hun.
 „ Alle Jaren gaen sy eens ten H. Sacramente / 't welke booz den siecken al-
 „ leen op den Witten Donderdagh geconsacreert word't / ende in de Kercke met
 „ grooter eerbiedigheyt bewaert / onder de eenige specie des broodts.
 „ Sy eeren de afgestorven Heylighen seer / ende roepen deselbe aen / op datse
 „ Godt booz haer bidden souden ; maer sonderlinghe eeren sy S. Nicolaum,
 „ wiens Beeldt in de Stadt Massovien is / ende den Prince doet alle nachtent /
 „ ter plaetsen daer het is / veel broodts offeren / oock vleys ende andere dingen /
 „ 't welke daer naer onder den Kerck-Priesteren bedep't wort.
 „ Dicht by dese Kerck is noch een ander Klooster / gheenaemt S. Trinitatis,
 „ alwaer ghestadigh heen 200. Monicken gheboet worden. In de Kercke
 „ „ deses

deses Kloosters licht begraben het lichaem S. Ignatii.

De Monicken zijn al te samen van de ovdze S. Basili, ende leven seer strenge-
lijck; gelijck als oock de Heremijten: men soude oock in 't Landt geen 2 of 3
mijlen reysen konnen sonder een Klooster te binden.

Den Priesteren is veroorloft eenmael te trouwen / maer de vrouwe gestoz-
ben zijnde / moet sy Weduwenaeer blijven / sonder te moghen ten tweedemael
vertrouwen.

Sy verachten het Dagebyter / ende nochtans bidden sy in hare Missen vooz
de afgestozden geloobige Zielen.

Sy hebben onder hun oock eenen Opper-bisschop / van den welcken de
Geestelickheyt ende alle Bisschoppen dependeeren. Desen dragen sy soo veel
eere op / als de Roomsche gesinde haren Paus.

Desen Opper-bisschop behoorde (nae haer geboelen) te dependeeren van den
Patriarch van Constantinopolen: doch en kan sulcks nu niet gheschieden / ober-
mits de vbandtschap der Landen: Doch laet desen Opper-bisschop alle Jaer
een Synodus houden / op 't welke sich laten binden alle Bisschoppen ende
andere Prelaten / die haren Bisschops-staf vooz hun laten dragen / gelijck de
Legaten des Paus gewoon zijn het Krups vooz hun te laten draghen: ende is
een peder ver geselschapt van sommige Geestelijckheyt ende Dienaren.

Niemandt en komt tot den Bisschoppelijcken staet / of sy en zy eerst Mo-
nich geweest. Den Groot-vorst en resolbeert noch determinieert geene saken
van gewichte / sonder het advies des Opper-Bisschops.

In de Vasten vasten sy seer strengelijck / niets gekoocht etende / 't en zy vooz
sietke: ende duert hare Vasten een weeck langher dan de onse. Beduerende
den Advent doen sy 't selve / noemende dien de Vasten van S. Philippus. In alle
welcke dinghen den Prince alsoo sorgghubdelijck ende pbertigly nabolghet / als
hem jemandt vooz gaet.

De Mozduoifers / woonende op de Frontieren van Moscovien, ghebruyt-
ken de bestrijdinge / eben gelijck de Turcken ende Joden. Sy en aenbeden gee-
ne Afgoden / als de Heydenen / noch en laten sich oock niet doopen / als de
Heydenen. Sy leven na de Wet der natueren: aenbeden oock eenen eenigen
Godt / als Schepper des Werelts: Sy gaen weynigh op stract of op den vel-
de / maer daer komende / eten ende dzincken sy 't samen / Gode alle de eerstelin-
gen opofferende van 't gene sy eten en dzincken moeten / dat selbige na den He-
mel toe werpende. Dat selve doen sy ooc van alle 't geef dat sy plucken en iscen.

Den Godf-
dienst der
Morduoifers.

Vervolgh van de Voyagie.

Den 15. Septembz is zijn sy de Ribier afgeharen met een Lodgie nae Ian
Cornelisz schip / dat ontrent een half mijl van daer lagh / ende 's namiddags zijn
sy met het schip de Ribier bet afgheseylt tot ontrent halber weghe / ende ypt de
enghde. Den 18. ontrent de Ooster Son zijn sy ypt de Ribier van Cola t'seyl
ghEGAEN op Godts genade naer huys toe / ende 's anderdaeghs ontrent Wester
Son vooz Wardhuys ghekomen / daer sy 't ancker lieten vallen / om dat Ian Cor-
nelisz daer noch goet moest innemen / ende blebender tot den 6. Octobz is / op
welcken dagh sy ontrent den avondt van Wardhuys afsoeren / ende quamen
den 29. Octobz is in de Maes / met een Oost Noort - Oosten wint / ende 's moz-
ghens daer nae te Maes - landt - slups te lande / reysden alsoo vooz Delft / den

Gaen t'seyl
naer huys
toe.

1597.

Haegh ende Haerlem / ende quamen den eersten dag Novemb. ontrent middag tot Amstelredam / met de selvige kleederen die sy op Nova Sembla ghezaghen hadden / met bonte mutsen van witte Dossen / ende ginghen in tot Pieter Hasselaer, die een van de Beluint-hebbers der Stadt van Amstelredam geweest was / tot uptrustinge vande twee Schepen / te weten van Jan Cornelisz en onse Schipper. Als sy nu daer ghekomen waren / daer van menigh mensch verwondert was / want men haer al over langhe dood gereekent hadde : ende dat gherucht nu over de Stadt verspreyende / soo is de tijdinge van haer komste mede gekomen in 't Princen Hof / aldaer op die tijt mijn E. Heeren de Cancellier ende Ambassadeur van den aller-doozuchtighsten Koninck van Denemarchen / Doozweghen / Gotten ende Wenden over tafel sat. Verhalven zijn sy terfont derwaerts ghehaelt dooz mijn Heer de Schout / ende twee Heeren van der Stadt / ende hebben aldaer hooz den hoornoemde Heer Ambassadeur ende den Heeren Burgheemeesteren vertellinghe ghedaen van haer reysen ende wederbaren / ende zijn daer nae elck nae huys ghegaen die daer t'huys hoorzen / maer die daer niet t'huys hoorzen zijn in een herberghe gestelt sommige dagen / tot dat sy haer gelt ontfangen hadden / ende daer nae is elck sijns weeghs geryest.

De namen van de ghene die van dese reyse wederom ghekomen zijn.

Jacob Heemskerck, Commijs en Schipper.	Jan Hillebrantsz.
Mr. Hans Vos, Barbier.	Jan van Buysen.
Laurens Willemsz.	Gerrit de Veer.
Pieter Cornelisz.	Lenaert Hendricksz.
Pieter Pieterz Vos.	Jacob Jansz Hooghwout.
Jacob Jansz Sterrenburgh.	Jacob Evertsz.

F I N I S.

Dese ende alle voorgaende onderfoeckingen noch niet gheluckt zijnde, soo hebben de Bewinthebbers van de Oost-Indische Geotroyeerde Compagnie, in 't laetste van Meert 1609. weder uytgonden, om de passagie by het Noordt-Oosten, ofte Noordt-Westen naer China te soecken, den kloecken ende vermaerden Engelschen Pilot Herry Hutson, met een Vlie-boot, wel voorsien, en met 20 mannen so Engelsche, als Nederlanders bemant, gelijk uyt het vervolgh te sien is.

Desen Herry Hutson is uyt Texel uytghebaren den 6. April 1609. ende hy dobbelde de Cabo van Noozweghen in den 5. Mey / ende hy hielt sijnen cours nae Nova Sembla lanckis de Noozdtische Custen / maer bondt aldaer de Zee soo vol ys / als voozgaende jaer ghebonden hadde / soo dat sy de hope van dat jaer aldaer den moet verlooren : waer over om de houde / die eenige die wel in Oost-Indien geweest waren qualijck herdueren konden / zijn sy twistigh geworden

worden onder den anderen / zijnde Engheleche ende Nederlanders / waer ober de Schipper Hurfon hun boozhieel twee dinghen / d eerste was te gaen / op 40 graden nae de Custen van America / hier toe meest beweeght dooz Bzierven ende Caerten / die een Capiteyn Smith hem uyt Virginia gesonden hadde / daer mede sy hem aenwees een Zee om om te baren hun Zuydtsche Colonie aen de Noozdt-zijde / ende van daer te gaen in een Westerslyche Zee / dat welcke so't also geweest ware (alsoo erbarentheyt tot noch toe contrarie wijst) soude een seer bozderlyche saecte geweest hebben / ende eenen kopten wegh om in de Indien te baren. Den anderen boozslagh was / den wegh te soecken dooz de Strate Danis, dat welcke sy generalijcken bestooten / dies sy daer den 14. Mey derwaerts nae toe sepiden / ende quamen met goeden wint den lesten Mey aen 't Eylant van Faro, daer sy alleenlyck 24 uren oberbrochten met versche water in te nemen / bertreckende / boeren tot den 18. Julii tot op de Custen van Nova Francia op 44 graden / daer sy moesten inloopen / om eenen nieuwen boozmast te bekomen / den haren verlooren hebbende / die sy daer bonden ende opstelden / sy bonden die plaets beguaem om Cabbelsaentw te vanghen / als oock om traffique van goede Hupden ende Pelfsen ofte Weyeringhe / dat aldaer om een kleyn dingh te bekomen was / maer het schip-bolck leefden qualick mettet landt-bolck / dinghen met gewelt nemende / waer ober sy twistigh onder den anderen werden / de Engelsche bzeesende dat sy vermant waren en de weeckste / ende daeromme bzeesden boozder te versoeken / aldus scheyden sy van daer den 26. Julii / ende hielden de Zee tot den derden Augusti / ende quamen by Landt op 42 graden : Van daer boeren sy boozder totten 12. Augusti / quamen weder by Landt op de Latitude van 37 dyp quart / van daer hielden by 't Landt / tot dat sy quamen op 40 en dyp quart graden / aldaer sy bonden eenen goeden inganck tusschen twee hoofden / ende boeren daer inne den 12. September / een alsoo schoonen Riviere als men konde vinden / wijt ende diepe / ende goeden anchor-grondt / eynde-lyck quamen op de Latitude van twee-en-beertigh graden ende beertigh minuten met hun groot Schip. Van haer Schip-boot boer hoogher in de Riviere. Dooz in de Riviere bonden sy kloeck ende weerbaer bolck / maer binnen in het upterste bonden vriendelick ende beleest bolck / die veel lijf-tocht hadden / ende veel Dellen ende Pelterpen / Maerters / Dossen ende veel ander commoditeyten / Voghelen / Druchten / selve Wijn-druppen / witte ende roode / ende handelden beleesdelijcken metten volcke / ende brochten van als wat mede / als sy nu onterent bystigh mijnen hoogh op de Rivieren geweest hadden / zyn wedergekeert den 4. Octobris / ende hun weder ter Zee begheben : daer hadde meer konnen uptgerecht worden / hadde daer goede wille in 't schip-bolck geweest / ende mede gebzeck van eenighe noodzuyt sulcks niet verhindert. In Zee hebben hun beractsaeght / ende waren van verscheden opinien / de Ounderschipper een Nederlander was van meyninge / op Terra Nova te gaen verwin-teren / ende de Noozdt-Weste passagie van Danis te doozsoecken / daer was de Schipper Hurfon tegen / die bzeesde sijn gemutincert volck / om dat sy by wij-zen hem routwelijck hadden gedreygh / ende mede / dooz de konde des Winters / hun geheel souden verteeren / ende dan moeten keeren : Veel van 't bolck teer ende sieckelijck / niemant nochtans sprack van 't huys nae Hollandt te baren / dan den Schipper 't welck naderhandt achterdencken gaf / dies sy boozsoegh nae Nlandt te baren ende te vertwintieren / daer sy alle toestemden / dan ten lesten zyn in Engelandt tot Dertmouth den 7. November gekomen / van waer sy

Herry Hur-
fon heeft op
40. 3. quart
graden een
schoon Ri-
viere ont-
deckt.

haer meesters de Bewinthebbers in Hollandt hebben haer reyse vertoelticht/ boozslaght doende / dat sy wel wilden het Noozdt-weste gaen versoeken / mits vijfschjen hondert gulden in gelde meer in nootdrust te besteden / beneffens den loon / ende dat sy in 't schip alreede hadden/ dies wilde Hutson ses ofte seben van sijn volck verandert hebben / tot 20. mannen 't ghetal opmaeckende / Ec. ende souden van Dertmouth t'zepl gaen ontrent den eersten Meert/ om in 't Noozd-westen te wesen tegen 't eynde van Meert / ende daer de maent van Apzil ende half Mepe ober te bzenghen met Walbisschen ende Beesten te dooden ontrent het Eylant van Panar, ende dan na Noozd-westen te varen / om aldaer den tijt ober te bzenghen tot half September / ende daer na dooz het Noozdt-oosten van Schotlandt weder te keeren nae Hollandt.

F I N I S.

Om de Landen Noordewaerts meer bekend te maken, so hecft het ons goet ghedocht den nieuwigierigen Leser hier by te voegen de ontdeckinge ende beschrijvinghe van de landen Siberia, Samojeda ende Tingelsa, soo die van de Moscoviters te lande Oost ende Noorden aen ontdeckt zijn, ende dagelicks bereyft werden: Als mede een verhael van de Wegen, Rivieren ende Steden, tot aen Groot Tartarien toe, gelijk fulcks by de Ruffen ondervonden is.

DAer woont een volck in Moscovia, die ghenaeint worden de kinderen van Aniconii, ende zijn van Boerser afkomst / gesproten van een Landt-man Anica genaemt / desen Anica rijck zijnde van lanc / woonde ontrent een Riviere / Wisfogda geheeten / dewelcke in de Sibiere Duyna vloeyt / die 100. mijlen van daer in de witte zee valt / by Michael Archangel, een slot alsoo genaemt.

Desen boozs. Anica dan / rijck zijnde / als verhaelt is / hadde oock veel kinderen / ende was van Godt alles wel versien / ende ten vollen geseghent / dan met groote begeerlichhepdt gepziclielt / willende geerne weten / wat booz landen besaten ende bewoonden de volckeren die jaerlijchs in Moscovia quamen handelen met kosteliche Pelterpen ende veel andere waren / oock bzeemt van sprack / van kleedinge / Godts-dienst / ende manieren / noemende haer Samojeden, ende oock beelderley andere namen haer gebende : Dese quamen soo de Sibiere Wisfogda jaerlijchs af-drijben met haer koopmanschappen / mangelende met de Ruffen ende Moscoviters in de steden Ofoyl ende Ulkinga op de Duyna ; dat als doen ter tijdt den stapel was van als / oock van Pelterpen. Desen Anica dan (als booren verhaelt) was begeerlich om te weten van waer sy quamen / ende waer haer wooninge was / ende wel denckende datter groote rijckdommen te halen waren / aen-gesien de schoone Pelterpen / diese jaerlijchs bzochten / groote schat bedroegen / heeft stilswijgens alltantie ende bymitschap gemaecht met sommige deser volckeren / ende oock eenighe van sijne slaven ende knechten / tot 10. ofte 12. toe / met haer in haer landt ghesonden / bevelende deselve / datse alle 't landt datse dooz-reysden / alles wel neerstelich bespieden souden / ende oock alle haer manieren / wooningen / leven ende gebaren wel oydentelich souden op-tekenen / om soo van alles goet rappoort te doen / als sy weder t'huys souden ko-

men / d'welck eens geschiet zijnde / heeft hysse / dieder geweest waren / wel ghe-
 tracteert / ende oock goede gunste toe-gezagen / van heest haer neerstelich be-
 volen te swijgen / ende oock heeft hy 't neerstelich by hem gehouden / sonder pe-
 mandt daer van te vermanen / maer heeft het jaer daer aen volghende meer-
 der partje daer henen ghesonden / oock eenige zijner vrienden / met Hoopman-
 schap van klepnder weerden / als Duytsche Kramerpe / Bellen ende dier-gelijc-
 ke dingen : dese zijn oock met gereyft / ende hebben 't oock ghelijck als d'andere
 alles wel dooz- snuffelt ende dooz-sien / ende reysden tot de Sibiere Oby toe /
 dooz vele Westijnen / ende verscheyden Sibieren / die daer vele zyn / ende maect-
 ten met sommighe Samojeden aldaer groote vromtschap ende Alliantie / ende ver-
 namen oock dat de Pelterie daer van klepnder weerden was / ende dat daer rijk-
 dommen te halen waren : Oock sagen se dat sy geen steden en bewoonden / maer
 dat sy met troupen soo by malkanderen leefden seer vreedsamigh / ende wer-
 den geregeert van sommighe de oudste onder haer / waren oock onreyn in
 haer eten / ende leefden van 't Wilt datse bonghen / gheen hooren noch hzoodt
 kennende / ende meest al goede schutters met boghen / dewelcke sy van taep hout
 maecten / ende waren booz gheslepen steenen aen / oock sommighe met scher-
 pe Wisch-graten / daerse 't Wilt niet schooten / dat daer als nu met menigh-
 te was : Oock naeyden se met Wisch-graten / ghebruyckende zenuen van klep-
 ne ghedierten tot haer dzaden / ende boegghden soo de bellen by malkanderen /
 daerse haer mede bedeckten / somers 't hont buyten / ende 's winters 't hont
 binnen dzaghende : Oock dectense hare huyssen met Elandts-huyden ende
 Zee-bellen / die by haer niet gheacht en waren. In somma / dooz-saghen
 't alles / ende quamen met rijkdommen van Bont weder 't huyss / ende hebbende
 Anica doen van alles verstaen / daer hy nae wenschte / soo dreef hy met sijne zien-
 den eenige Hoopmanschappen op die landen eenighe jaren langh / soo dat dese
 Aniconii heel machtigh wierden / ende hochten alomme veel lants / soo dat haer
 de lieden alomme verwonderden van dese schizikelike rijkdommen / niet we-
 tende waer sy van daen quamen ; sy bouweden oock Kercken in sommighe ha-
 re doozpen : Iae namaels bouwden se oock eenen schoonen Tempel in de stad
 Osoil, op de Sibiere Wisfogda gelegen / daer sy inwoonden / welcken Tempel van
 de gront op was van klaren witten Ardupn : In somma / en wisten niet waer
 blijven met hare goederen.

In merkten sy oock wel wijsfelic / dat haer 't geluck mogelijk eens de rug-
 ge bieden soude / gelijk gemeynlich in sulcke saecken gebeurt / siende haer al-
 omme van vrende seer benijt / om haer rijkdommen wille / hoe-wel sy noyt pe-
 mandt eenige spijt aen-deden / ende dachten sulcks met groote boozsichtigheyt
 booz te komen / om te blijven in den graet daer sy in waren. In volgende de
 Moscobische maniere / is datse gemeenelich seggen ; die te Hobe geen Wunden
 heeft / geen mensch te gelijk is / om dat in Moscovia, die yet begaest is / 't zy met
 wat dat het oock soude mogen wesen / benijt ende belogen wort aen 't Hof / soo sy
 daer geenen Wunt en hebben / ende sonder eenigh recht oft reden onderdrucht
 wort / ja gantsch 't onder-ghewoopen / daerom sy rijck zijnde / hadden al eenen
 Wunt gehad / dewelcke wel een van de meeste scheenen te wesen / ende oock was
 den selven genaemt Boris Goddenoof / ende was Swagher van den Keysr Fedor
 Ivanowitz, die doen regeerde / ende Boris wert na des Keysers doot in sijn plaetse
 verhooren / als Rusch Keysr / gelijk bzeeder verhaelt wort in de hebendaeghse
 beschrijvinge der Moscovischer Oozlogen.

Soo hebbenſe dan ghedacht deſen Boris alles te openbaren / doende hem eerst eenige geſchencken / gelijck ſp gewoon waren / ende baden hem dat hy haer eerst verhooren wilde / als hebbende een ſaechte te openbaren / die 't Krijcke veel pzoſiteren ſoude. Boris hier na gauw luſterende / heeft haer veel meer minnelickhepdt bewezen / als hy te horen wel hadde ghedaen / ende doense hem alles verhaelt hadden van deſe onderſoekingen der Samoyediſche ende Siberiſche Landen / oock watſe daer gemerckt ende geſien hadden / ende oock wat rijckdommen het Krijcke daer aen genieten ſoude konnen / ende hem voorts alles booz-legendde / behalven datſe hem niet en openbaerden / hoe hemmelijck datſe daer mede omgegaen waren ; oock datſe haer eerst machtigh rijck gemaect hadden / dit ſwegenſe niet te min begoft Boris te bzynden van begeerlijckhepdt / ende wilde dit onderſoeken : jae beminde haer als ſijn eygen kinderen : jae verhief haer / gevende haer vyve Bzyeben upt des Keyſers naem / datſe mochten ſonder tegensprecken hare Landen dieſe beſaten / eeuwelijck ende erfelijck ghebzyucken / nae haren wil ende belieſte / ſonder eenige ſchattinge daer van te geven / nu noch namaels : Hy lietſe oock in ſijn ſtede voeren / als ſp by Winter-dage in Moscou waren / wofende een groote ghenade by de Moscoviten , principaelijck by ſoo machtighen Dozt als Boris was / een die 't gantsche Landt regeerde.

Boris dit wel bedacht hebbende / heeftet den Keyſer alles ontdeckt / die 't ſeer lief was / en Boris daer dooz noch meer eerde / ende gaf hem daer in te doen 't gene hem belieben ſoude. Boris hier op niet ſlapende / heeft eenige Capiteynen ende ſonnige arme Edelluyden / ende die hy gonstigh was / daer toe gebzyucht / bebelende haer te trecken met de gene die de Aniconii haer niet geven ſouden / en kleden haer oock koſtelijck als Ambaſſaten / haer oock met-ghhevende eenigh Krijghs-volck / ende oock geſchencken van kleynder weerden / om aen den Volcken te ſchencken / daerſe ſouden komen / ende bebal haer datſe alle Paſſagien / Rivieren / Boſſchagien ende plaetsen wel op-teekenen ſouden / oock de namen van deſelbe / op datſe wiſten alle goet rappozt daer van te doen / als ſp ſouden wederkomen ; ende bebal haer oock minlijck te handelen / met de Volckeren bequaem om te gaen / een bequame plaets te beſpjen / omme namaels / ſoo 't moogelijck ware / daer eenige Sterckte oft Caſteelen te maecten / ende datſe immerſ eenige van de Lieden ſoude maecten in Mosco te bzyngen / ſoo 't eenighſins moogelijck ware : Ende alſoo zyn ſp upt Mosco ghetrocken / wel gemaect van ſleederen / ghevoer ende geldt / oock gheſchencken / en quamen tot Wiſfogda , by de Aniconii , die oock Volck toe-maecten om met haer te trecken ; oock veel kinderen ende bzynden van haer trocken mede daer henen.

Daer gekomen zijnde / hebbenſe gedaen na dat haer was bevolen / ende hebben den Volcke aldaer groote bzyndtſchap bewezen / onderſoekende neerſtelijck wie by haer de geſienſte waren / ende hebben die cere aengedaen / ende ſchoncken haer veel dinghen van kleynder weerden / die by haer ſeer rijckelijck ende koſtelijck ſcheenen te weſen : ja verheyden haer met groote juychen en roepen / ballende te voete booz de gene die 't haer gaben / ſiende deſelbe ſoo koſtelijck gekleedt / zijnde 't ſelbe onghewent te ſien / en meynen dattet Goden waren : Maer alſoo de Moscoviten dooz Tael-mannen ſpzaecken / 't welck Samojeden waren / die eenige jaren hadden gewoont by de Moscoviſche Boeren op Wozyen / ende alſoo de ſpzaecke geleert hadden / gaben haer te kennen van haren Keyſer / ſeggende deſelbe bynae eenen aerdiſchen Godt te zyn / ja wel geheel ; veel dingen aentroende / die deſe arme menſchen bewogen / om ſulchs wenſchende te ſien / ſp oock niet

beter wenschende/ namen 't terstondt aen : jae noch daer by sepden se / datse eenige Moscoviters by haer soo lange in ostagie wilden laten/ ende oock om de spraecke te leeren / soo datse veel lieden met dusdanighe manieren op dese zijde van de Sibiere Oby aen haer zijde kregghen / die haer den Moscovischen Keysers onderwierpen / ende lieten haer oock terstondt van de Moscoviten taxeren / belovende jaerlijchs den Moscovischen Keijcke te geben/ pegelijck menschelike / ja tot den kinderen toe/ die maer den bogen en begonden te hanteeren/ een paar Sabel-bellen/ die by haer van kleynder werden waren : maer by den Moscoviten , booz een jubweel gehouden/ en beloofden 't selve te geben in handen van den ghenen die dat t'ontfangen bestelt soude worden / 't welck oock ten vollen gheschach : Ende boozts trocken sy over de Sibiere Oby wel 200 mijlen dooz 't Landt henen / siende veel seltsame Gedierten / schoone Fonteynen / fraeye Krupden ende Bosschagien / oock veelderley Samojeden , de sommige op Elanden rijdende / sommige op sledden sittende/ die van Reenen getrocken werden/ de sommige van Honden/ die soo snel liepen als Herten/ in somma sagen vele daerse haer van verwonderden / ende de teekenden oock alles ozdentelijck op/ om namaels goet bescheedt te brengen/ ende quamen soo wederomme / eenige gewillige Samojeden met haer nemende / ende lieten oock eenighe Moscoviten in haer Landt / om de spraecke te leeren / en zijn soo in Mosco ghekomen / daerse van alles goet bescheedt brachten aen den boozsz Boris , ende Boris aen den Keysers / ende saghen met groot verwonderen de Samojeden aen/ die sy met gebzacht hadden/ deselve bebelende te schieten/ 't welck soo sicks van haer geschach/ dattet geen mensche soude willen gelooven : Want een penninxken kleender dan een halve stupber / setten se in eenen Boom / ende gingen daer soo wijdt van / datse nauwelijchs 't penninxken/ oft effen in 't ghesicht konden hebben/ ende treften 't selve soo menighmael/ als sy de pylle daer na schoten / sonder eens te missen / 't welck velen dede verwonderen.

Ten anderen zijden / saghen dese wilde lieden 't leven der menschen in Mosco met groote verwonderinge aen/ oock der stadts manieren/ ende meer diergelijcke dingen : Maer met verschrikkinghe aensagen se den Keysers / zijnde soo kostelijck gekleedt/ sittende soo te Haerde/ oft barende so in een Koets van veel Paerden getrocken/ kostelijck verciert / omringht met menighe van groote Heeren/ seer kostelijck verciert / ende saghen oock seer na alle 't Keijcksvolck die met de roers soo al in rosde rocken om den trouw liepen / zijnde altydts als den Keysers uptreedt/ omtrent vier hondert schutten by hem : Oock boozdense met verwonderinge aen 't geluyt der klokken / die met menighe in Mosco zijn/ oock sagen se met verwonderinghe alle de kostelijcke winckels in Mosco , ende alle heerlijckheydt aldaer / in somma / sy meynden datse in der Goden thoon waren ghevaecht / ende wenschten alreede te zijn by haer mede-broederen / om haer dit alles te verkondigen / noemende haer saligh te zijn / sulcken Hoofst te mogen oedieren/ als den Keysers/ diese meynden eenen Godt te zijn: oock smaecte haer de spijsse wel/ die haer in Mosco was t'eten gegeven/ wel pzoebende datse haer beter smaecte dan rauwe beesten in haer landt / oft dzoogen visch.

In somma hebben den Keysers beloofd hem booz Heere aen te nemen/ ende beloofden oock hare mede-broederen / verre en by te bewegen : Ende boozts baden sy den Keysers / dat hy haer de ghenade doen wilde / ende sepden haer Gouverneurs die haer souden regieren/ ende diese de booz-berhaelde schattingen mochten in handen leveren: aengaende van haer afgoderye/ daer en werdt niet af verhaelt/ maer bleef soo naer haer gewoonte / dan gheloobe wel dat 't Christen-geloo-

loove daer haest geplant soude worden/waer 't datter eenige bequame Leeraers waren / en gheloove metter tijdt 't selve wel in 't werck ghestelt soude werden / waer 't dat sp niet besigh en waren / met dese sware Oozloghen / daer sp met beladen zijn.

Zijnde dit alles geschiedt als boven verhaelt is / soo zijn de kinderen Aniconii seer verheben/ende werdt haer alomme vele bypheydt gegeven/ ende oock bebel over eenighe plaetsen/ ontrent hare Landen gelegen/ die vele en groot zijn : Ja hebben landt / honderdt mijlen van malkanderen / hier en daer op de Sibieren Duyna, Witlogda, ende Soehna, soo datse rijck ende alomme vol zijn/ ende worden noch dagelijcks by haer eere behouden.

En werdt in Moscou geraedt slaeght datmen herwaert / langhs ende ontrent de Sibiere Oby, in de blacke velden / strechten ende plaetsen upt der natueren daer toe soeckende/ Casteelen moest maechen/ende met Krijghs-bolck besetten/ en diende oock eenen generalen Gouverneur aldaer/ om de Landen allenghsens wijder ende wijder te versoeken / en 't selve alsoo te incorporeren : d'welck alles geschiet is/ ende eerst zijn aldaer gebouwt geworzen eenige Casteelen van groote balcken/uyten bosschen aldaer / ende die met aerde gebult/ ende soo met soldaten beset / oock weter dagelijcks veel volchs henen gesonden/ soo datter op sommighe plaetsen/ metter tijdt heele gemeynten waren / vermengelt met Polen, Tarters, Russchen, ende andere Natien.

Want alle ballingen/ ende die moozders / verraders en dieben waren / en alserley schym van menschen / die de dootd verdient hadden/ wierden daer henen verbanen / de sommighe daer een tijdt langh gevangen gehouden / de sommighe beholen te woonen/ na dat hare misdaedt groot was / ende wierden soo allenghsens groote steden van veel volcken : dese Kasteelen en groote gemeynten/ nu wel een Coninckrijck besonder gelijkende / want namaels veel arme lieden daer henen trocken/ om datse aldaer veel byzdom hadden / ende Landt om niet : En dese Landt-douwe werdt Siberia ghenaemt / ende oock werdt'er een Stadt ghebouwt / diemen Siber noemde / ende doemen in 't eerste in Mosco hoorde van den naem Siberia, gruwelden de boog-daders in Mosco daer booz / ghelijck in 't eerst t'Amsterdam / die 't weerdigh gheweest zijn booz het Tucht-hups verschickten. Want men sontse terstont nae Sibirdan. Nu is 't soo ghemeen dattet niet meer gheacht en werdt / maer de Heeren en Oelen in Mosco zijnde in des Keesers ongenade verballen / zijnder noch wel bange booz / dan die woordender somtijds booz een tijdt lanck ghesonden / met Houten ende Kinderen / ende woardt haer daer eenigh goubernement beholen / tot dat den toozne des Groot-bozsts gestilt is / als dan wordense weder in Mosco ontboden.

Om nu te weten den wegh upt Moscovia tot daer toe / sal ick verbolgens/ nae vermogen / verhalen / als hebbende niet meer konnen bekomen / ende dat noch mer groote moeyte ende byzndtschap / hebbende te Hobe sommighe byzuden in Mosco, doen ick daer woonde / die my groote jonste toedzoegen / ende my 't selve gaben/ alsoo ick langhe aenhielt / eer sp 't my dozsten geben / en hadde 't noch wirtgekomen by tijde van Hede in Mosco, 't soude haren hals ghehoft hebben de gene die 't my gaben / foodanigh is 't Moscovisch Bolck : Want sp en moghen niet lijden dat de secreten van haer Landt outdecht worden.

Kort verhael van de Weghen ende Rivieren uyt Moscovia Oostwaerts ende Oost ten Noorden aen te Landewaert, so het nu alreede dagelijks bereyft wordt van den Moscoviten; Oock de namen der Steden aldaer van den Moscoviten gebouwt, met des selven Gouverneur oock beset, die dat Landt daer alomme bewoont, opsoecken ende innemen laet; jae by nae tot in groot Tartarien toe heeft laten besoecken.

Uyt Witfogda Soil, van daer de Aniconii woonen / reysen sy de Riviere opwaert / tot datse komen by een Stedeken van de Moscoviten bewoont / datmen Iavinisco noemt / ende is 17. dagh-reysens van de Stadt Soil, de Riviere opwaert / dooz Rivieren en Boffchen reysende / ende valt dese Riviere Witfogda, uyt het geberghte Ioegoria genaemt / dewelcke strecken uyt Tartarien van 't Zuyden / tot by na de Zee nae 't Noorden: Dyt deselve geberghten valt oock de Riviere Petiora, die in de Zee valt / op dese zijde Waygats.

Van Iavinisco, drie Weken reysens / komense in een Riviere diese Ne-em noemen / of Stom op Duptsch / om haren stillen loops wille tusschen den Boffchen: So omtrent vijf dagen met Schuyten ofte Blotten gereyft hebbende in dese Riviere Ne-em, so moetense 't goet een mijle over Landt voeren / want desen Ne-em loopt eenen anderen cours als sy reysen moeten / soo datse om der korelheyde wille over Landt een mijle weeghs reysen / en komen soo in een Riviere diese Wissera noemen / ende dese Riviere valt uyt Steen-klippen / die de Moscoviten Camena noemen / ende liggen oock in 't gheberghte Ioegoria, ende reysen soo met de Riviere nederwaerts 9. daghen langh / ende komen dan by een Stedeken datse noemen Soil Camscoy, en is van de Moscoviten gebouwt tot een rust-plaetse booz de reysende Liedien / want sy van hier moeten boozder te Lande reysen / ende de booznoemde loopt boozts haven cours / ende valt ten lesten in de Riviere Cam, welke Cam loopt onder de Stadt Viarca in Moscovia, ende epiducht haer in de groote Riviere Rha, of Volga, die in Mare Caspium vloeyt met 70. ingangen / alles gehoozt van personen die 't gesien ende besocht hebben.

Te Soil Camscoy gerust hebbende / soo zijnder vele Heerden metter tijdt al op ghebrocht / ende is oock alreede wel bewoont ende 't Landt rondom met Dozpen ende Bee wel versien / al meest Russen en Tarrars zijnde / soo nemense haer bagagie op Heerden / ende reysen van daer meest over gheberghte vol Denen / Pijn-boomen / oock ander seltfame Boomen / ende reysen dwers over een Riviere in het gheberghte Soyba ghenoemt / daer nae noch over eene diese Coosna noemen / loopende beyde nae het Noorden. Dit gheberghte wordt by haer in drieën gheedeelt / ende is een heel ander Landt als daer sy uyt-komen / schoonder Boffchen / vaster van Hout / ende oock vele verscheyden Krupden daer wassende / ende wordt twee dagh-reysens langh ghenaemt Coofvinscoy Camen; noch ander twee dagh-reysens wordt het ghenaemt Cirginscoy-Camen; daer nae vier dagh-reysens langh is Podvinscoy Camen, ende komen dan tot een Stadt ghenaemt Vergateria: Dese drie booznoemde Doestijnen worden meest besocht van wilde Tarrars ende Sanojeden, die niet en doen dan alle kostelijck Wildt vanghen booz den Moscoviter: Dat gheberghte Podvinscoy Camen is 't hooghste / ende op veel plaetsen met sneeu bedeckt ende volc-

ken/ ende 't selve is seer noepelick om reysen / maer 't valt soo allengstiens seer leege.

Komende tot Vergateria boornoemt / moetense hier wachten tot in 't Dooz-jaer/ want daer is een Riviere Toera die 't heele Jaer aldaer ondiep is / om datse daer eerst haren oozspronck heeft / maer in 't Dooz-jaer wordtse gantsch diep van den sneeuw des gheberchte aldaer / ende reysen dan alsoo met booten ende schuyten boozder.

Dese Stadt Vergateria is d'eerste Stadt in 't Landt Syberia, ende wiert eerst gebouwt over 21. Jaren/ met meer andere Steden aldaer omtrent/ ende is oock wel bewoont/ oock bouwense Landt gelijck men in Moscovia doet.

Oock isser eenen Gouverneur aldaer / die alle Dooz-jaren menigte van Provianden ende Krooren sendt al-omme dooz die Rivieren in den gantschen Syberischen Lande / in alle Casteelen ende plaetsen daer Soldaten ende Krijghsbolck is : Oock ober de Oby in allen Forten ende plaetsen aen 't Moscovisch Volck / want sy aldaer niet en bouwen noch ter tijdt / ende de Samoyeden leven van het Wildt als verhaelt is.

Nu dese boozschreven Riviere Toera af - dypbende / komense naer vijf dagen in een Stadt/ Iaphanim genaemt/ oock over twee Jaren gebouwt / ende met Volck geplant.

Tot Iaphanim komende/ reysense boozder in deselve Toera, ende twee daghen gereys hebende / begint haer dese Riviere seer kronnende te dyaepen / soo datse haer dickmaels moeten oversetten in deselve Riviere ober Landt / om de rechte te hebben / ende om der krotzhepdt wille.

Ende nu woonen hier altijdt Tarteren ende Samoyeden, die daer omtrent Wee houden/ daer sy van leven : Oock houwense Booten.

Ende ten lesten van dese Riviere Toera komense in een groote Riviere Tabab, zijnde bynaer twee hondert mijlen van Vergateria, maer sy reysen tot Tinnen toe/ een Stadt vol Volcks / oock van de selvige booz-verhaelde gebouwt : dan vele reysen oock wel van Iaphanim met steden in den Winter tot Tinnen in twaelf dagen tijds/ ende hier geschiedt nu grooten handel van Pelterpen met den Moscoviten, tegen de Tarteren ende Samoyeden, ende dese plaetse is goet booz de gene die maer een half Jaer upt en wil zijn : Maer vele soecken 't wijder / jae tot verre ober die Riviere Oby, soo nae 't Oosten als nae 't Zuiden.

Van Tinnen kommen tot Tobolsca, het Hooft der Syberische Steden/ ende aldaer is den Stoel Syberia, ende den oppersten Viceroy van de Moscoviten, ende daer moeten alle Steden hare schattingen jaerlijcks bryngen / soo wel van d'ander zijde de Oby, als op dese zijde/ ende wordt daer oock versamelt / ende soo met ghelepte jaerlijcks met Casacken en Krijghs- volck nae Mosco ghesonden / ende hier wordt oock strenge recht gehouden. En moeten oock alle Gouverneurs in Samoyeda en Siberia desen obedieren. Oock geschiedt daer grooten handel in alle dingen / upt Moscovia daer ghebracht : Oock komender Tartaren upt het Zuiden/ heel wijdt upt Tartaria, ende veel verscheyden Volcken/ die daer allenshiens meer ende meer komen / nae dat de fame van dit Landt wijder ende wijder strecht / en is al vast profijt booz de Moscoviten, die 't met vreden soo geincorpoereert heeft/ dat hy niet en hoeft te vreesen / soo seer zijns den Moscoviten toeghe- daen / ende oock zijnder alomme Kercken ; wilde Godt dat den wreeden Spangiaert America in plaetse van sijne onmenschelike tyrannye / met sulcken vrede ingehregen hadde / soo mochtmen hem noch eenighsins 't selve gunnen / want

men veel meer van sulcks met vyzndtschap sal konnen verkrijgen / gelijck ick 't selve gemerckt heb / en noch dagelijcks van den Moscoviten hoore en aemmerckte / dan met woeyde tprannc oft geweldt / Ec.

Deze booznoemde Stadt Toboltsca leydt op de groote Sibiere Yrijs genaemt / die seer sterck valt uyt den Zuyden / ende loopt wel soo snel als de Donourw doet / ende valt in de Sibiere Oby, ende sy schijnt met Oby uyt een geweste te komen ; aen d'ander zijde der Stadt loopt de Sibiere Tobol booznoemt / daer de Stadt de naem af heeft.

In de Sibiere Tobol komt een vallende Sibiere / die reecht uyt het Noozden uyt het gheberghte by den Zee-kant schijnt te vallen / ende wordt van den Wildden geheeten Taska, en op deselbe Sibiere hebben de Moscoviten nu onlancks een Stadt gebouwt / Pohem genaemt / ende hebben deselbe beset met allerley Volck uyt de Sibierische Steden / en dat om oorzaecke datter soo schoone Landouwe ontrent is / oock schoone Bosschagien / zijnde vol Wildt / ban Luypaerden / Wossen / Woffen / Swerte / oock Sabels en Paters : En dese Stadt leydt twee weeckien reysens van Toboltsca, Nooztwaert de Sibiere Yrijs, daer van verhaelt is / loopt oock in de Oby, twee weken reysens van Toboltsca : Ende op de Mondt was eertijds oock een Stadt ghebouwt / die ghenaeemt was Olscoy-gorot, maer is naemaels dooz 't bevel des Gouverneurs in Siberien gheruynt / niet segghende waerom : Ick dencke 't is geweest om de koude / oft om datse na haer meyninge / te nae den Zee-kant stondt / bzeesende datter eenigh oberbal ofte veranderinge mocht gheschieden : Ende alsoo uyt de groote Sibiere Oby een groot water loopt / ombangende een groot deel Landts / gelijck enen arm / en valt 't selve soo weder in de Oby, maect soe een groot Eylant / en hebben op dit Eylant weder een ander Stadt gebouwt / in plaetse van de geruyneerde / ende hebben se Zergolt gheheeten / zijnde ontrent 50. mijlen opwaerder als d'ander ghestaen hadde.

En als sy van daer dooz de Sibiere opwaerts reysen / gebuyckense weynigh zeyl om hare Booten / 't zy om datter weynigh Windt is / of om 't hooge Landts wille / hoewel de Oby alsins groot ende breekt is / maer trecken de Booten op / ghelijckse meest in alle plaetsen dooz de Sibieren in Moscovien reysen / en reysen van Zergolt ontrent 200. mijlen opwaerts / en komen dan tot een Casteel / ghenoeemt Noxinscoy, dat ober 13 jaren gebouwt wierdt / als den grooten Gouverneur Volck uyt Sibieren sandt / om Landen op te soecken / bequaem zijnde dooz Menschenen / ende om Steden te bouwen / en hebben doen alsoo daer een Casteel ghebouwt / daer eenigh Krighs-volck op is / een playsante / gefonde ende warme plaetse / en seer vyzuchtbaer / daer oock veel fraey Ghedierte ende Gebogelte is : Het leydt in 't Zuyd-Oosten / ende is naemaels oock een Gemeynte geworden / en haer wierdt bevolen noch wijder en wijder / nae de warmte opwaert / 't Landt te bespieden ; maer haer is altydt bevolen met vyzndtschap te handelen / ende den Volcke vyzndelijck te tracteren / diese souden ontmoeten / oft binden / om soo wijder ende wijder Volck te hebben. Alse nu met troupen te Landtwaert in reysden / tot ober de 400. mijlen / sagens alomme schoone Landouwe / maer geen Menschen / maer al woest Landt.

Van alsoose by de 208. mijlen quamen dooz de Sibiere Oby op-reysende / hebben (nu gheleden 10. jaren) eene schoone playsante Landouwe ghebonden / oock seer warm / sonder datter eenighe onbequaemheydt was / ende oock weynigh Winter / of byna geen ; en sy daerom weder in Siberia ghekomen zijnde / hebben

veroorzaecht geweest 't selve in der Mosco te ontbieden/ ende regeerde aldaer den Boris Goddenoof, dewelcke de saechte seer behertighde/ ende beval oock terstondt dat den Gouverneur upt Siberia daer volck henen soude senden/ om daer een Stadt te laten bouwen/ het welck geschiede/ ende daer is een schoon Casteel gemaecht/ met noch eenige huysen/ soo dattet nu een schoone Stadt is/ ende wordt Toom genaemt/ om datse namaels gehoozt hebben/ datter menighre Tartaren op deselve plaetse gewoont hebben/ ende soo soude die Stadt van den Tartaren/ soo den naem ontfangen hebben/ om haer playfancy wille/ ende dese Tartaren hadden eenen Koninck onder haer/ die Altijn genaemt was/ ende soo wordt dese Stadt dickmaels noch besprongen van diverse volckeren die haer derwaerts in 't veldt onthouden/ dan nu isse soo machtrich/ dattet metter tijdt oock wel een kleyn Koninckrijk mocht worden.

Nu tusschen dit Casteel Noxinscoy, ende dese Stadt Toom in Sibieren bindense noch dagelijks te Landewaert veel diverse volckeren/ die haer Ostachii noemen/ die nu oock al mer den Moscoviten, Tartaren, ende Samoyeten in Siberia haer vereenighen/ ende met vriendtschappe handelen/ hzenghende sommighe oock Goudt ende andere dingen/ ende hebben onder haer veel Koninghen/ zijnde die gelijk de Indianen/ te weten/ de klepne die in Oost-Indien woonen/ ende niet de groote: In somma de Moscoviten komen soo wijdt dat Quartier upt/ dattet te verwonderen is.

Oock zijnder veel Casteelen en Stedekens tusschen de Ribiere Oby ende Yrcys, dewelcke in deselve tijdt/ oft weynigh daer na gebouwt wierden/ als Tobolsca ghebouwt wierdt/ ende zijn nu oock gantsch rijk/ zijnde ghemenght met Moscoviten, Tartaren ende Samoyeden, die tamme zijn/ ende worden deselve Steden ghenaeemt Tara, ontrent welke plaetse/ de Ribiieren Oby ende Yrcis, thien dagh-reysen van malkanderen zijn: oock een Stadt die Iorgoet genaemt is/ ende die is gherinnert over veertien ofte vijftien jaren/ oock Besou, ende Mangansoiscoygorad, ende legghen dese booznoemde Steden opwaert naer het Zuyden/ maer op de West-zijde der Ribiere Oby, soecken de Inwoonders noch dagelijks wijder en wijder te komen. Herwaert op dese zijde de Oby, liggen de Steden Tobolsca, Sibier, Beresai, ende meer andere op verscheyden Ribiieren liggende/ ende wordt noch dagelijks meer gebouwt.

Maer de Steden Narim ende Toom, leggen op d'ander zijde de Ribiere Oby: Hier gebruycken de lieden veel Rheen in haer sieden/ oock snelle Honden/ die sy vele met visch spijzen/ daerse na haer oordeel seer sterck van worden/ zijnde ghezoooghden roch: Maer Iorgoet booz-verhaelt licht in de Oby op een Eplandt.

Nu van Narim opwaert na het Oosten/ de Ribiere ghenaeemt Telt, daer hebbense oock een Casteel ghebouwt/ ende noemen 't selve Comgoffchoy, en besetzen 't oock met volck: Van dit Casteelen en Narim, zijnsedooz 't bevel des Siberischen Gouverneurs/ over seven jaren gheleden/ ghesonden met Sleden en Peerden recht nae het Oosten/ om aldaer te soecken oft'er eenighe onbekende volckeren haer onthielden/ ende reysden wel ontrent thien weecken lanck/ recht Oostwaert dooz groote woestijnen/ bindende alomme schoone Landoutwe/ oock schoone Boomen/ ende veel diverse Ribiieren: maer ontrent de tijdt boozs gereyft hebbende/ hebbense op den velden eenighe hutten gesien/ bindende oock veel vergaderinghen van menschen/ dan alsoo sy Samoyeden ende Tartars tot Tepdis-lieden hadden/ die oock mogelijk de wegen wel doozloopen hadden/ en warense niet beschroomt.

Maer.

Maer komende ontrent de menschen bewesen haer groote eerbiedinghe / ende kregen de Samoyeden ende Tartars soo veel van haer te verstaen / datse haer selven met de name Tingoesy noemden / en woonden al langhs de groote Riviere diese leniscea noemden / ende wesen haer te spruyten upt het Zuid-Oost / dan wisten haer begin niet / en was de Riviere grooter dan de Oby , oock hadden dese lieden groote krippen onder de kinne / kloekende met haer sprake als de Haltoeten / 't scheen dat de Samoyeden haer spraecke in veel verstonden / ende sy de Samoyetse spraecke niet heel ongelijck en was / maer daer naer seer helde.

Dese Riviere leniscea, veel grooter zijnde dan de Oby , heeft aen de Oost-zijde groote geberghten / daer onder oock Oyer-berghen zijn / die Swebel ofte Solpber uptwerpen : Maer op dese zijde naer het Westen daer is 't leeghe schoone Landoutwe / seer playsant van alderley Krupden / Boomen / liefelijcke Bloemen / ende diverse vyzende Druchten : Oock heel seltzaam Gheboegheit / het welcke leeghe Landt woordt wel by de 70. mijlen weeghs overtoopen in de Lenten van de Riviere leniscea, eben (na wy verstaen) gelijck de Nijl in Egypten doet / ende dese Tingoesy dit wetende / onthouden haer ober d'ander zijde soo langhe op de gheberghten / tot dat de Riviere valt / ende komen dan weder in dese schoone leege Landen met alle haer Dee.

Dese Tingoesy was minnelijck Volck / ende onderwozpen haer oock den Gouverneurs die de Samoyeden regeerden / ende dit al dooz de Samoyeden haer daer toe bewegende / ende noemden die byna Goden te zijn. Men konde niet mercken wat Godts-diensten dese lieden hadden / noch men heeft het noyt kunnen vernemen / alsoo dooz onachtsaemheydt van de Moscovien alle dinghen ten nauwsten niet bespiedt en woordt.

't En verwondert my oock gantsch niet / dat jaerlijchs Waygats soo verstoep is met ys in 't Noozden / aenghesien de groote Rivieren Oby ende leniscea soo schizelijck veel ys uptspoutwen / ende noch meer ontallijcke andere Rivieren / diens naimen men niet en weet / dewelcke soo ontallijcke dichte van ys uptwerpen / dattet onghelooftijck is / want in 't woort-jaer drijvet ys ontrent den Zee-kant somtijts heele Bosshen met hem wech / van weghen sijn dichte ende menighe / waer dooz komt dat men aen de stranden van Waygats soo veel hout alles siet aengedreven liggen : Oock zijnde in de enghde by Nova Sembla de uytste houden / so en is 't niet wonder datter daer op-hoopt dooz de engde / ende oock noch vyzest / ende so dicht in malkanderen sich setter / tot dat het de dichte van 60. of ten minsten 50. vademen krijght / gelijck dit jaer hebben af-gemeten die met een kleyn schipken daer wederom waren van Isaac le Maire uptgesonden / die my daer oock geerne heen hadde gehad / maer sloegh het af / want ick bewijsen wil dat mender niet dooz en kan / en altydts vergeefs sal wesen wat sy doen / oft missten 't anders aenloggen.

Sy hebben oock ober dese Riviere wijder reyse aenghenomen / maer hielen 't recht in 't Oosten / wepnigh dozwende nae 't Zuiden wenden / en hadden eenige van dese Tingoesy met haer / van dewelcke sy verstonden / datter Zuidwaert veel volkeren / die haer vyzemt waren / woonden / ende oock Koningen (na dat sy verstaen konden) ander haer hadden / die dickmaels tegen malkanderen oorloogden.

Dan niemant vernomen hebbende / zijns wederom gekomen na eenige dagh-repsens / maer hebben de Tingoesy bevolen wijder te soekten / die 't haer beloofden / en oock vziendschap ende aliantie met haer maecten / latende eenige Moscovien , geallieerde Samoyeden ende Tartaren by haer / en gaben haer oock eenighe

gheschencken: Dan 't volghende jaer sonden de Tingoesy volck van haer zijde / Oostwaert op / noch verder dan sy te voren geweest waren / en trocken met groote menigghete daer henen / en hebben ten lesten noch een groote Riviere vernomen / dan niet wel soo breedt als Ienescia haer Riviere / maer wel soo snel loopende / en daer eenige dagen langhs geloopen hebbende / ten lesten noch eenige lieden ghesien / die sy achterhaelden / en sommige gebangen kregen / maer konden haer niet verstaen / dan dooz wijzen ende bedien hebbense voer beel van haer ghehoort / dat aen d'ander zijde dickmaels gedonder was / seggende: Om-om, oock datter menigghete van ghetier ende gerupsch was van menschen / en wesen op die Riviere / en seyden Pekida, daer uyt de Tingoesy ende Tartars bestoten dat sy de Riviere soo noemden / en uyt de woorden / Om-om, bestoten de Moscoviten namaels / dat het geluydt van Kloeken moeste wesen / en weder vertreckende / namense eenige van dese lieden mede / dan sturben al onderwegen / 't zy van banghigheyt oft breefe / oft veranderinge des Lochts / daer de Tingoesy, Samoyeden, en die met haer waren / seer droevigh om waren / want wederom komende / seyden datter kloecke lieden waren / wel geselt / kleyne oogen hebbende / ende platte aensichten / byzyn zijnde uyt den geelen.

De Moscoviten in Siberia dit alles gehoozt hebbende van de Samoyeden, die uyt Tingoesen-landt in Siberia quamen / waren seer begeerigh om noch wijder te soectien / begeerende volck van den Gouverneur / die haer 't selve vergonde / oock selfs beel Krijghs-lieden met sendende / met bebel alles wel te doozsien / oock Tingoesen met te nemen / en Samoyeden, oock Tartars: ende zijn soo ontrent 700. mannen henen getrocken / ober de Riviere Oby, dooz der Samoyeden ende Tingoesen landt / ober de groote Riviere Ienescia, ende zijn soo boozder ende boozder gereypt / hebbende tot boozgangers Tingoesen, die haer den wegh booz-draefden / haer spijse veerdigh onderwegen vangende / soo Vogels als Rieen / Geypen ende andere vrezende Dieren / ende bongen oock Disschen / als 't landt dooz-regen zijnde met beel schoone Rivieren / ende zijn oock tot de booznoemde Riviere Pekida gekomen / ende hebben by deselve hutten opgeset / ende daer eenen tijdt lanck gelegen / tot het booz-jaer toe datse de Riviere open sien wonden / ende 't was by naer in 't booz-jaer alse daer quamen: maer ober die Riviere en doozsien sy niet komen / als hoorende dat haer te voren ghesepdt was / ende verstonden / dattet gheluyt van Kloeken was: als den Windt van ober de Riviere quam / hoozdense oock dickmaels gedreun van Volck en Peerden / ende sagen oock eenige seplen somtijds / doch wepnigh / die af-liepen / nae haer meyninge / de Riviere onderwaert / ende seyden namaels dat de seplen bierkant waren / gelijk ick dencke de seplen in Indien zijn; maer geen menschen vernomen hebbende aen die zijde daerse waren / bleven daer eenigen tijdt / ende bevonden oock dat de Riviere heel hooge werdt in 't booz-jaer / dan wepnigh te achten / nade-mael 't Landt aen beyde zijden hooge was: Haer herte verheughde in 't aensien van de seer schoone Landbouw / zijnde in May ende April. Oock saghense beel rariteyt van Kruyden / Bloemen / Druchten / ende seltsame Boomen / Dieren ende vrezende Vogelen: maer alsoo de Moscoviters daer niet curieus en zijn / achten 't selve niet / soeckende maer profijt aen allen zijden: want het zijn een deel plompe heele menschen.

Ende soo in de Somer zijns wederom gekomen / reysende langhsaem: Want het was in den Herfst als sy in Siberia quamen / ende verkondighden alles watse daer gesien ende gehoozt hadden / ende confirmeerden 't selve met haren Ede.

Alle dese voornaemde dingen te Hobe in der Mosco veradbertteert zijnde/ hebben den Keiser Boris ende alle andere groote Heeren haer daer ober seer verwondert / met pberige begeerte ontstreecken zijnde/ omme dit alles ten nauwosten te doen soecken / meynde 't volgende jaer daer Ambassadeurs henen gesonden te hebben met vele geschencken/ de welke mede genomen souden hebben Tarteren, Samoyeden ende Tingoesen, om te trecken ober de Ribiëre Peyfida, ende te verne-
men wat daer was / ende oock alliantie te maechen met den Koninghen ende Volckeren aldaer/ soo sp daer yemanden bonden: Haer oock bevel gebende/ alles sijn ordentelick te verspieren ende dooz-sien / ende op te teekenen; want sp kon-
den niet vergheten van datse der Kloeken gheluyt ghehoort hadden: Maar dit is alles na-ghebleven / als doen beginnende in Moscovia dese troubel ende In-
landsche Oozlogen/ als in de beschrijvinge des selben daer van te verstaen is.

Ich gheloobe dat het begin van 't Koninckrijck Cathaya is / 't welke paelt aen China ende Indien, dan sozghē dat den Moscovier daer metten hoofde teghen den muer loopen sal/ doch den tijdt alles sal leeren/ soo sp het noch namaels ver-
soecken.

Dan niet te min hebben de Gouverneurs / gheduerende de Moscovische Ooz-
loge/ noch derwaerts enen tocht doen doen/ daer onder veel burgers bypwilligh
upt Siberia mede trocken/ ende komende in der Tingoesen Landt/ ober die Ribi-
re lenilcea, zijne meest al te voet geloopten/ so datter dooz ongemack veel surben
van de gene die gemakelijck geleest hadden/ ende bonden ten lesten eben het sel-
ve/ 't gene de boozige geconfirmeert hadden: Boven dat soo hoozdense al te met
geluyt van Volck ende Kloeken/ dan haer van de Tingoesen ontraden zijnde/ doz-
sten haer niet begeben ober dese Ribiëre/ dan hebben in sommige Bergen/ aldaer
gelegen / eenige blammen upt sien spzingen/ daer van sp eenigh Solpher broch-
ten ende oock Goudt-steen / soo dattet schijnt / daer veel kostelijcke Mynen zijn
mochten.

Den Gouverneur in Siberia liet oock eenighe schuypten toemaken die verdeckt
waren/ en beval haer met het booz-jaer te varen tot Zee/ upt de Ribiëre Oby, en
geboodt datse langhs de Zee-kant neffens landt souden varen / tot datse souden
komen tot de Ribiëre lenilcea, want hy seyde datse oock moest epndigē in de Zee/
en beval haer daer in te reysen eenige dag-reysen: daer tegens sant hy oock volck
te lande / bevelende haer soo lange daer te blijven op de kant van de Ribiëre / tot
dat sp dese schuypten vernemen souden/ en gebood haer so sp die niet en vernamen/
nae een jaer wederom te keeren: Hebbende die ter Zee boeren bevolen/ datse alles
souden besichtigen watter te sien ware/ en gaf haer oock enen Obersten met/ die
Luca genaemt was/ den welcken hy beval/ alles op te teekenen/ en heeftse so hee-
nen gesonden / en sp zijn oock gekomen in de mont van de Ribiëre boozsz. ende
hebben malkanderen daer ontmoet/ also die te Lande waren getrocken/ met den
afloop der Ribiëre/ op blotten en schuypten eenige afgesonden hadden/ die op den
Zee-kant de schuypten ontmoeten / ende bonden alles ghelijck den Gouverneur
haer te booren verhaect hadde/ te weten/ nae zijn meyninge: Dan also haren O-
bersten Luca boozsz. gestorven was/ met noch eenige andere van de voornaemste/
hebbense geraden gebonden van malkanderen te schepden/ ende elck weder zijns
weeghs te trecken/ ende zijn in 't wederom komen/ weder t'huys gearibreert: in
Siberia komende / en alles op-gheteekent/ hebbense seer goedt rapport daer van
aen den Gouverneur ghedaen / die 't selve aen den Keiser in Mosco sonda / en is
het selve ghesloten in de schat-kamer in Mosco, soo langhe tot dat dese Oozlo-
ghen

ghen ghe-eyndicht souden zijn / alsdan soude 't oversien worden / maer denck het al verloren is / 't welck jammer is / want sy veel seltsaems daer bonden van Eplanden ende Sibieren / Vogels ende Dieren / tot booz- by de Ienifcea heel wijt.

Ende soo eenen goeden vriendt in Moscovia daer eenen broeder henen gefadde hadde / gaf in y een blinde Caerte daer van / gelijk hy 't uyt sijns broeders mond verstaen hadde / die doot is / dan selver is hy dooz Waygats gheweest / ende kent alle plaetsen tot Oby, dan wat daer boozts by is / heeft hy maer ghehoort / soo en is 't selve Caertgen maer een bewerp daer van neffens den Zee-kant / 't welck ick niet groote moeyte verkreegh / want dat het uyt-quame het soude dien Moscoviter sijnen hals kosten / daerom laten hem onghenaemt.

In de groote Sibiere Oby komt oock een Sibiere ballen diese Taas noemen / ende schijnt te komen van omtrent Ienifcea, uyt een groot Bosch / daer uyt oock een Sibiere valt / niet wijt van de boozts / die in Ienifcea valt / so datse uyt de Oby te water komen reysen dooz de Samoyedens Landouwe / en setten haer maer twee mijlen ober Landt / soo komense in een Sibiere diese Torgalf noemen / ende vallen soo met vallende water in Ienifcea, en 't selve is seer bequaem om reysen / ende is gebonden nu onlanghs van de Samoyeden ende Tingoesen.

Maer 't is jammer dat het den Hollanders niet en ghelucht dooz Waygats te komen / doch en weten niet hoe sy 't selve souden te werck stellen / want met scheypen / daer in hondert mael niet dooz te komen en is : Maer affse immers die Landen alle wilden doozspieden / moestense daer twee oft drie jaer blijven / omtrent Waygats oft Pechora, daerse wel goede Haven ende lijf-tocht souden krijghen / ende van daer moeten sy volck senden met Booten / gelijk de Russen doen / ende oock eenighe vriendtschap met de Russen maecten / die haer dan geerne den wegh souden wijzen / ende alsoo soude 't ontdeckt werden.

Veel schoone plaetsen souden ontdeckt worden / soo van Eplanden als vast Landt / dan is aen te twyffelen of America omtrent China niet aen dese drie deelen des Werelds vast is met een enghde ghelijck Africa aen Aga hanght / by de roode Zee / en 't selve is boozwaer wel mogelick / want wie weet te segghen of 't open is / anders danse uyt de sommige schriften der Heydenen ghebonden hebben / die schryben dat het van een ghescheyden is / ende veel bewijs-redenen by brenghen.

Oft soo het open is / soo moet de Strate seer enge zijn / want ick by na geseyt hadde / dat het onmogelick soude zijn / dat den menschen in America souden komen / daer Adam in Aga gheschepen is / ende darrmen nergens in de heylighe Schriften leest / dat booz de Dilubie eenige Scheypen of Schuyten waren / ende oock weetmen wel datter maer een Wereldt en is / ende op gheen diverse plaetsen schepfelen haren oozspronck en hebben / dan uyt den Paradijse / &c.

Nu mochtmen oock weder seggen / hoe de menschen alomme in de Eplanden gekomen zijn / ende dit is / nae mijn meyninge / nae de Dilubie geschiet : Oock die in America, daer is een enge Strate ghelijckmen weet / ende sulcken engen Strate mach tusschen Aga ende America oock wel zijn : hoe-wel nu sommighe hart drijben / datter een groote Zee tusschen beyden is ober 100. mijlen breedt.

Noch het Discours van den Hoogh-gheleerde *Iohannis Isaacius*

Pontanus, waer in hy voorkomt de teghenworpingshe der ghe-
ner die dese ondersoekinghe van te varen door het Noorden al te swaer maec-
ken; ende met eene middelen voorlaet, schijnende de alderseckerste om de
selvige tot een geluckige eynde te brengen.

Hier souden andere moghen tegen-werpen / dat dese lapden een desperate
ende gantsch onmogeliche saecke / als die niet geschiet en is / ende moge-
lick nimmermeer volbrachten sal werden / hebben bestaen. Maer wy ge-
ben booz antwoorde dat het selve eertijds van de vaert nae Oost-Indien (wel-
ke heden ten dage niet alleene de Portegijzen / maer oock de onse / soo wy seggen
sullen / geluckelich gebuycken) oock van seer wijse mannen geseyt is geweest :
dat het namelick onmogelick was dat yemant daer soude konnen gheraecken /
de linie twee-mael passerende : dat de hope onsecker was / ende de verrijcke-
len secker ende groot. Welcke dinghen ende andere daer teghen bygebracht en
hebben nochtans Emanuel den Coninck van Portugael doen van sijn boozne-
men niet konnen afskeeren / dat hy niet dien wegh alreede een jaer te voren van
sijn boozsaete tot de Cape de bonne Esperanca ontdeckt / dooz het midden der va-
ren doorts en soude t'eenemaal ontdecken. Derhalven heeft hy het ghebiede
van de Indische Plote Vasco de Gama overghegheben / welcke dese last aen-
ghenomen hebbende / heeft hem in het jaer 1497. op de reyse begheben van
Calis Malis tot Arabien ende het Coninckrijcke van Calecut, de Cape de bona Es-
peranca boozby varende alles ontdeckt / ende heeft den Coninck daer nae wat
van noode was te doen teghenwoozdelijck verklaert. Want seckere hope en-
de gheleghentheydt om dese navigatie te volvoeren hadden ghegheben behalven
de ghetuyghenisse van de Oude / oock eenighe die de Coninck nae Alexandrien
ghesonden hadde / op dat sy van daer naer Nooren-landt / dat boven Egypten
is / trecken souden : ende van daer nae Italien varen / op dat sy van erbarene
persoonen leeren souden op wat wijse die vaert alderbequamslickst / nae den
omkeer van de Cape, naer Indien ghedaen soude konnen werden. Ende onder
de ghetuyghenissen van de Oude / behalven Ptolomeus, den welken ick sie dat de
streecke van dese Cape onbekent is gheweest / Plinius nochtans bynght vele
uytduchelick by / waer uyt openbaerlick bleech dat eertijds dese navigatie /
aen gene zijde van deselve Cape, die van Calis Malis wel bekent is geweest : Want
hy seght dat inde Rooode zee / ten tijde dat C. Caesar de sone van Augustus, aldaer
krijghde / teekenen van schepen uyt de Spaensche Schip-breucken bekent zijn
geweest : Ende dat Hanno, ten tijde dat de macht van Carthago floreerde / van
Calis Malis varende tot het eynde van Arabien, die navigatie beschreben heeft : dat
meer is men kan uyt Cornelius Nepos af-nemen dat de selve die van Arabien
oock bekent is gheweest ende ghesfrequentteert : dewelcke seght dat t'sijnen tij-
de eenen seckeren Eudoxus, als hy booz Lathyrus den Coninck van Alexandrien
bluchte / dooz de Rooode zee met schepen weder-ghelomen zijnde / tot Calis Ma-
lis toe ghevaren is / gelijck dat van den selven Plinius neerfelick aen-gereekent
is gheweest. Op dat wy dan wederkeeren tot ons propoost : Is 't dat dese ge-
tuy-

Lib. 2. cap.
67.

cupgeniffen van de Gude by de Portegijfen geloofde ende een geluckige upthom-
 ste gehadt hebben / waerom en fouden oock de ftemmen der felber van de baert
 om het Noorden niet eenighe plaetfe ende pzoebinge om de faeche nauwer te on-
 derfoecken verdienen? Op dat ick hier-en-tuffchen boozby gae 't ghene dat de
 Chyonijcken der Francopfen ende Venen van die van Groenlandt verhalen /
 den welcken in 't jaer 836. Ansgarius ende daer nae Adelbertus, dienaers des God-
 delickien woordts / van Hamborgh / overgefonden hebben; daerfe nautwelckis
 met den name oft een kleyn geruchte bekendt zijn. Maer dese dingen fullen nieu-
 we zijn / indiense met Plinio, nu dickwils genoemt / vergeleken werden: De-
 welcke oock updzuchelick upt Cornelius Nepos verhaelt dat eertijds een feker
 baert om het Noorden vermaert is gheweest / foodanigh een bewijs boozt-bren-
 gende; Dat namelick Q. Metello Celeri mede Bozghemeester van C. Afranius,
 inder doen Stadt-houder van Gallia, Indianen van den Koninck van Schwaben
 gheschoncken waren / die upt Indien / om te handelen varende / dooz tempeesten
 in Duypfchlandt ghedreven waren gheweest: Verftaende namelick dat deel van
 Duypfchlandt / daer de Wefer ende Elbe in de Noozdt-zee vallen: Want wy
 hebben elders bewefen dat de Heerfchappye van de oude Schwaben foo verre ge-
 ftreckt heeft: Ende men moet houden dat defelbe Indianen / aen gene zijde van
 de Noozder Cape van Tartarien Tabin, van Plinius Tab in jugum genoemt / upt het
 nabuerighe landt van de Seres, allwaer nu de palen van Cathay, in de Stille Zee
 (van dewelcke wy hoven ghemeldt hebben / ende Maramarufa oft mortuum mare
 eertijds van de Cimbren ghenoemt is gheweest / foo upt Philemon defelbe Plinius
 verhaelt) gebaren zijn / ende van daer aen de kufften van Duypfchlandt dooz tem-
 peesten ghedreven. Het welck indien het foo is / foo fal het verhalen van de Sa-
 moiten, dat wy hoven vertelt hebben / booz waerachtigh ende van grooten ghe-
 wichte te houden zijn / te kennen gebende dat de Ruffen alle jare / gelegentheydt
 ende tijdt ghenomen hebbende om te varen / nae een feker Cape die sy Ugoliam
 noemden / aen ghene zijde van de Kibiere Oby, dooz defelbe Zee / eer datfe toe-
 bziest / vijf dagen varens: foo dat foodanige Noozder reypen van de onse / indien
 wy begeeren datfe tot eenen ghewenschten uptganck ghezacht werden / desen
 wegh soude den alder-beerdighften ende fekerften / behoudens het oozdeel van
 andere / fchijnen: dat namelick / nae het exempel van Emanuel de Koninck van
 Portugael (den welcken wy gheseydt hebben / eer dat hy in ernst nae het Oosten
 met een blote trock / verfpieders nae de Kooode Zee ende van daer tot de India-
 nen felve uptgefonden heeft / die den aerdt van die Zee ende kromninge onder-
 foecken fouden) oock de onse na de Strate van Wayzars oft van Nallaus, op ghe-
 weyne hofen eenighe fenden fouden / die / ghelegentheydt nemende / haer by de
 jaerlicksche oberbaringe der Ruffen naer Tartarien als mede-gefellen voegghen
 fouden: op dat men feeker vernemen mochte of de Zee / die wy geseyd hebben
 achter de Strate van Wayzars te zijn / de Tartarifche groote Zee is / oft alleenelick
 eenen Inham ende die niet dooz en gaet. Ende ten leften oft de Cape Tabin als
 tijdt bezofen is / oft dat men daer varen kan: dat fegge ick / alle dese dinghen
 van mannen by die Streke woonende ende van de faechen wetende vernomen
 feuden werden. Ende op dat de heele faeche te lichter soude zijn / eenigh fchip
 van de minste oozlogh-fchepen / niet foo feer met menighe van Boots-ghesfel-
 len / als met mannen ende Schippers van die ftreecke ende tale niet oberba-
 ren / daer-en-hoven met virtualie booz een jaer / oft langher feer wel verfen /
 soude men na defelbe Strate fenden; welck aldaer / op eenige plaetfe / die alder-
 bequaemst

In de her-
 komften
 der Fran-
 coyfen.

Lib. 2.
 cap. 13.

boquaemst soude schijnen / als in winter-legher liggen soude / ende met den Sa-
 moenen ende Russen de sake gecommiceert hebbende / die jaertlichsche naviga-
 tie der Moscovien op haren tijde soude verwachten. Het en soude oock niet on-
 dienstelick zijn / indien eenige van de onse / die in Japan handelen / oock van die
 zijde na de Cape van Tabin, met gelegentheydt / souden baren / oft ten minsten in
 de na-ghelegghene plaetse van de gantsche saecke neerstelick onder-soecken. Dit
 schijnt den byzsten wegh ende de sekerste wijsse om die gheduerige dubbinghe
 van dese menschen twijfelende of daer een passagie dooz de Schepen 3^e wegh
 te nemen. Want dat anderen sekerder heeft ghedocht in de volle ende diepe zee
 te baren / ende de Noozder kusten van Nova Sembla omme te zeplen tot de hoogh-
 de van 82. graden oft daer ontrent : om dat aldaer namelijk de daghen ende so-
 mers langher zijn / dat het ys raerder ende niet van de naeste kusten aendzijen-
 de ; ende ten lesten om dat de koude sachter / als ontrent de 76. graden ende daer
 onder is : Ick sal wel bekennen dat dese dinghen alle alsoo zijn / om de spheren/
 dewelcke in soodanighe hooghde alder-kromst is ; ende by nae ses maenden de
 Sonne boven den Horizont verheft : Pochtans dat dese opinie niet t'eenemael
 aen te nemen en is / beletten dese twee dinghen : ten eersten om dat ons gantsch
 onbekent is hoedanigh die Areke sy / ofte geheel van de zee ommeringht is / oft
 niet Landen ende Eylanden onderscheyden ; Ten anderen oft wy schoon toe-
 laten datmen daer dooz baren kan / soo sal nochrans dese swarigheyt blyben / dat-
 men namelijk wederom van 82. graden tot 70. ende daer onder sal moeten af-
 komen ; ende aldaer tegen de Ijs-bergen ende seer groote koude / in onbekende
 plaetsen ende buyten den wech des Hemels ende der Sonne van alle ghemep-
 schap der menschen af-gescheyden / ende ten lesten tegen de woede besten ende
 honger strijden moeten ende jaumerlick eyndelinge om-komen. Ende hebben
 niet tot noch toe de yrkomsten geleert dat dese dingen soo zijn ? Want ick vinde
 dat de eerste van al / die dese Noozder kuste versocht heeft / Nicolaus Zenerus ge-
 weest is / die / in 't jaer 1380. verschepdentlick daer ghedzeben zijnde zijn hope 1 3 8 0.
 verloren heeft. Ende in 't jaer 1500. Calparus Cortesius heeft in plaetse van de 1 5 0 0.
 Strate die hy sochte een Riviere gebonden ; ende t'huyt weder-ghekeert zijnde
 als hy 't naeste jaer op hope dat het beter gelucken soude derwaerts weder ghe-
 gaen was / is hy ghebleven : wiens doot niet langhe daer nae gebolgh is zijn
 broeder Michael : Alsoo oock Sebastianus Gabottus van Venegien , in 't jaer 1506. 1 5 0 6.
 eenen wegh dooz het selve Noozden / dooz den Koninck van Engelandt Henrick
 de sevenste soekende / is in Enghelandt niet ypt-gerecht hebbende / voozneme-
 lick om het Ijs / weder-gekeert. Iohannes Varafanus, in 't jaer 1524. in den naem 1 5 2 4.
 van den Koninck van Byzantrijck Franciscus het selve in 't hooft hebbende aen
 de Cape der Britannien gelant zijnde met de sijne is van de Wilden opgegeten ge-
 weest. Daer nae derwaerts treckende Sebastianus Gomecius een Spaenjaert /
 in 't jaer 1525. ende erttelicke Wilden gekregen hebbende / heeft oock geen groote 1 5 2 5.
 eere in-gelegh. Dese zijn daer nae de Engelsche gebolgh ; ende onder haer die
 eerste Hugo Willougby, een van de Riddereschap / in 't jaer 1553. landen op twee- 1 5 5 3.
 en-tseventigh graden gebonden hebbende / is van de koude ende andere onghes-
 maken met de zijne vergaen : Ende drie jaer daer nae Stephanus Borroeuus den
 selven wegh volgende / heeft ontdeckt de Eylanden van Galgoievia, Nova Sembla
 ende andere : maer van de koude overwonnen is hy tijdtz weder-gekeert. Den
 welcken van deselve natie ghebolgh zijn terstont daer nae Marinus, Forbisser,
 Arturus Petreus, Carolus Iackmannus ende Iohannes Davisius : Van dewelcke Forbis-

1576. ser, in't jaer 1576. insgelijckis om de Dorst ende het *U*s noch wepnigh uyt-ghe-
 1580. richt heeft: maer Petreus ende Iackmannus, in't jaer 1580. het selve versocht heb-
 1585. vende / hebben alleene eenighe *K*usten van Nova Sembla bekende ghemaect :
 Davis epndelijck / in den jare 1585. heeft eenen *I*nham gheopent / maer waer
 henen dat den selven oock streckt en weet men noch niet recht. Tot onsen tijde
 epndelijck oock de *H*ollanders / nu ettelicke eeuwen in kloechheydt van de *Z*ee-
 baert boven andere seer vernaemt / ende gherocmt als by nae *N*eptunus kint-
 deren / de ghelegghentheydt haer aanbiedende / om hier oock 't hare by te bren-
 ghen hebben haer wel ghequeten. Maer hoedanighe uyt-komste ende fortuy-
 ne dese oock ghehadt hebben / is hier boven ordentlijck verklaert: soo dat ick
 niet en sie hoe desen omloop t'eenigher tijdt ontdeckt ende der *W*ereldt gheheel
 gheopenbaert kan werden / 't en zy dat men den wegh ende wijze alreede ghe-
 sepdit in - gae ; waer van dewijle ick achte dat wy ghenoegh ghespoocken
 hebben.

Item een Discours ofte breede water-beschrijvinghe , om te
 toonen den wegh nae Cathay op vijf manieren , waer van twee
 coursen bekendt zijn , de ander drie door gissinghe , der welcker wijtte ghy sul-
 kunnen weten tot Cathay toe , oock hoe ende op wat cours , ende winden van
 den Quadrant , ghy moet varen , om daer te komen , van ghelijcken oock het
 overblijvende van Oost-Indien.

Gelijck dooz eenighe jaren herwaerts by onse tijden questie ofte swarigheydt
 geweest is / aengaende de ontdeckinghe der plaetsen / waer dooz men soude
 varen in Cathaya , China , ende Molucques Eylanden / oock nae andere Plaetsen
 ende Landen van Oost-Indien. Soo heeft my goet gebonden daer van dit dis-
 cours van de gelegentheydt der wateren in 't schrift te stellen ende aenwijsinghe
 te doen / hoe men komen kan in Cathaya dooz vijf wegen / om datter eenige zijn/
 welcke twijffelen ofter een soodanige Landt zijn soude / andere meynten datter
 geen wegh zy na dese quartieren.

Verhalven om datter eenige zijn die andere meyninge hebben / soo hebbe ick
 doozgenomen haer te toonen den wegh om te komen in Cathay op vijf verschey-
 de manieren / waer van twee bekendt zijn ende drie alleen dooz gissinge aengena-
 men worden.

Maer na ick in 't particulier de courssen gestelt hebbe / dat is op wat strecken
 van de Quadrant / van ghelijcken oock de wijtte ende breedte / wat ghetal van
 plaets / gelijck ick dat begrepen hebbe dooz de beste *W*ereldt-beschrijvinge / en-
 de alsoo wy geene water-karthen hebben / die ons toonen de wijtte ende breedte
 tusschen de gelegentheydt der plaetsen ende de rechte strecken / soo kan het oock
 wel zijn / dat mijne aenwijsinghe niet in alles volmaectt zy / niet te min nochtans
 hebbe ick dit in 't blanch willen stellen nae mijn beste ver-mogen / doch moetmen
 hier op soo niet berouwen als ofter geen misflagh in soude zijn / oock ben ick
 niet versceekert / oft daer niet gantsch ghemist zy in de wijtte ende strecken /
 maer mijn ooghemerck is alleen in 't hozt aen te wijsen een bequame wegh dooz
 dese onderwijfage / Et.

Dooz eerst om te reysen nae Cathay is de wegh welcke de *P*ortugesen hou-
 den /

den / na Calicut ende d' Eplanden van Molucques, wesende ontrent Cabo de bona sperance, om daer na dien wegh boozders te volvoeren. Maer wesende booz eerst te Lysard ofte Cabo de Cornual, het uiterste eynde van Engelandt nae 't Oosten om streeck te houden / van daer nae de Eplanden van Canarien hebbense 28. ende een halve graden / in de wijdte sal u-lieder courssen zijn als Z. Z. O. ontrent de 500. mijlen.

Aen de rechterhant is de groote Oceausche Zee / ende bag-boozt in het eerste aen sien de Fransche Kuste / daer naer van Spangien ende Portugael / daer nae de Kuste van Barbarpen / Africa / &c.

Van de Eplanden van Canarien tot Cabo verde in Guinea is de wijdte 15. graden / ende de cours is Zuydt ontrent 270. mijlen / ende na de rechterhant ofte 't stuyz-boozt sult ghy hebben de Zee Oceanus / ende aen bag-boozt is de Kuste van Barbarpe ende Guinea.

Ende van Cabo verde tot Cabo de Palmas is de wijdte ontrent vier graden en de cours Z. ten W. ontrent de 250. mijlen / aen stuyz-boozt is de Zee Oceanus / ende nae bag-boozt de Kuste van Guinea.

Om van daer u streeck te nemen nae Cabo de bona sperance, wesende het deel van gantsch Ethiopien meest nae het Zuyden / verlatende de vermelde Kuste van Palmas, om u cours te doen ober de Zee / soo sult ghy hebben Zuydt-West ten Zuyden / ontrent 1060. mijlen / ende de hooghte van den Pool Antarcticus ontrent 35. graden boven den Horizont / aen stuyz-boozt sult ghy hebben Braziliën / America, ende de groote Riviere Rio de la Plata, ende aen bag-boozt de Kust van Castilien / van Mina in Guinea ende van Binnie, daer nae de Kuste van Ethiopien, &c. Daer indien ghy de Kusten van Guinea soudt willen houden / wanneer ghy sou wilt nae de Kuste van Cabo de Palmas, nae het Epland van S. Thomas reysen / als dan sal u-lieder cours zijn West ten Zuyden / ontrent 560. mijlen / het Epland van S. Thomas heeft geene wijdte / want het leydt recht onder de linie / ende heeft aen stuyz-boozt de Zee Oceanus ende aen 't bag-boozt het Iasteel van Mina met de Kusten Binnie: van het Epland S. Thomas tot Cabo de bona sperance is de cours Zuydt ten Westen ontrent 750. mijlen / aen stuyz-boozt de Zee Oceanus / aen bag-boozt de Kusten van Ethiopien.

Daer na verder van Cabo de bona sperance tot het groote Epland van S. Laurens, nae het Oosten van dat Epland / welke heeft de wijdte nae de Pool Antarcticus ontrent 28. graden / ende de cours van Cabo de bona sperance is Noozt-West ten Westen ontrent 550. mijlen / hebbende aen stuyz-boozt het onbekende Land / gheleghen nae de Pool Antarcticus ende aen bag-boozt de Kusten van Ethiopien, de langhte van het Epland is ontrent 360. mijlen / ende de verste wegh van het Epland leydt West Noozdt-West ende Oost Zuydt-Oost / zijnde van het vaste Land van Ethiopien gheleghen ontrent 80. ofte 100. mijlen: boven dit achte ick goet / wesende op den wegh / datmen aenwijse den cours ende distantie van de Rooode zee / als oock de cours ende distantie tot Calecut toe / doch om eerst de cours te doen van het West-eynde van het groote Epland van S. Laurens, welck eynde den Pool Antarcticus hoogh heeft 13. graden ende loopt na het Oost-eynde / ghelijck oock nae de diepte van de Rooode Zee / is de cours Noozdt-West ontrent 470. mijlen / ende de wijdte van de enghte oft Straet is ontrent 10. graden nae den Pool Antarcticus, dese enghte ofte Straet woort seer verfocht met Coopmanschappen / om oorzake van de specerijen die den Turck in sijne dominie gebruyekt / oock een deel van de Christenheyden

welcke ghebracht zijn van de Eplanden van Molucques ende andere contrayen van Oost-Indien / ghelijck Goa, Calcut ende dierghelijcke plaetsen / dooz dese roode Zee ende als dan ober landt in Egypten, van daer wederom gheladen in schepen / ghebracht werden met den loop van de Nilus tot Alexandrien, een vermaerde haben in de Middellandsche Zee / van waer mense oberbrzenght ober de Zee in verscheyden quartieren van Turckpen ende de Christenheyt.

Van die enghte ofte Straet tot aen het eynde ober dese zijde van de roode Zee in Egypten, is den cours meest Noord-Oost ende Noord Noord-Oost / ontrent 500. mijlen / als dan komende in de roode Zee soo hebt ghy aen stupzboozdt de Kuste van Arabien ende aen bag-boozdt de Kust van Ethiopien, daer nae van Egypten, &c.

Van gelijcken oock soo men begheerde te trecken van het West-eynde van het groote Eplandt van S. Lauwerents naer de vermaerde Stadt Calcut, in Indien sal u cours zijn Noord-West ten Westen / ontrent 860. mijlen / de bzeette is 5. graden nae het Noorden / aen stupz-boozdt is de Zee Oceanus / ende aen bag-boozdt zijn voozt eerst de kusten van Ethiopien ende de enghte van de roode Zee / ghelijck oock de Kuste van Arabien / de enghte van de Persische Zee / met het Eplandt van Ormus, &c.

Is 't saecke dat ghy u cours wilt nemen van het vooznoemde eyndt van het Epland van S. Lauwerents nae Cathaya, alsdan moet ghy eerst trecken nae het groote Eplandt van Trapobanda, West Noord-West / ofte West ten Noorden ontrent 100. mijlen / het kan wel wesen dat ghy op die cours by vele Eplanden komt / om dat die Zee daer vol van is / het middendeel van het groote Eplandt leyt recht onder den Equinoctiaal linie / ende de lenghte is ontrent 300. mijlen / aen stupz-boozt is het onbekende Lant van den Pool Antarticus, ende aen bag-boozt is de Straet van de roode Zee van Arabie / 't Eplandt van Ormus, de Persische Zee / Calicut, ende de groote Riviere van Ganges; maer om van dat groot Eplandt van Trapobanda te gaen nae het groot Eplandt van Gilolo, het aldergrooeste onder de Molucces, is de cours West / 1000. mijlen / doch men heeft tusschen de twee wegen een menighte van Eplanden / aen stupz-boozt is het Eplandt van Iava ende Borneo, aen bag-boozt zijnder de voozghenoemde Eplanden van Molucces met menighden / het Eplandt Gilolo heeft gheen wijdde om oorzake dat het perpendiculariter leyt onder den Equinoctiaal: om van het Eplandt van Gilolo te gaen nae de Kusten van China, is u cours Noozdt ten Oosten ontrent 500. mijlen / de wijdde van China is ongebaer 25. graden / aen stupz-boozt de Zee van America ofte Zur, ende aen bag-boozt zijn de Eplanden van Molucces, maer om de alder-kortste wegh te gaen van het Eplandt van Trapobanda nae China, soo is u cours Noozdt-West ten Westen dupsentd mijlen / alsdan sult ghy aen stupz-boozt hebben alle de Eplanden van Molucces, ende aen bag-boozt het blacke Landt van Aken ofte Indien / alsdan is de cours van de Kusten van China tot de groote Stadt van Quinzay in Cathaya Noozdt ten Westen dupsentd mijlen / ende de inrede van de Baye ofte haven van Quinzay leyd op 25. graden / hebbende aen stupz-boozt het baste Lant van America met het Epland van Iapon, ende aen bag-boozt de Kusten van China ende Cathay, &c.

Soo veel hebbe ick geseydt aengaende den wegh om te reysen van Engelandt nae Cathay ende West-Indien / verhopende dat de goetgunstige Leser mijne oeffeninge in dit discours ten besten sal nemen / al-hoe-wel men daer in gheheel sieh niet op verlaten mach / om datse in alles niet gheheel correct wesen kan / want

want ick achte dat nimmermeer een Enghelsch-man ghesien heeft een perfecte haerte van Oost-Indien/ nochtans vertrouwe ick dat hy sal oberwegen de begeerte die ick hebbe om hem te behagen tegen de mislaghen die hy soude komen te sien.

Aengaende het discours van den tweede wegh om van Engelandt na Cathaya te trecken booz soe veel ende verre die bekend is / dooz de enghete van Magallanes en de zee van Zur, is als volght. Eerstelijck om u wegh van het West-cynde van Engelandt nae de enghete van Magallanes recht dooz te doen is niet mogelijkken / upt oorzsaecke dat de Scheyen gedwongen zijn haben te nemen / om 't waters wille / pzoobiande ende andere nootsaechelichheden: nochtans is onse booznemen / alle soo veel een cours van Engelandt te stellen / tot die enghete / op dat de Schippers ende Zee-barende luyden / haer souden kunnen versien van water ende andere verbersinghe / nae de alderbeste gelegentheydt / Et. Booz eerst is de cours van Lissaert tot de enghete van Magallanes meestendeel Zuydt Zuydt-West / ende West ontrent 2400. mijlen op 32. ende een half graden nae den Pool Antarcticus, hebbende aen stuyt-boozt het baste Landt van America, ende aen bag-boozt Europa ende Africa.

De enghete ghepasseert zijnde soo kan de cours wesen de West zuyt-west 140. mijlen alcermen recht in de zuyd-zee is / als dan wesende in de selfde / kunnen reysen nae Cathaya, ofte nae Molucques, ofte nae de haben van Panama: de Plaetsse daer de Koninghen van Spaengien alle hare schatten krijghen / is Peru, van waer opwaerts loopt een rebiere / daer nae geleptmen die dooz een Collet van een Landt / ende dan wederom te schep dooz een rebiere apul de Ioelle, ende soo oberlandt tot Nombre de dios, ende van daer met scheyen ober in Spaengien.

Maer wanneer men ghepasseert is de hooghte van Magallanes, soo men dan begeert te trecken na de haben van Panama, sal de cours zijn Boozd Boozd-West ofte Boozd-west ten Boozden / ofte Boozd ten Westen / gelijk het Landt den pas sal geben / om oorzsaecke datter tot noch toe geene perfecte haerten van die kusten gegeven zijn. Die mijlen zijn ontrent 1000. ofte 1200. van de enghete tot de haben van Panama.

Indien ghy trecken wilt van de enghete tot in Cathaya, alsoo dat een zee is welke nae her Zuyden niet wel bekend is / soo kunnen in deselve legghen menighete van Eplanden / diemen souden ontmoeten / oock soude daer kunnen zijn klippen / bancken ende andere perijckelen die niet aenghetwesen zijn / de generale cours tot in Cathaya ende China is Boozd-West 2800. mijlen / hebbende aen stuer-boozt het blacke Landt van America, ende aen bag-boozt het onbekende Landt / welke leydt nae de Pool Antarcticus, gelijk oock de Eplanden van Molucces ende het Landt van Calecut.

Soo veel is geseyt aengaende de passagie nae Cathay de twee bekende wegen belangende: maer hier staet noch aen te mercken een dinc / want alsoe wy geseyt hebben van de scheyen der Portugesen nae Calecut, booz ende wanneer sy komen tot Cabo de bona sperance, als dan setten sy haer cours niet recht toe recht aen op het alderhoortste / maer sy heeren haer nae het Zuyden met het Landt / welke leydt onder de Pool Antarcticus, de oorzsaecke daer van is de rassigheyt ende snelligheyt van de bloet / welke loopt by Cabo de bona sperance, ghedurigh van het Oosten nae het Westen / als men alsoe sijn loop ghedaen heeft hondert ofte hondert vijftigh mijlen nae het Zuyden / na den boozsz Caep / als dan rechtmen sijn cours na Calecut, alsoe datmen dooz dit afwijcken van den wegh niet in het gesicht.

gesicht en bekomt het groote Eylandt van S. Laurens, maer men loopt een groote streecke langhs dat selve Zuydwaerts / op datmen gheen verhinderinge souden hebben / dooz de stelle bloet te baren / maer in het wederkeeren berachtmen die / ende men vaert dicht langhs dat selve Eylandt van S. Laurens ende soo boozts recht nae de Cabo de bona Sperance, dooz oozsaecke datmen de bloet soo veel soeckt mede te behouden/als mogelijck is / als dan gaetmen wederom West Noord-West in de zee van America, in 't midden van dien ende van daer setmen sijn cours om nae hups te baren / ghelijck dat blijkt wanneer de bloot van Spaengien na West-Indien gaet / datmen in het uytbaren zeyt nae de Eylanden van Canarien / ende soo nae het Westen in zee / ende loopen dan soo nae het Landt van 't Zuyd van de Bape ofte haven van Mexico, om dat sy eenige boozt-deel daer dooz van de bloet hebben souden/maer wanneer sy weder na Spangien keeren / als dan loopen sy nae het Noordten van de Bape van Mexico, tusschen het Eylandt van Terra Florida, om alsoo in het wederkeeren / de hulpe van de bloet mede te hebben.

Men seydt oock dat in de enghte van Magallanes de bloet ghestadigh van het Oosten nae het Westen loopt : dit is het gene ick hebbe willen seggen aengaende die tweede wegh / na Cathay, boozt soo veel het bekent is van de passagie ter Zee / al-hoe-welke langh 3p / Et.

Doch tot verklaringe van den derde wegh die noch onbekent is / laet ons die boozstellen datse doentijck 3p / te weten op de zijde van 't Noordt-Westen / ghelijck by eenighe Capiteynen onderwonden is : Forbuscher heeftse aenghevangen / ende ontdeckt tot een plaets ofte quartier / 't welke hy nae hem genoomt heeft de enghte van Forbuscher, nochtans wordt daer hooghlijck aen gherwijfelt of die engte den wegh soude geben tot in de groote zee van het zuyden / want ten aensien van de kennisse diemen tot deser ure daer van heeft / soo kannen soo wel gissen dattet maer een Bape soude wesen / nochtans het 3p dat dese passagie een enghte 3p ofte niet / het kan wel zyn dat daer eenige passagie 3p tusschen het Noordt-quartier van America, ghelijck als tusschen Labradas ende Goenlant / ende soodanighe landen welke gheleghen zyn naer den Poel toe.

Om te baren van Engelant naer Cathay dooz het Noordt-westen/ende om sijnen cours te doen van het Westen van Enghelant tot de boozseyde plaets van Meta incognita, so sal de cours W. N. W. zyn ontrent 650. mijlen / ende de wijde daer van sal 63. graden wesen / hebbende boozt eerst aen suer-boozt Plant / ende aen bag-boozt de groote zee, gearibcirt tot Meta incognita, so moetmen sijn openinghe daer ontrent soecken om een zee te binden die passagie gheeft / 't welke indien gebonden wort / so moetmen de cours West houden so lange tot dat sy gebaren hebben 1000. ofte 1100. mijlen / want indien sy haer cours eenigzints naer het zuyden houden / so sullen sy komen te verballen op het blacke lant van America, want de uytwijfinghe van het achterste deel van het Noordten van America is weynigh min dan 1000. mijlen erimen den wegh opent in den Oceanus, die de cours naer het Westen is / latende aen suer-boozt Polus Arcticus, ofte soodanighe contrepes als daer ghebonden worden / indien daer eenighen zyn / ende aen bag-boozt het vaste landt van America.

Wanneer men daer naer het Westen 100. mijlen sal gebaren zyn / hebbende ten Noordten de Cust van America, als dan kannen sijnen cours wel wat nae het zuyden nemen / om datmen als dan wel kan bekomen de openinge van de Oost-zee des Oceanus, want de alderbeste Werelt-schrijvers stellen de openinge van de

woozſte Zee Oceanus tegens ons aen in onſe Meridiaen van Quinzay in Cathay, is ontrent 46. graden / hebbende aen ſtuerboort de kuſte van Aſien, gelijk Mangie ende Cathay, ende aen bag-boort America. Dit is 't gene ick te ſeggen hadde aengaende den derden wegh diemen na Cathay kan nemen.

Maer ſoo veel den vierden wegh aengaet nae Cathay, noch onbekent ende alſeen uyt pzeſumptie datſe ſoude weſen nae het Noord-Ooſten van het Noorderdeel van Ruylſſen, ontrent dat quartier daer meeſter Barowel ſijne openinghe begoſt te doen / langhs een Landt genaemt Nova Sembla, zijnde een Landt ofte een hoeck van een Landt welcke haer na het Noorden ſtrecht / nochtans onſeker tot hoe verre / niet te min kan het zijn datmen dooz dien wegh ſoude konnen varen indienmen 't onderſoekt. Doch om dooz dien wegh te varen nae Cathaya, ſal ick hoztelijk mijn diſcours maechen. De wegh / cours ende Lande is aen alle Zeebaerders niet onbekent / de wijdte der ſelver is 71. graden ende 20. minuten / daerom achte ick beter ſijn cours te nemen nae het Ooſten ſoo langhe men komt te Nova Sembla, daer na volgende den wegh daer u het Landt noodtſaekelijcken ſal toedwingen ofte vergunnen / op dier boegen ſal konnen ghebeuren datmen in die Zee bequamen ſeker ſtrate ofte enchte daer dooz men paſſagie konden hebben / dat wanneer men het Landt bequamen alſdan men genoodtſaecht ſoude zijn te zeplen naer het Noord-Ooſten ofte Noordt Noord-Ooſt / tot ſoo lange dat den Pool Antarcticus ware in de hooghte van 80. ofte 85. graden / ende dan kanmen noch ſijnen cours houden tot ſoo lange het ys een quelde / want het kan weſen datter in de wijdte van 80. graden geen ys gebonden werdt / alhoe wel men aen de Kuſte van Bacculayos ys heeft in de wijdte van 50. graden / want niemandt kan ſulckx verſekeren / tot datmen 't niet onderſtaen ende beproeft ſal hebben.

Ende in den wegh na het Ooſten van de Noord-Caep tot datmen de openinghe heeft van de Zee / om te komen nae het Zuiden in de Zee van Cathay, konnen zijn 100. ofte 120. mijlen / ende dan hebt ghy aen ſtuer-boortt ofte rechter-boortt alder-eeſt Noorzwegen ende Lappia, de Baya van S. Nicolaes, met de grootte Sibiere Obe, Nova Sembla, ende de Ooſterſche Kuſt van Aſien, aen bag-boortt ofte ſlinker-boortt is de Pool van 't Noorden / met de Landen weſende aen die zijde / indien daer eenighe zijn / ende daer de ſtrandt te houden van de Landen welcke legghen Zuid-Ooſt / Zuid Zuid-Ooſt ende Zuid / van welcken men noch hebben kan vijf ofte ſes hondert mijlen / tot in de Bay van Quinzay in Cathaya, zijnde aen ſtuer-boortt Aſien ofte de Kuſte van Mangie ende Cathaya, ende aen bag-boortt het vaeſte landt van America. Daer-en-boven konde het wel zijn datmen paſſagie tuſſchen Nova Sembla bonde / ende de Landen van Samoeteo, dooz de Zee van Waygats, ende die wegh konde wel wat korter zijn als nae het Noorden van Nova Sembla: alſdan ſult ghy in de wegh booz eerſt hebben het Landt van de Samoeten, gelijk als Licxora de Sibiere Oby, ende Tartarien aen ſtuer-boortt ofte rechter-zijde / ende aen bag-boortt ofte ſlinker-boortt Nova Sembla, &c. Alſoo hier mede ons eynde makende / aengaende den wegh Noord-Ooſt na Cathay, ſal dit onſen vierden wegh / cours ende diſcours hier ober weſen.

Doch ten aenſien van den vijfden wegh / cours ende middel om daer te komen / ſal moghelijk weſen dat mijn advijs daer ober gherekent ſal worden booz een onnut ende dwaes verhael / als weſende een ſaekke onmoghelijk om uyt te voeren / nochtans niemandt kan het weten tot dat het onderſocht ende beproeft zy / doch ſoo het moghelijk is / alſdan is de wegh ende middel van alle de be-

quaemfte/ ende na mijn oozdeel iffe foodanigh/ namelijk datmen neme de rechte linie na den Pool/ indien geen Landt de cours belette: Nochtans mochte pemandt feggghen dat het is aen de Zona die yfachtigh is/ dies niet teghenftaende/ soo in die enghte ofte quartier gheen Landt ghebonden wordt/ soo fal daer oock gheen ys zijn/ want de groote foute Zee bebyest nimmermeer/ ende alhoewel men een groote menighte van ys daer fiet aen de zijde van Labrador ende Baccalayas, soo is 't een trecken dat in dat quartier nae den Pool veel Landts is/ daer het ys hem laet binden in de Rivieren ende Bloeden binnen het Landt/ welke teghen den Somer in de Zee loopt/ want het is kennelijck tot waerfchijnelijckheydt van het ghene gheseydt is/ datmen felden bindt eenigh ys by den Pool Antarcticus, des al eer men het niet onderftaen heeft kanmen 't niet weten/ maer al de twijffelinghen van recht nae den Pool te trecken/ besaet booznamentlijck datmen sich laet boozftaen de ober-groote houde/ nochtans kan het wesen dat het daer natuerlijck warm zy/ ten aensien van het teghendeel dat bekend is/ ypt oozsake dat in den tijdt van negen weken in welke de Son noyt minder is dan 20. graden boven den Horizon/dien omloopende te giffen staet dat de Son de noozdelijcker lucht in die quartier en verwarmt/ ende dat insonderheyt indien in de zee geen ys en drijft/ want tot meta incognita is 't niet seer koudt/ om datmen 't onder het ys niet en vint/ want als men daer in de zee is/ ende niet ontrent het ys/ soo is 't daer seer warm/ van gelycken indien men in het Lant is so is het daer oock warm/ so dat de groote houde nergens ypt ontfaet dan dooz de lucht/ die dooz de lucht van het ys hout gemaect is.

Om nu de passagie van Cathay verder te bespelen/ ende recht na het Boozden te trecken/ so langh tot datmen perpendiculariter onder den Pool zy/ om als dan te seplen na het zyden/ na het teghen ghelegen deel van de andere zijde van den Pool/ 't welke wel doenlijck is indien geen Lant sulchs verhinderde/ als dan sal de gantsche distantie wesen in dusdanigen cours/ van de Riviere Londen tot de Bape van Luyozay niet meer dan 1660. mijlen/ 't welke een klepne wegh is/ ten aensien van de anderen die gebuzpcht ende bekend zijn.

Maer moghelijck sal pemandt hier konnen booz brenghen ende seggen dat het niet doenlijck is/ dat pemandt sijn cours sette recht nae den Pool/ om daer perpendiculariter onder te komen/ want men soude niet konnen weten/ nae wat zijde dat de naelde van den Quadzant/ als dan soude trecken/ van gelycken wesfende onder de Pool/ alle quartier en sullen Zuydt wesen/ waer henen ghy oock sult willen zeplen/ oock is de Sonne daer van een hooschte/ soo dat ghy niet sult konnen doen eenighe proebe om te zeplen herwaerts ofte derwaerts/ daerom is te pzesumeren/ 't ghene eenighe by- brenghen/ datter onmoghelijck zy te bedencken ende te binden een instrument/ welck van plaets tot plaets leydt. Dat elck quartier wesfende onder de Pool in wat oort des Werelts het oock mach zijn/ alrijdt Zuydt leydt/ is ten aensien van hem die daer is/ ende soo de Zee daer open is/ de cours daer in sal oock Zuydt wesen. Niet teghenftaende 't ghene hier boozen gheseydt is/ soo sal ick toonen 't ghene strecken sal tot een seekere leydinghe van een bestemde plaets/ want wanneer men perpendiculariter onder de Pool is/ om te weten of men ginswaerts ofte hewaerts gaet ofte eenighe andere cours/ diemen booz ghenomen heeft/ indien men het ghesicht van de Son hebben kan: ende dit sal op dese maniere gheschieden/ booz eerst bereydt u een kloekken ofte upreberck/ alsoo ghemaect dat den quadzant in den tijdt van 24. uren sijnen cours eyndighet/ ende daer by ghedaen zijnde/

zijnde / dat de 24. upren recht op den middagh haren cours volbrēngghen / om daer nae weder op een nieuwen cen upre te beginnen / dit kloekken ofte uprewerk wel ghemaectt zijnde dattet seer perfect sijn tijdt ende upre waer neemt / wanneer ghy dan sult naerderen aen den Pool 100. mijlen / de wijtte wesende van 85. graden oock soo verre dat de quadzant u sal willen dienen / upt oorzaecke dat de Sonne hoogh is 10. graden meerder aen de Zuyd-zijde dan aen het Noord-den / alsdan aenhangende de laetste vijf graden vanden Pool / so stelt u uprewerk recht op den middagh op de 24. upren / daer nae wesende perpendiculariter onder de Pool soo siet of de quadzant 24. upren heeft / als dan moet ghy u cours nemen de Son latende achter u / maer indiense maer 12. upren toont alsdan moet ghy teghen de Son gaen / ende soose 6. upren wijst alsdan toont u de Son eenighe bestemde plaets nae het Westen van die plaets daer ghy zijt (wesende oock het ½ van de Werelt) die cours sal u daer heenen brengen / soo het 18. upren 3p / alsdan toont u de Son de plaetse die na het Oosten leyt / naer het ander quartier van de werelt.

Maer om met een sekere cours te zeplen na een afghetekende plaetse / soo hebt acht op het gene datter volghet / booz een exempel neme ick booz my / recht nae mijn Landt te trecken / alsdan sal ick de helpe van den quadzant stellen recht booz die ghene die het Schip stuypz / ende ghemerckt dat ick dan come van het Noordden / ende ick wil in mijn Lant zijn nae het Zuyden / de kaerte ende de helpe leggende gestadelijck booz my ende de linie van het Zuyden nae het boozste van het Schip / ick sette oock het kloekken gheduprichtlijck by my / indien het kloekken my dan 24. upren wijst / upt oorzaecke dat ick van te vooren daer by gedaen hadde de 24. upren recht op den middagh so sette ick het schip recht na de Son / ende soo het kloekken drie upren wijst / dan moetmen de Son houden na het Zuyd-Westen / ende also sal het schip gaen na het Zuyden daer het van daen gekomen was / ende indien het kloekken 6. upren wijst / als dan moet de Pilot de Son houden nae het Westen / ende indien het 12. wijst / als dan moet de Son nae het Noordden blijven / 't welck recht met het stuer van het schip is / ende indien het kloekken 15. wijst als dan moet de Pilot het schip na het Noord-Oosten houden / indien 18. nae het Oosten / indien 21. nae het Zuyd-Westen / maer begerende recht booz te zeplen / set alsdan de Noord-linie op het boozste van het Schip / ende wanneer de quadzant 12. upren wijst / zeelt dan recht nae de Son / gelijk hier te vooren booz een exempel is vertoont / soo dat ghy nu kont begrijpen hoe dat ghy u booz een soodanige kloekken sult konnen brengen op den rechten wegh / in een yeder oort van de werelt / daer ghy sult willen wesen / al waer het dat ghy recht onder den Pool waert / ende wanneer ghy daer nae sult ghezeyt hebben 100. mijlen van den Pool / 't welck zijn 5. graden / alsdan sult ghy konnen gebruycken u Compas / die na den Son voeghende soo seer als 't moghelijck sal zijn.

Siet daer is mijn discours aengaende de wegghen nae Cathay , biddende den goetgunstigen Weser dat hem beliebe mijne misslagen te verschoonen / aldermeest daer in / dat ick hebbe derren booz brengen een soodanigh discours / dewijle daer noch menfchen zijn die haer laten voorztaen / wesende inde zee datmen gene schepen te ghenoeft soude komen / uptghenomen alleen de schepen van Cathay ofte China , &c. Nochtans is 't een Zee daer menichte soo groote als kilepne Schepen in zijn / ende noodtsaeckelijck soo moet het waer zijn / want dewijle daer soo een handel ende samenboeringhe van koopmans Waren is / ende soo een groot

ghetal soo van groote ende klepne Eplanden ghebonden wordt met soo vele geleghentheden daer in / soo is wel te vermoeden / datter oock een groot ghetal van Schepen zijn / als oock ordinantie van de manier van varen / &c.

Oock is 't niet verbotgen / dat de groote Cham van Cathay, een Prince zy van groote macht / soo te water als te landt / soo datmen wel oordeelen kan / dat een foodanighe Prince soo machtigh ende gezeest / genoegh zy versien van alles dat tot den Oorloghe van noode is / &c.

Ter welcker ghelegentheydt / ende soo haest men in die oortzen mochte komen / soo moetmen daer handelen met goede ordze / sonder te ghebruycken ende by der handt te nemen eenighe geweld ofte kracht / &c. Want gelijk ick eenighe dagen in discours ben gheweest met Mr. Dee in sijn huys te Durclarque aengaende de kufft / baert / cours / ofte de openinge van Cathay, so opende hy my hter ober een boeck / toonde my een capittel welke inhielt het getal der schepen van den grooten Cham, die hy op een seckere tijdt tot sijne aenflaghen op de Zee hadde / het welck men onghelooffelijck soude achten te zijn / want het ghetal was 15000. zijnde waerlijck een schickelijck Legher ter Zee / maer hier tegen vacht ick in dat het mochte geweest zijn klepne scheepkens die sy de naem gaben van schepen; waer ober hy op sloeg een ander blad ende passagie / alwaer de groote Cham een van sijne dochters ten houwelijck uptgebende / die ober Zee soude bergeselschappen met 14. van sijne schepen / van welcke de minste versien was met 150. marrosen boven het ghetal der ghener die sijne dochters tot statie wierden mede ghegheven / welke van gheen klepne sleep ende ghetal waren. Daerom soo is 't openbaer dat de groote Cham zy van groote macht / soo ter Zee als te Lande / &c.

